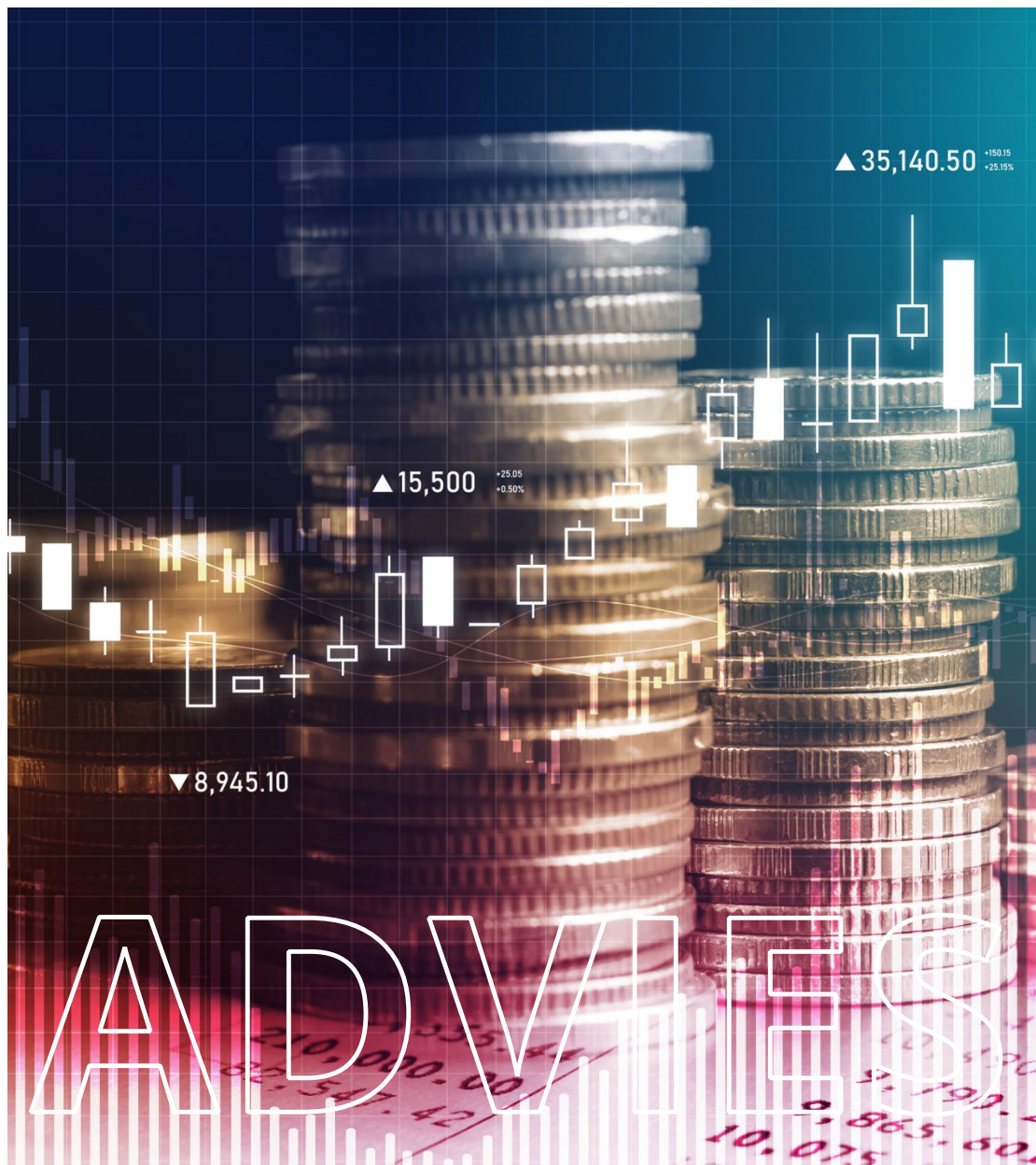

ingediend op **12-A** (2022-2023) – Nr. 1
14 juli 2023 (2022-2023)

Advies

van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen

over het begrotingsbeleid 2024
van de Vlaamse Gemeenschap

ADVIES OVER DE BEGROTING 2024

Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.serv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@serv.be

Goedkeuring raad

12 juli 2023

Contactpersoon	Erwin Eysackers	eeysackers@serv.be
Contactpersoon	Pim Verbunt	pverbunt@serv.be
Contactpersoon	Tuur Verschueren	tverschueren@serv.be

De heer Matthias DIEPENDAELE

Vlaams minister van Financiën en Begroting, Wonen en Onroerend Erfgoed

Koning Albert II-laan 7

B-1210 Sint-Joost-ten-Node

Advies over de begroting 2024

Mijnheer de minister

Vandaag lijkt de eerder verwachte groeivertraging van 2023 zich niet door te zetten, maar dat neemt niet weg dat er veel onzekerheid blijft over de macro-economische ontwikkelingen in Vlaanderen, België en Europa.

Het vorderingensaldo van de Vlaamse overheid zou in de SERV-actualisatie van de begroting 2023 bij ongewijzigd beleid uitkomen op een tekort van € -3,12 mld (-5,5% van de ontvangsten), of een verslechtering van het saldo met € 54 mln ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2023. In 2024 zou het tekort bij ongewijzigd beleid neerkomen op € -1,93 mld (-3,4% van de ontvangsten). Het begrotingstekort bevindt zich daarmee zeer dicht bij het resultaat in de Meerjarenraming (verschil van € -8 mln).

De Vlaamse sociale partners hebben de afgelopen jaren steeds gepleit voor een evenwichtig begrotingsbeleid, als antwoord op de economische en maatschappelijke uitdagingen waarmee Vlaanderen geconfronteerd wordt. De eerste centrale beleidsdoelstelling blijft: zo efficiënt mogelijk (blijven) inzetten op een duurzame economische groei. De tweede centrale beleidsdoelstelling van de afgelopen en komende jaren blijft eveneens integraal relevant: de houdbaarheid van de Vlaamse overheidsfinanciën blijvend garanderen.

Tevens wordt in dit advies een overzicht gegeven van de uitgaven voor Vlaamse Veerkracht (VV) opgesplitst naar aard van de besteding. Daaruit blijkt dat in 2022 een kleine 60% van de VV-uitgaven naar investeringen of investeringsondersteuning gaat.

De SERV is uiteraard steeds bereid dit advies verder toe te lichten.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Caroline Copers
voorzitter

Inhoud

Krachtlijnen	8
Lijst met afkortingen	16
Advies	17
0. Inleiding en leeswijzer	17
1. Omgevingsanalyse	17
1.1 Macro-economische context	17
1.2 Evolutie van de inflatie	19
1.3 Europese begrotingsopvolging	20
2. Geactualiseerde begroting BA 2023	22
2.1 Uitgangspunten	22
2.2 Ontvangsten	23
2.3 Uitgaven	26
2.4 Geactualiseerd begrotingssaldo bij BA 2023	32
2.5 Evolutie Vlaamse overheidsschuld	37
2.6 Infrastructuurbeleid	38
2.7 Inzet belangrijkste provisies	41
3. Raming begrotingsevolutie 2024-2027 bij ongewijzigd beleid	43
3.1 Uitgangspunten	43
3.2 Begrotingsresultaten	47
3.3 Resultaten schuldevolutie	51
4. Vlaamse Veerkracht	55
4.1 Meerjarig VEK-overzicht naar speerpunten	55
4.2 Vlaamse Veerkracht in de begrotingsuitvoering 2022	57
4.3 Inzet van de provisie Vlaamse Veerkracht 2023	59
Bibliografie	65

Lijst met figuren en tabellen	67
Bijlage 1: Methodologische toelichting bij de SERV-ramingen	73
Ontvangsten	73
Overige ontvangsten	82
Uitgaven	85
Rente	92
Responsabiliseringsmechanisme	95
Schuldevolutie	96

Krachtlijnen

Economische groeivertraging lijkt afgewend, grote onzekerheid blijft

1. In de afgelopen jaren ontwikkelde zich een reeks van opeenvolgende crisissen: de **coronacrisis** in 2020 heeft zich na een grote initiële schok in opeenvolgende op- en neerwaartse economische golven vertaald. Dankzij voornamelijk overheidsondersteuning bleek de aanvankelijk zeer negatief ingeschatte impact minder diepgaand dan gevreesd en werd gevolgd door een sterke economische heropleving in 2021. Reeds in het najaar van 2021 nam de inflatie toe, onder andere aangedreven door stijgende energieprijzen en aanvoerproblemen, met een duidelijk negatieve impact op de economische relance.

Het jaar 2022 werd gekenmerkt door de **inflatie- en energiecrisis**, voornamelijk ontstaan door de inval van Rusland in **Oekraïne**. De economische bedrijvigheid vertraagde in de loop van het jaar door snel oplopende energieprijzen en de inflatie. Deze piekte in oktober (13% op jaarbasis) en nam vervolgens gestaag af door snel dalende energieprijzen. Op jaarbasis groeide de economie met 3,2% in reële termen.

2. **Vandaag lijkt de aanvankelijk verwachte groeivertraging van 2023 evenwel afgewend**, voornamelijk door de sterke consumptie van de huishoudens. Deze werd op peil gehouden door voornamelijk het indexmechanisme en de energiesteun. Talrijke indicatoren geven echter aan dat een economische heropleving binnen België nog helemaal niet gerealiseerd is. Het consumentenvertrouwen stabiliseert in juni en blijft onder zijn langetermijngemiddelde. De consumenten zijn wel optimistischer over de macro-economische evolutie. Ook de bezorgdheid over een opflakking van de werkloosheid tijdens de volgende twaalf maanden nam licht af. Over hun financiële situatie zijn de gezinnen minder optimistisch: ze hebben zowel hun verwachtingen over hun eigen financiële situatie als hun spaarintenties neerwaarts herzien.

Daarnaast dient gewezen op risico's voor de dalende concurrentiekracht van ondernemingen, zoals ook aangegeven in recente rapporten en analyses van de Nationale Bank van België (NBB). De loonkosten zijn in België in de afgelopen twee jaar sneller gestegen dan in de buurlanden. Bovendien ligt de gemiddelde energiefactuur van een onderneming nog steeds aanzienlijk hoger dan twee jaar geleden, terwijl ook de grondstoffenprijzen aanzienlijk gestegen zijn.

3. In 2023 zouden de **inflatie (3,9%) en de gezondheidsindex (4,3%)** volgens de laatste ramingen van het Federaal Planbureau **lager uitvallen** dan de cijfers gehanteerd bij de aangepaste begroting 2023 (respectievelijk -0,6 en -0,3

procentpunt). De **reële bbp-groei (1,3%)** zou dan weer **0,3 procentpunt hoger** uitkomen dan het cijfer gehanteerd bij de begrotingsaanpassing 2023.

Bij alle ramingen wordt gewezen op de **vele onzekerheden** rond de projecties, **in het bijzonder qua inflatie**. Deze zou hoger en hardnekkiger kunnen zijn dan geraamd, zowel via externe prijsstijgingen als via de kerninflatie. En uiteraard wordt de onzekerheid vergroot door de evolutie van de oorlog in Oekraïne.

4. De Europese Commissie heeft in haar landenrapport over België (Spring Package 2023, mei 2023) benadrukt dat het **Belgische overheidstekort** in de afgelopen jaren positief evolueerde (van -5,5% bbp in 2021 naar -3,9% bbp in 2022), voornamelijk door de afbouw van de crisismaatregelen (coronabeleid) en de Europese steun voor het omvangrijke relance- en investeringsprogramma (waaronder Vlaamse Veerkracht). De begrotingsvooruitzichten zouden de komende jaren bij ongewijzigd beleid verslechteren (-5,1% in 2023) naar een saldo steeds boven -5% bbp, dus ver verwijderd van de -3%-doelstelling. De Commissie kondigt aan dat in de lente van 2024 een buitensporigtekortprocedure zal geopend worden, indien België in zijn begrotingsopmaak voor 2024 geen aanzienlijke bijstellingen opneemt.

Deze aanzienlijke begrotingstekorten zullen de reeds aanzienlijke **schuldgraad** de volgende jaren opnieuw doen toenemen bij ongewijzigd beleid, voornamelijk door de begrotingstekorten en de vergrijzingskosten. De schuldgraad evolueerde van 109,1% bbp in 2021 naar 105,1% bbp einde 2022, maar zou opnieuw verslechteren vanaf 2023 (106,7%) en in de volgende jaren. De einde april gepubliceerde hervorming van het Europese begrotingskader, waarvan de Europese Commissie (EC) verwacht dat deze tegen het einde van 2023 zal afgerond worden, benadrukt dat het **verbeteren van de schuldpositie** het essentiële criterium in de begrotingsevaluatie wordt.

5. De landenspecifieke aanbevelingen van de EC voor het Belgische begrotingsbeleid (mei 2023) in de komende jaren vragen dat a/ de **geldende energie-steunmaatregelen tegen einde 2023 afgebouwd** worden, zodat de ermee samenhangende besparingen het overheidstekort kunnen terugdringen. Bij eventuele hernieuwde stijgingen van de energieprijzen dienen de steunmaatregelen meer focus te hebben, dus gericht te zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en ondernemingen. De impact op de begrotingsevolutie dient beperkt te blijven en de maatregelen dienen stimulansen voor energiebesparing in zich te houden. Daarnaast beveelt de EC aan b/ een **voorzichtig begrotingsbeleid te voeren**, met name door de nominale stijging van de **netto primaire uitgaven in 2024** te beperken tot **maximaal 2%**. Tevens dienen c/ de **overheidsinvesteringen** op een hoog niveau in stand gehouden te worden, inclusief een doeltreffende integratie van RRF-subsidies en andere EU-fondsen, om voornamelijk de groene en de digitale transitie te bevorderen.

Voor de periode na 2024 dient d/ een **begrotingsstrategie van geleidelijke en duurzame consolidatie op middellange termijn** gevoerd te worden, in combinatie met investeringen en hervormingen bevorderlijk voor een hoge en duurzame economische groei.

Begrotingsbeleid: stabiliseren en vooruit kijken

6. De Vlaamse sociale partners hebben de afgelopen jaren – zowel tijdens de coronacrisis als de daaropvolgende inflatieopstoot en Oekraïne-crisis – steeds gepleit voor een **evenwichtig begrotingsbeleid**, als antwoord op de **economische en maatschappelijke uitdagingen** waarmee Vlaanderen geconfronteerd wordt.

De **eerste centrale beleidsdoelstelling** blijft **zo efficiënt mogelijk (blijven) inzetten op een duurzame economische groei**. Deze groei is geen doel op zich, maar noodzakelijk om budgettaire ruimte te creëren voor de beleidsprioriteiten. Van cruciaal belang daarbij zijn: de investeringen voor een groene en digitale transitie, het ondersteunen van de concurrentiepositie en innovatiecapaciteit van onze economie, en het versterken van het gezondheids- en welzijnsbeleid evenals van het arbeidsmarkt-, het onderwijs- en het vormingsbeleid.

De **tweede centrale beleidsdoelstelling** betreft: **de houdbaarheid van de Vlaamse overheidsfinanciën blijvend garanderen**. Een uitgavennormering compatibel met het herziene Europese begrotingskader die voldoende investeringen garandeert, en uitgavendoorlichtingen zoals ontwikkeld via de Vlaamse Brede Heroverweging, zijn daarbij cruciale instrumenten. Daarbij dient blijvend ingezet te worden op **grondige hervormingen**, via bijkomende **gerichte investeringen** en **strategische transities**. Via systematische heroverwegingen en een focus op de kerntaken, eerder dan via lineaire maatregelen met mogelijks onbedoelde gevolgen voor het reguliere overheidsbeleid, moet de nodige budgettaire marge voor de beleidsprioriteiten gecreëerd worden.

Raming Vlaamse begroting in 2023

7. De SERV heeft de actualisering van de begroting 2023 en volgende jaren in dit rapport consequent vanuit de **assumptie van ongewijzigd beleid** uitgevoerd. De macro-economische parameters beschikbaar bij opmaak van het advies (FPB juni 2023) zijn integraal toegepast. De ontvangsten en uitgaven voor het relanceplan Vlaamse Veerkracht tot 2026 worden overgenomen uit de Algemene Toelichting bij de aangepaste begroting 2023, behalve voor 2022 waarvoor de uitvoeringsgegevens beschikbaar zijn.

8. **Het ESR-begrotingssaldo bedraagt in de SERV-raming voor 2023 € -3,12 mld (-5,5% van de ontvangsten), of € 54 mln negatiever dan het resultaat**

bij de aangepaste begroting 2023. Conform de begrotingsdoelstellingen van de Vlaamse Regering (zonder Oosterweel en Vlaamse Veerkracht) bedraagt het begrotingstekort € 2,02 mld (-3,6% van de ontvangsten).

De ontvangsten dalen in de SERV-raming met € 143 mln ten opzichte van de begrotingsaanpassing. Deze verwachte daling wordt voornamelijk verklaard door een bijstelling van de bruto-opcentiemen (€ -135 mln). Daarnaast raamt de SERV de ontvangsten uit de gewestbelastingen zeer beperkt lager, voor € -19 mln. De ontvangsten uit de verkeersboetes worden dan weer met € 11 mln naar boven bijgesteld. **De Vlaamse uitgaven dalen in de SERV-raming voor 2023 met € 89 mln ten opzichte van de aangepaste begroting 2023.** De lagere inflatieverwachtingen impliceren € 99 mln minder uitgaven, terwijl de stijgende rentevoeten tot € 10 mln bijkomende uitgaven leiden.

Raming Vlaamse begroting voor 2024

9. In de SERV-raming zou het tekort op het ESR-begrotingstekort 2024 bij ongewijzigd beleid € 1,93 mld (-3,4% van de ontvangsten) bedragen. Het begrotingstekort bevindt zich daarmee zeer dicht bij het resultaat in de Meerjarenraming (verschil van € -8 mln). Conform de begrotingsdoelstelling van de Vlaamse Regering komt het begrotingstekort in het laatste jaar van deze legislatuur neer op € -1,02 mld (-1,8% van de ontvangsten).

10. De SERV registreert voor 2024 verschillende bewegingen met een tegengesteld effect op het saldo (in vergelijking met de laatste MJR), die elkaar bijna volledig neutraliseren.

Zo zouden de **Vlaamse ontvangsten sterk terugvallen, met € -636 mln.** De ontvangsten uit de gewestbelastingen liggen € 482 mln lager, in essentie door een terugval in de ontvangsten van het verkooprecht (€ -487 mln). De voorzienene budgetneutraliteit van de recente hervorming met een wijziging van de tarieven van het verkooprecht lijkt zich voorlopig niet te realiseren. De geraamde bijstelling van de bruto-opcentiemen bedraagt € -97 mln, een gevolg van de herrekening van de reële groei van het inkomen van de particulieren. De ontvangsten uit de BFW-dotaties nemen toe met € 77 mln, waarbij het negatieve effect van de lagere inflatie meer dan gecompenseerd wordt door de hoger geraamde economische groei voor 2022 en 2023 én meer gunstige demografische parameters. De BFW-afrekening in 2024 zou neerkomen op € -122 mln, volgend uit de lagere inflatieverwachting voor 2023. Tot slot dalen de ontvangsten voor Vlaamse Veerkracht met € 12 mln.

De Vlaamse uitgaven zouden volgend jaar in verhouding minder sterk terugvallen (€ -407 mln) dan de Vlaamse ontvangsten (€ -636 mln), steeds ten opzichte van de MJR. De verwachte daling van de uitgaven wordt verklaard door lagere inflatievooruitzichten (€ -417 mln), naast kleinere elementen zoals

bijstellingen voor Vlaamse Veerkracht (€ 23 mln) en het responsabiliseringsmechanisme voor de pensioenen van Vlaamse ambtenaren in de BFW (€ -14 mln).

Door het hogere onderbenuttingspercentage stijgt de verwachte onderbenutting in 2024 met € 222 mln in vergelijking met wat verwacht werd bij de MJR. Dit onderbenuttingspercentage is ook aanzienlijk hoger dan het percentage gehanteerd in voorgaande jaren. Enkel bij het begin van deze legislatuur werden vergelijkbare onderbenuttingspercentages gedocumenteerd. De combinatie van lagere uitgaven met een hoge onderbenutting zorgt ervoor dat de SERV-raming van het begrotingssaldo 2024 zich stabiliseert op het niveau van de MJR, ondanks het feit dat de geraamd wordt dat de ontvangsten sterker dalen dan de uitgaven.

De SERV pleit ervoor dat het gehanteerde onderbenuttingspercentage bij zowel de initiële als aangepaste begroting meer gedetailleerd gedocumenteerd wordt. Deze toelichting moet het mogelijk maken de grootteorde en aard van verschuivingen in de onderbenutting te verduidelijken.

Raming Vlaamse begroting voor 2025 en volgende jaren

11. In de **eerste jaren van de volgende legislatuur zou het ESR-begrotings-saldo in de SERV-raming bij ongewijzigd beleid jaar na jaar verbeteren, op basis van de vandaag beschikbare gegevens:** van € -1,58 mld in 2025 (€+347 mln ten opzichte van 2024), naar € -740 mln in 2026 (€ +840 mln ten opzichte van 2025) tot een begroting in (quasi-)evenwicht met € -69 mln in 2027 (€ +671 mln ten opzichte van 2026).

De Vlaamse Regering stelde zichzelf tot doel om tegen 2027 een begroting in evenwicht te realiseren (conform haar eigen definitie van begrotingssaldo). In de SERV-raming zou dit streefdoel een jaar vroeger gerealiseerd kunnen worden, met een geraamd tekort van € -57 mln bij ongewijzigd beleid in 2026.

12. De verbeteringen van het begrotingssaldo in de SERV-raming voor de periode 2025-2027 worden verklaard door verschillende factoren. Ten eerste speelt het positieve effect van de **hogere economische groei** op de Vlaamse ontvangsten (+1,6 procentpunt gecumuleerd in de periode 2022-2027). Ten tweede liggen de **demografische parameters** relevant voor enkele belangrijke BFW-dotaties (aantal +80-jarigen, 0 tot en met 18-jarigen...) hoger in de in februari gepubliceerde Demografische Vooruitzichten, in vergelijking met de parameters gehanteerd in de laatste MJR. Beide elementen resulteren in hogere ontvangsten uit de BFW-dotaties (2027: € +471 mln ten opzichte van de MJR), ondanks de lager verwachte inflatie (-0,4 procentpunt gecumuleerd in de periode 2022-2027). Ten derde impliceert het **hogere onderbenuttingspercentage** een positieve bijstelling van het saldo met ongeveer € 230 mln. Tenslotte vallen de **ontvangsten uit de bruto-opcentiemen** in periode 2025-2027

hoger uit dan de gegevens in de MJR (2027: € +154 mln ten opzichte van de MJR). Deze positieve evolutie is in essentie een gevolg van de meer gunstige verwachtingen omtrent de economische groei.

13. De SERV wijst op de onvolledigheid en de onzekere elementen in zijn raming voor 2024-2027. Zo wordt de bijkomende impact van de te verwachten toekomstige rentestijgingen op de rente-uitgaven niet meegenomen, wat eveneens geldt voor in de BA 2023 sterk toegenomen vastleggingskredieten voor Oosterweel (die zich in 2024 en volgende jaren in bijkomende VEK-uitgaven zullen vertalen). In de realiteit brengen beide elementen hogere uitgaven met zich mee, met dus een negatieve impact op het vorderingensaldo. Anderzijds gaat de SERV-raming van het verkooprecht niet uit van een herstel van het gemiddelde tarief van 5,1% (BA 2023) naar 5,6% (BO 2023 en MJR). Indien het gemiddelde tarief zich in 2024 zou herstellen naar het niveau van de laatste MJR zouden de ontvangsten in de SERV-raming € 256 mln hoger liggen. Tegen 2027 zou dit bedrag oplopen tot € 301 mln.

Evolutie Vlaamse schuld bij ongewijzigd beleid

14. De Vlaamse geconsolideerde schuld groeide de afgelopen jaren sterk aan door de aanzienlijke begrotingstekorten, van € 20,02 mld in 2019 naar € 33,44 mld in 2022 (exclusief ziekenhuisschuld overgenomen van de federale overheid). Hiermee ligt de Vlaamse schuldratio (schuld uitgedrukt in percentage van de Vlaamse ontvangsten) in 2022 (63,6%) nog net onder de schuldratiodrempel van de Vlaamse Regering (65%). Dit jaar zou de schuld in de SERV-raming aangroeien tot € 39,26 mld (exclusief ziekenhuisschuld), waardoor de schuldratio (69,2%) boven deze drempel zou uitkomen.

In de SERV-raming zou de Vlaamse schuld tegen 2027 verder aangroeien tot € 49,10 mld, of € 903 mln lager dan het niveau in de MJR. De schuldgraad zou toenemen van 63,6% in 2022 tot 78,5% van de ontvangsten.

15. De **Vlaamse rente-uitgaven zullen de komen jaren tevens sterk stijgen**, en zouden in 2027 conform de Meerjarenraming uitkomen op € 1,28 mld, of 2,0% van de ontvangsten. Bij de uitvoering van de begroting 2022 bleken de rente-uitgaven uit te komen op € 456 mln, of 0,9% van de ontvangsten.

16. Het belang van de schuldevolutie is vandaag reeds groot, gezien de oplopende schuld en de stijgende rentevoeten. In de toekomst zal de schuldevolutie bovendien een centrale rol spelen in de Europese begrotingsopvolging. De SERV roept op om de **geraamde schuld- en rente-evolutie ook in de meerjarenramingen meer gedetailleerd te documenteren**, zodat de lezer een groter inzicht kan verwerven in de jaarlijks te verwachten dynamiek van de schuldevolutie in de komende jaren. Elementen die daarbij kunnen geëxpliciteerd

worden zijn: de verwachte opname van nieuwe schuld, de afgebouwde schuld inclusief de impliciete rentevoet, en dergelijke meer.

Voortgang Vlaamse Veerkracht (VV)

17. In totaal raamt de SERV de **ESR-uitgaven voor Vlaamse Veerkracht bij uitvoering van de begroting 2022 op € 970,8 mln.**

Uit de uitvoering van de begroting 2022 kan de aard van de bestedingen afgeleid worden, wat eveneens geldt voor de Vlaamse Veerkracht-uitgaven. **Investeringsuitgaven bedragen 56% (€ 548,1 mln) van de beschikbare VV-uitgaven.** De meerderheid (59%) daarvan betreffen de ondersteuning van investeringen door derden (€ 321,3 mln), de eigen directe investeringen betreft 41% (€ 226,8 mln). **Bijna een vierde van de ESR-uitgaven via Vlaamse Veerkracht betreft subsidies** aan onder andere ondernemingen, lokale besturen en andere organisaties buiten de overheid (€ 226,2 mln), terwijl 7% van de VV-uitgaven besteed wordt aan de werking van de overheid (inclusief lonen).

18. Deze vaststellingen beklemtonen het belang van de investeringsondersteuning en een goede rapportering daarover. De Vlaamse sociale partners zijn dan ook tevreden dat het Vlaams Parlement begin dit jaar eenparig besliste om jaarlijks de investeringscijfers te rapporteren conform de uitgebreide investeringsdefinitie, dus inclusief investeringsondersteuning aan derden.

Hervorming Europese Stabiliteits- en Groeipact (SGP) vormt grote uitdaging

19. De Europese Commissie heeft haar voorstellen voor de **herziening van het Europese begrotingsraamwerk** in maart 2023 op hoofdlijnen gepresenteerd. Vandaag wordt verwacht dat de gehele herziening tegen het einde van 2023 afgerond wordt. De doelstellingen van de voorgestelde aanpassingen komen voor de EC in essentie neer op: **eenvoudiger en meer haalbare begrotingsregels**, een sterker **nationaal eigenaarschap o.m. door sterker rekening te houden met de landspecifieke context**, en een **betere handhaving**.

In het oude SGP waren de begrotingsregels inderdaad te complex. Ook een duurzame economische groei via investeringen en hervormingen werd te weinig door de begrotingsregels gestimuleerd.

20. De **vorm en inhoud van het toekomstige begrotingskader** vereisen uiteindelijk een **politieke keuze**, finaal te bepalen door de Europese Raad en het Europese Parlement. De budgettaire plannen van de Europese lidstaten dienen daarbij ingepast te worden in een **meerjarig genormeerd referentietraject** voorgesteld door de Europese Commissie, met als focus de **houdbaarheid van de (gezamenlijke) overheidsschuld**. Er wordt een onderscheid

tussen landen gemaakt naar de risico's voor de schuldevolutie: landen met een hoge overheidsschuld (zoals België) zullen daarbij een strikter begrotingspad moeten volgen dan landen met gemiddelde of lage risico's voor hun schuldevolutie. Voor België relevante elementen zijn: een hoog overheidstekort, blootstelling aan stijgende rentevoeten in combinatie met een hoge schuld, en een hoge en stijgende vergrijzingskost.

21. Naast het schuldniveau en het te realiseren begrotingstraject op Belgisch niveau is voor Vlaanderen en de andere gewesten en gemeenschappen een tweede vraag van minstens even groot belang: hoe gaan deze **inspanningen op Belgisch niveau over de gewesten en gemeenschappen verdeeld** worden? Daarvoor dienen meerjarige begrotings- en schuldtrajecten per overheid afgesproken te worden, en dient een manier gevonden te worden om het niet of slechts gedeeltelijk realiseren van afspraken uit voorgaande jaren te laten corrigeren door de betrokken overheid, rekening houdend met eventuele uitzonderlijke economische omstandigheden.

In de visie van de SERV is het aangewezen dat de Vlaamse Regering een eigen begrotingspad ontwikkelt om de Vlaamse schuldgraad te laten evolueren naar een houdbaar schuldobjectief, bij voorkeur binnen het Belgische afsprakenkader.

22. Analooq aan zijn oproep in het Evaluatierapport over de initiële begroting 2023 (januari 2023) pleit de SERV voor een **interfederale consensus over een realistische doelstelling voor het te bereiken schuldniveau op middellange termijn**, inclusief **bindende afspraken** tussen de federale overheid en de deelstaatregeringen over de bijdrage van elkeen tot het **behalen van dit schuldniveau en het tijdpad om dit te bereiken**. Inspanningen moeten rekening houden met de economische conjunctuur en de noodzaak om voldoende budgettaire ruimte te hebben voor investeringen, onder meer in het kader van de klimaattransitie.

De SERV benadrukt dat in zijn visie voorafgaand eveneens **bindende afspraken** dienen gemaakt te worden over wat er gebeurt wanneer de begroting van een overheid de **afgesproken doelstelling niet realiseert**. Enkel op deze wijze is het immers mogelijk het begrotings- en schuldtraject op gezamenlijk Belgisch niveau te garanderen en de Europese afspraken na te komen.

Lijst met afkortingen

AT	Algemene Toelichting
BA	Begrotingsaanpassing
BAR	Brexit Adjustment Reserve
BBP	Bruto binnenlands product
BFW	Bijzondere Financieringswet
BO	Begrotingsopmaak
CJSM	Cultuur, Jeugd, Sport en Media
CPI	Consumentenprijsindex
DAB	Diensten Afzonderlijk Beheer
EC	Europese Commissie
ECB	Europese Centrale Bank
ESR	Europees Stelsel van Rekeningen
EU	Europese Unie
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FB	Financiën en Begroting
FOD FIN	Federale Overheidsdienst Financiën
FPB	Federaal Planbureau
GZI	Gezondheidsindex
HE	Hogere entiteiten
ISE	Inhoudelijk structuurelement
KBBJ	Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie
LV	Landbouw en Visserij
MINA	Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur
MJR	Meerjarenraming
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken
MVG	Ministerie van de Vlaamse gemeenschap
NBB	Nationale Bank van België
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OMG	Omgeving
OV	Onderwijs en Vorming
REA	Realisaties
RRF	Recovery and Resilience Facility
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SGP	Stabiliteits- en Groeipact
UITV	Begrotingsuitvoering
UN & HS	Universiteiten en hogescholen
VAK	Vastleggingskrediet(en)
VEK	Vereffeningskrediet(en)
VIF	Vlaams Infrastructuurfonds
VO	Vlaamse Overheid
VR	Vlaamse Regering
VV	Vlaamse Veerkracht
WSE	Werk en Sociale Economie
WVG	Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

Advies

0. Inleiding en leeswijzer

23. Dit begrotingsadvies bespreekt vooreerst de grote lijnen van de recente macro-economische ontwikkelingen. Tevens gaat het eerste hoofdstuk (p. 15) dieper in op de Europese begrotingsopvolging. Het volgende hoofdstuk (p. 20) geeft een analyse van de aangepaste begroting 2023, als ook de SERV-bijstellingen aan deze begroting. Hoofdstuk 3 (p. 41) actualiseert het begrotingstraject 2024-2027 van de MJR 2022-2027 op basis van de vandaag beschikbare informatie. Het laatste hoofdstuk (p. 53) geeft een stand van zaken van het relanceprogramma Vlaamse Veerkracht. Meer technische elementen worden in de bijlage (p. 71) uitgewerkt.

De informatie opgenomen in dit rapport is afgesloten op dinsdag 4 juli 2023.

1. Omgevingsanalyse

1.1 Macro-economische context

24. In de afgelopen jaren ontwikkelde zich een reeks van opeenvolgende crisissen: de **coronacrisis** in 2020 heeft zich na een grote initiële schok in opeenvolgende op- en neerwaartse economische golven vertaald. Dankzij voornamelijk overheidsondersteuning, waarop alle economische actoren soepel en efficiënt hebben ingespeeld, bleek de aanvankelijk zeer negatief ingeschatte impact minder diepgaand dan gevreesd, en werd gevolgd door een sterke economische heropleving in 2021. Vanaf het najaar van 2021 nam de inflatie sterk toe, onder andere aangedreven door de energieprijzen en internationale aanvoerproblemen, met een duidelijk negatieve impact op de economische relance.

Het jaar 2022 werd gekenmerkt door de **inflatie- en energiecrisis**, voornamelijk ontstaan door de inval van Rusland in **Oekraïne**. De economische bedrijvigheid vertraagde in de loop van het jaar door snel oplopende energieprijzen en de inflatie. Deze piekte in oktober (13% op jaarbasis) en nam vervolgens gestaag af door snel dalende energieprijzen. Op jaarbasis groeide de economie met 3,2% in reële termen.

25. **Vandaag lijkt de aanvankelijk verwachte groeivertraging in 2023 evenwel afgewend**, voornamelijk door de sterke consumptie van de huishoudens. Deze werd op peil gehouden door voornamelijk het indexmechanisme en de energiesteun. Talrijke indicatoren geven echter aan dat een economische heropleving binnen België nog helemaal niet gerealiseerd is. Het consumentenvertrouwen stabiliseert in juni en blijft onder zijn langetermijngemiddelde (NBB, 2023b). De consumenten zijn wel optimistischer over de macro-economische evolutie. Ook de

bezorgdheid over een opflakking van de werkloosheid tijdens de volgende twaalf maanden nam licht af. Over hun financiële situatie zijn de gezinnen minder optimistisch: ze hebben zowel hun verwachtingen over hun eigen financiële situatie als hun spaarintenties neerwaarts herzien.

Daarnaast dient gewezen op risico's voor de dalende concurrentiekracht van ondernemingen, zoals ook aangegeven in recente rapporten en analyses van de Nationale Bank van België (NBB). De loonkosten zijn in België in de afgelopen twee jaar sneller gestegen dan in de buurlanden. Bovendien ligt de gemiddelde energiefactuur van een onderneming nog steeds aanzienlijk hoger dan twee jaar geleden, terwijl ook de grondstoffenprijzen aanzienlijk gestegen zijn.

26. Volgens de Economische Vooruitzichten van juni van het Federaal Planbureau (FPB) zou de **Belgische reële economische groei dit en volgend jaar respectievelijk 1,3% en 1,6% bedragen**. De komende jaren wordt de groei op 1,4% geraamd. De Nationale Bank van België bekommt in haar Economische Projecties van juni 2023 iets lagere groeicijfers: van 1,4% dit jaar naar 1,3% in 2024 en 1,2% in 2025. De OESO verwacht dit jaar een bescheiden groei van 0,9%: zie Tabel 1.

Tabel 1: België, recente ramingen voor groeicijfers van het reële bbp, in %

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
FPB, sep 2022 (MJR 2022-2027)	2,6%	0,5%	1,6%	1,2%	1,3%	1,4%
NBB, dec 2022	3,1%	0,6%	1,7%	1,8%		
OESO, jun 2023	3,2%	0,9%	1,4%			
NBB, jun 2023	3,2%	1,4%	1,3%	1,2%		
FPB, jun 2023	3,2%	1,3%	1,6%	1,4%	1,4%	1,4%

De macro-economische projecties van de NBB zijn onderdeel van de Eurosysteemprognoses (gezamenlijke prognoses van de Europese Centrale Bank (ECB, 2023) en de nationale centrale banken in de eurozone). Deze projecties zijn gebaseerd op een aantal gezamenlijke technische assumpties en voorspellingen van de internationale omgeving. Binnen deze projecties zou de **groei van de Belgische economie dit jaar hoger liggen dan deze van de eurozone en van de buurlanden**. In Frankrijk gaat men bijvoorbeeld uit van een economische groei van 0,7%. **De komende jaren (2024-2025) zou de groei dan weer lager liggen dan de verwachte groei van de eurozone**: zie Tabel 2 voor de kerncijfers.

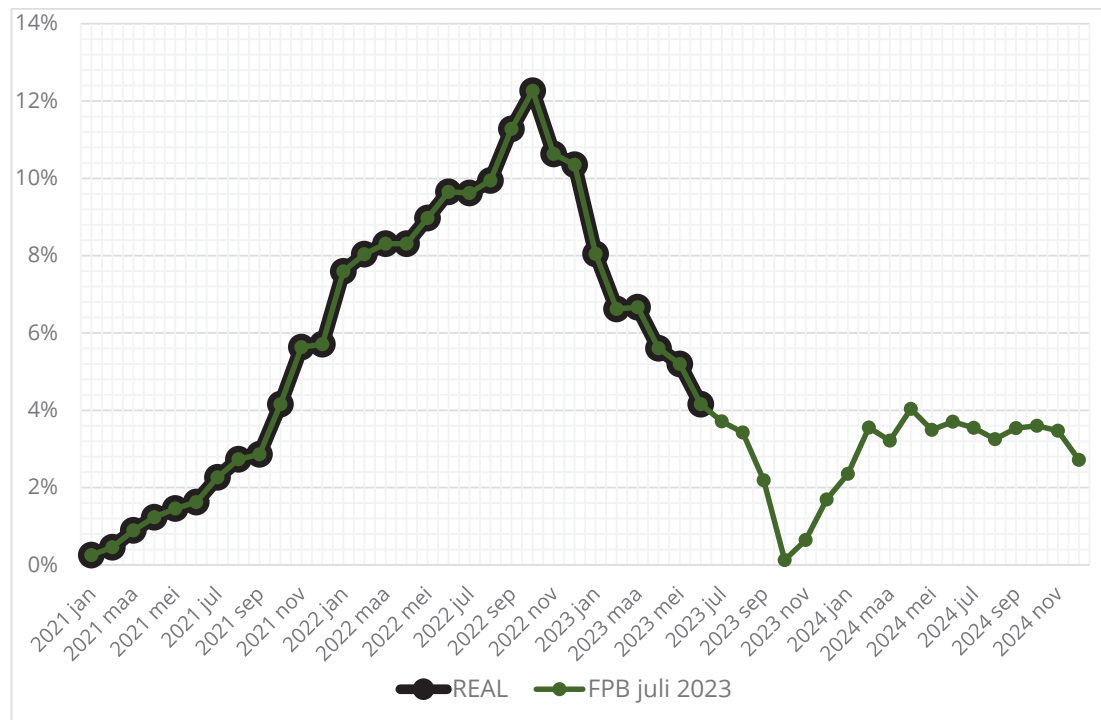
Tabel 2: België en buurlanden, recente ramingen voor groeicijfers van het reële bbp, in %, bron: Nationale Centrale Banken, ramingen van april-juni 2023

	2022	2023	2024	2025
Nederland	4,5%	0,8%	1,3%	1,1%
Duitsland	1,8%	0,4%	1,6%	0,8%
Frankrijk	2,5%	0,7%	1,0%	1,5%
België	3,2%	1,4%	1,3%	1,2%
Eurozone	3,5%	0,9%	1,5%	1,6%

1.2 Evolutie van de inflatie

27. **De afgelopen twee jaren worden gekenmerkt door een uitzonderlijk hoge en hardnekkige inflatie.** Reeds in het najaar van 2021 nam de inflatie toe, onder andere aangedreven door stijgende energieprijzen en aanvoerproblemen. Pas in oktober 2022 bereikte de inflatie en de energieprijzen hun piek. De inflatie kwam in 2021 en 2022 uit op respectievelijk 2,4% en 9,6% op jaarbasis.

Volgens de inflatieraming van het Federaal Planbureau van juli 2023 zou de inflatie dit en volgend jaar nog hoog blijven, met respectievelijk 3,9% en 3,3%: zie Figuur 1.

Figuur 1: België, evolutie consumptieprijsindex (CPI) 2021-2024, realisaties (Statbel) en raming FPB van juli 2023, bron: FPB (2023d)

De Nationale Bank van België (2023a) verwacht dit jaar dan weer een inflatie van 1,9%, terwijl de inflatie volgend jaar met 4,3% opnieuw hoog zou uitvallen. De relatief matige inflatie van dit jaar is een gevolg van de sterk dalende energieprijzen en verbergen een hoge voedselprijs- en kerninflatie (i.e. inflatie zonder voedsel en energie). De NBB wijst er wel op dat de voedselinflatie in het eerste kwartaal van dit jaar zijn piek zou bereikt hebben en in de loop van het jaar zou afnemen. De kerninflatie zou dan weer deze zomer pieken en vervolgens eveneens gradueel afnemen. De hoge inflatie van volgend jaar (4,3%) zou eenmalig en technisch van aard zijn, door het wegvallen van de federale energiesteun vanaf maart dit jaar. Vanaf 2025 verwacht zowel het FPB als de NBB dat de inflatie terug normaliseert onder de 2%-drempel: zie Tabel 3.

Tabel 3: België, recente vooruitzichten van de inflatie (CPI), in % op jaarbasis

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
FPB, sep 2022 (MJR 2022-2027)	2,4%	9,4%	6,5%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%
NBB, dec 2022	3,2%	10,4%	4,4%	2,4%	1,1%		
NBB, jun 2023	3,2%	10,3%	1,9%	4,3%	1,8%		
FPB, jun 2023	2,44%	9,59%	3,9%	3,3%	1,8%	1,0%	1,8%
FPB, jul 2023	2,44%	9,59%	3,9%	3,4%			

28. Bij alle ramingen wordt gewezen op de **vele onzekerheden** rond de projecties, **in het bijzonder qua inflatie**. Deze zou hoger en hardnekkiger kunnen zijn dan geraamd, zowel via externe prijsstijgingen als via de kerninflatie. En uiteraard wordt de onzekerheid vergroot door de evolutie van de oorlog in Oekraïne.

29. Sinds augustus 2021 werd de **spilindex** zeven keer **overschreden**, namelijk in augustus 2021, december 2021, februari 2022, april 2022, juli 2022, oktober 2022 en november 2022. Het FPB verwacht in zijn inflatieraming van juli dit en volgend jaar nog drie overschrijdingen: in **november 2023, maart 2024 en december 2024**. De NBB heeft dezelfde verwachting voor deze periode. Tabel 4 geeft de verwachte evolutie van de gezondheidsindex.

Tabel 4: België, recente vooruitzichten van de gezondheidsindex (GZI), in % op jaarbasis

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
FPB, sep 2022 (MJR 2022-2027)	2,0%	9,1%	7,0%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%
NBB, dec 2022	2,0%	9,2%	5,4%	2,3%	1,2%		
NBB, jun 2023	2,0%	9,3%	4,3%	3,8%	1,7%		
FPB, jun 2023	2,0%	9,3%	4,3%	3,6%	1,8%	1,8%	1,8%
FPB, jul 2023	2,0%	9,3%	4,4%	3,6%			

1.3 Europese begrotingsopvolging

1.3.1 Landspecifieke aanbevelingen

30. De Europese Commissie (EC) heeft in zijn landenrapport over België (Spring Package 2023a, mei 2023) benadrukt dat het **Belgische overheidstekort** in de afgelopen jaren positief evolueerde (van -5,5% bbp in 2021 naar -3,9% bbp in 2022), voornamelijk door de afbouw van de crisismaatregelen (coronabeleid) en de Europese steun voor het omvangrijke relance- en investeringsprogramma (waaronder Vlaamse Veerkracht). De begrotingsvooruitzichten zouden de komende jaren bij ongewijzigd beleid verslechteren (-5,1% in 2023) naar een saldo steeds boven -5% bbp, dus ver verwijderd van de -3%-doelstelling. De Commissie kondigt aan dat in de lente van 2024 een buitensporigtekortprocedure zal geopend worden, indien België in zijn begrotingsopmaak voor 2024 geen aanzienlijke bijstellingen opneemt.

Deze aanzienlijke begrotingstekorten zullen de reeds aanzienlijke **schuldgraad** de volgende jaren opnieuw doen toenemen bij ongewijzigd beleid, voornamelijk door de begrotingstekorten en de vergrijzingskosten. De schuldgraad evolueerde van 109,1% bbp in 2021 naar 105,1% bbp einde 2022, maar zou opnieuw verslechteren vanaf 2023 (106,7%) en in de volgende jaren. De einde april gepubliceerde hervorming van het Europese begrotingskader, waarvan de Europese Commissie verwacht dat deze tegen het einde van 2023 zal afgerond worden, benadrukt dat het **verbeteren van de schuldpositie** het essentiële criterium in de begrotingsevaluatie wordt.

31. De landenspecifieke aanbevelingen van de EC voor het Belgische begrotingsbeleid (mei 2023) in de komende jaren vragen dat a/ de **geldende energiesteunmaatregelen tegen einde 2023 afgebouwd** worden, zodat de ermee samenhangende besparingen het overheidstekort kunnen terugdringen. Bij eventuele hernieuwde stijgingen van de energieprijzen dienen de steunmaatregelen meer focus te hebben, dus gericht te zijn op de bescherming van kwetsbare huishoudens en ondernemingen. De impact op de begrotingsevolutie dient beperkt te blijven en de maatregelen dienen stimulansen voor energiebesparing in zich te houden. Daarnaast beveelt de EC aan b/ een **voorzichtig begrotingsbeleid te voeren**, met name door de nominale stijging van de **netto primaire uitgaven in 2024** te beperken tot **maximaal 2%**. Tevens dienen c/ de **overheidsinvesteringen** op een hoog niveau in stand gehouden te worden, inclusief een doeltreffende integratie van RRF-subsidies en andere EU-fondsen, om voornamelijk de groene en de digitale transitie te bevorderen. Voor de periode na 2024 dient d/ een **begrotingsstrategie van geleidelijke en duurzame consolidatie op middellange termijn** gevoerd te worden, in combinatie met investeringen en hervormingen bevorderlijk voor een hoge en duurzame economische groei.

1.3.2 Hervorming Europese Stabiliteits- en Groepact (SGP) vormt grote uitdaging

32. De Europese Commissie heeft haar voorstellen voor de **herziening van het Europese begrotingsraamwerk** in maart 2023 op hoofdlijnen gepresenteerd. Vandaag wordt verwacht dat de gehele herziening tegen het einde van 2023 afgerond wordt (Europese Commissie, 2023c). De doelstellingen van de voorgestelde aanpassingen komen voor de EC in essentie neer op: meer **eenvoudige en meer haalbare begrotingsregels**, een sterker **nationaal eigenaarschap o.m. door sterker rekening te houden met de landspecifieke context**, en een **betere handhaving**. In het oude SGP waren de begrotingsregels inderdaad te complex, terwijl ook een duurzame economische groei via investeringen en hervormingen te weinig door de begrotingsregels gestimuleerd werd.

33. De **vorm en inhoud van het toekomstige begrotingskader** vereisen uiteindelijk een **politieke keuze**, finaal te bepalen door de Europese Raad en het Europese Parlement. De budgettaire plannen van de Europese lidstaten dienen daarbij ingepast te worden in een **meerjarig genormeerd referentietraject** voorgesteld door de Europese Commissie, met als focus de **houdbaarheid van de (gezamenlijke) overheidsschuld**. Er wordt een onderscheid tussen landen gemaakt naar de risico's voor de schuldevolutie: landen met een hoge overheidsschuld (zoals België) zullen daarbij een strikter begrotingspad moeten volgen dan landen met gemiddelde of lage risico's voor hun schuldevolutie. Voor België relevante elementen zijn: een hoog overheidstekort,

blootstelling aan stijgende rentevoeten in combinatie met een hoge schuld, en een hoge en stijgende vergrijzingskost.

34. Naast het schuldniveau en het te realiseren begrotingstraject op Belgisch niveau is voor Vlaanderen en de andere gewesten en gemeenschappen een tweede vraag van minstens even groot belang: hoe gaan deze **inspanningen op Belgisch niveau over de gewesten en gemeenschappen verdeeld** worden? Daarvoor dienen meerjarige begrotings- en schuldtrajecten per overheid afgesproken te worden, en dient een manier gevonden te worden om het niet of slechts gedeeltelijk realiseren van afspraken uit voorgaande jaren te laten corrigeren door de betrokken overheid, rekening houdend met eventuele uitzonderlijke economische omstandigheden.

In de visie van de SERV is het aangewezen dat de Vlaamse Regering een eigen begrotingspad ontwikkelt om de Vlaamse schuldgraad te laten evolueren naar een houdbaar schuldobjectief, bij voorkeur binnen het Belgische afsprakenkader.

35. Analoog aan zijn oproep in het Evaluatierapport over de initiële begroting 2023 (januari 2023a) pleit de SERV voor een **interfederaal consensus over een realistische doelstelling voor het te bereiken schuldniveau op middellange termijn**, inclusief bindende afspraken tussen de federale overheid en de deelstaatregeringen over de **bijdrage van elkeen tot het behalen van dit schuldniveau en het tijdpad om dit te bereiken**. Inspanningen moeten rekening houden met de economische conjunctuur en de noodzaak om voldoende budgettaire ruimte te hebben voor investeringen, onder meer in het kader van de klimaattransitie.

De SERV benadrukt dat in zijn visie voorafgaand eveneens **bindende afspraken** dienen gemaakt te worden over wat er gebeurt wanneer de begroting van een overheid de **afgesproken doelstelling niet realiseert**. Enkel op deze wijze is het immers mogelijk het begrotings- en schuldtraject op gezamenlijk Belgisch niveau te garanderen en de Europese afspraken na te komen.

2. Geactualiseerde begroting BA 2023

36. De bijlage geeft een uitgebreide methodologische toelichting van de SERV-raming van de Vlaamse ontvangsten (vanaf pagina 71), uitgaven (vanaf pagina 83) en geconsolideerde schuld (vanaf pagina 93).

2.1 Uitgangspunten

37. De SERV heeft de actualisering van de begroting 2023 in dit advies consequent vanuit de **assumptie van ongewijzigd beleid** uitgevoerd. De **macro-economische parameters beschikbaar bij opmaak van het advies** (Economische Vooruitzichten 2023-2028 van juni 2023 van het Federaal Planbureau) **zijn integraal toegepast** om de Vlaamse ontvangsten en uitgaven van de BA 2023 (Tabel 5) te actualiseren. De aangepaste begroting 2023 is gebaseerd op de Economische Begroting van het Federaal Planbureau van februari 2023.

Tabel 5: België, macro-economische parameters in BA 2023 en SERV-raming 2023, in %

	BA 2023	SERV 2023	delta
CPI	4,5%	3,9%	-0,6%
GZI	4,6% (toegekend)	4,3%	-0,3%
BBP	1,0%	1,3%	0,3%
Rente: OLO, 10 jaar	2,7%	3,1%	0,4%

38. In 2023 zouden de **inflatie (3,9%)** en de **gezondheidsindex (4,3%)** volgens de laatste ramingen **lager uitvallen** dan de cijfers gehanteerd bij de aangepaste begroting 2023 (respectievelijk -0,6 en -0,3 procentpunt). De **reële bbp-groei (1,3%)** zou dan weer **0,3 procentpunt hoger** uitkomen dan het cijfer gehanteerd bij de begrotingsaanpassing 2023.

2.2 Ontvangsten

2.2.1 Overzicht

39. **De ontvangsten van de Vlaamse overheid dalen bij de begrotingsaanpassing 2023 (€ 56,84 mld) met € 180,1 mln t.o.v. de begrotingsopmaak 2023 (€ 57,02 mld)**, of een daling met 0,31%: zie Tabel 6 op pagina 22. Ze worden met € -146,0 mln negatief bijgesteld door de ontvangsten voor gewest- en gemeenschapsmiddelen via de BFW: zie het volgende punt. Daarnaast dalen de gewestbelastingen met € 380,1 mln: de negatieve bijstelling komt voornamelijk tot stand bij het verkooprecht (€ -423,8 mln) door een lager geraamd volume aan transacties (-7% ten opzichte van de BO 2023) en een daling van het gemiddelde tarief (van 5,6% naar 5,1%) vergeleken met de begrotingsopmaak. Het volume-effect en het lagere gemiddelde tarief verklaren respectievelijk € 172 en € 241 mln van de gedaalde ontvangsten via het verkooprecht (ten opzichte van de BO 2023). De voorziene budgetneutraliteit van de recente hervorming met een wijziging van de tarieven van het verkooprecht lijkt zich dus voorlopig niet te realiseren. Verder nemen de ontvangsten via Europese ondersteuning voor het relanceplan Vlaamse Veerkracht en het Vlaamse Klimaatfonds af (€-19,6 mln en €-13,2 mln).

Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door een toename van de ontvangsten via de bruto-opcentiemen met € 121,0 mln, voornamelijk door de hogere inflatiecijfers in 2022, en van de ontvangsten via de instellingen met € 153,2 mln. Nieuwe elementen zijn de recuperaties van coronare lancemiddelen (terugstorting) met € 107,1 mln, en de bijkomende Europese financiering via REPowerEU voor € 20,8 mln: zie de toelichting langs uitgavenzijde in hoofdstuk 2.3.4 vanaf pagina 29.

2.2.2 Bijstelling ontvangsten in SERV-raming

40. **De SERV raamt aanvullend dat de ontvangsten neerwaarts dienen bijgesteld te worden met € 142,7 mln.** Deze daling wordt voornamelijk verklaard door, ten eerste, een bijstelling aan de bruto-opcentiemen (€ -135 mln, zie het volgende hoofdstuk). Ten tweede, actualiseert de SERV de ontvangsten uit de gewestbelastingen voor de afnemende inflatie. Deze raming bij het

verkooprecht houdt rekening met een daling van de vastgoedprijzen van 0,5%, zoals geraamd in een recente [ING-studie](#) (2023) over de Belgische vastgoedmarkt, terwijl de BA 2023 uitgaat van constante prijzen. Tot slot, volgt de SERV de opmerking van het Rekenhof (2023, p. 23) in zijn rapport over de aangepaste begroting 2023: de ontvangsten uit de verkeersboetes worden met €10,9 mln naar boven bijgesteld. Zie Tabel 6 voor een overzicht van de belangrijkste verschillen met de aangepaste begroting. De bijlage vanaf pagina 71 geeft een methodologische toelichting bij de SERV-raming van de gewestbelastingen.

Tabel 6: BO 2023, BA 2023 en SERV-raming 2023, ontvangsten, belangrijkste verschillen met de begroting BO 2023, in € dz

	BA 2023 – BO 2023	SERV-bij- stelling	SERV 2023 – BO 2023
Evolutie ontvangsten bij ongewijzigd beleid	-180.053	-142.699	-322.752
Ontvangsten MVG	-333.216	-142.699	-475.915
Bruto aanvullende belasting op de PB	120.969	-134.581	-13.612
Gemeenschapsmiddelen BFW	-134.972		-134.972
Gewestmiddelen BFW	-11.025		-11.025
Gewestbelastingen	-380.180	-19.018	-399.198
Actualisatie ontvangsten Europese projecten	1.212		1.212
<i>Ontvangsten Vlaamse Veerkracht</i>	<i>-19.591</i>		<i>-19.591</i>
<i>Ontvangsten Re-Power EU</i>	<i>20.803</i>		<i>20.803</i>
Actualisatie ontvangsten Vlaams Klimaatfonds	-13.208		-13.208
Recuperatie corona/relance-middelen	107.094		107.094
Overige ontvangsten MVG	-23.106	10.900	-12.206
Ontvangsten Instellingen	153.163	0	153.163
Vlaams Energiebedrijf	-226.693		-226.693
Universiteiten en Hoge Scholen	147.486		147.486
Vlaams Woningfonds	81.279		81.279
Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen	-28.834		-28.834
DAB Vlaams Infrastructuurfonds (VIF)	22.946		22.946
De Vlaamse Waterweg	48.208		48.208
De Werkvennootschap	38.108		38.108
Overige instellingen	70.663		70.663

Raming bruto-opcentiemen FOD FIN problematisch bij hoge inflatie

41. Voor de SERV-raming van de bruto-opcentiemen 2023-2027 wordt vertrokken van de raming van de FOD FIN van februari 2023. De FOD FIN raming is op zijn beurt gebaseerd op de Economische Vooruitzichten van het FPB van februari 2023. De FOD FIN vertrekt bij de raming van de bruto-opcentiemen 2022-2027 van de vastgestelde rechten bij het afsluiten van aanslagjaar 2021 (= inkomstenjaar 2020). Hierop wordt een groeivoet toegepast berekend met behulp van de verwachte reële groei van het totale inkomen van de particulieren en de elasticiteit per gewest.

Bij de FOD FIN berekening van de reële groei van het inkomen in jaar t wordt de inflatie van jaar t-1 uit de nominale groei van het inkomen van het jaar t verwijderd. Voor de reële groei van het inkomen van 2022 (relevant voor de bruto-opcentiemen van 2023) wordt bijvoorbeeld de inflatie van 2021 (2,44%) gebruikt. Deze werkwijze resulteert in erg hoge prognoses van de reële groei-voeten van het inkomen van de particulieren in 2021 (4,12%) en 2022 (6,18%), terwijl de prognoses dan weer onrealistisch laag zijn voor 2023 (-0,62%), 2024 (0,08%) en 2025 (0,50%). Zie Tabel 7.

Tabel 7: Vlaams gewest, raming van de bruto-opcentiemen, FOD FIN raming van februari 2023 en SERV-raming, gehanteerde parameters, in %

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nominale groei totaal inkomen particulieren (t)						
Replicatie FOD FIN	4,90%	8,77%	8,91%	4,58%	3,41%	3,07%
SERV zonder actualisatie macro-economie	4,90%	8,77%	8,91%	4,58%	3,41%	3,07%
Delta	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Inflatiecomponent van groei totaal inkomen particulieren (t)						
Replicatie FOD FIN	0,75%	2,44%	9,59%	4,50%	2,90%	1,80%
SERV zonder actualisatie macro-economie	1,60%	6,02%	7,05%	3,70%	2,35%	1,75%
Delta	0,85%	3,58%	-2,55%	-0,80%	-0,55%	-0,05%
Component reële groei van groei totaal inkomen particulieren (t)						
Replicatie FOD FIN	4,12%	6,18%	-0,62%	0,08%	0,50%	1,25%
SERV zonder actualisatie macro-economie	3,25%	2,54%	1,64%	0,82%	1,03%	1,29%
Delta	-0,87%	-3,64%	2,26%	0,74%	0,53%	0,04%
Inkomenselasticiteit						
FOD FIN	1,32	1,32	1,32	1,32	1,32	1,32
Groei opcentiemen constante wetgeving (t+1)						
Replicatie FOD FIN	6,21%	10,64%	8,77%	4,60%	3,56%	3,45%
SERV zonder actualisatie macro-economie	5,88%	9,37%	9,21%	4,78%	3,71%	3,46%
Delta	-0,33%	-1,27%	0,44%	0,18%	0,15%	0,01%

42. In zijn [evaluatiebericht over de begroting 2023](#) (gepubliceerd in februari 2023) beschouwde de SERV deze methode als problematisch in tijden van hoge inflatie. In de visie van de SERV is het niet opportuun om enkel de inflatie van het voorgaande jaar te gebruiken bij de berekening van de reële groei van het inkomen van de particulieren. In de realiteit worden de lonen en wedden van vele werknemers evenals de sociale uitkeringen doorheen het jaar immers (minstens deels) geïndexeerd aan de gestegen levensduurte. De werkwijze van de FOD FIN resulteert daarom wellicht in een overschatting van de groei van het reële inkomen in tijden van oplopende inflatie. Bij toepassing van de gehanteerde elasticiteit wordt zo ook de groei van de bruto-

opcentiemen in die jaren overschat¹. In normale economische jaren met inflatiecijfers rond 2% die jaarlijks weinig variëren, is de door de FOD FIN gehanteerde methodiek niet problematisch, maar in tijden van hoge (en evoluerende) inflatiecijfers is er wel een aanzienlijke vertekening.

43. Om tegemoet te komen aan de sterke stijging van de inflatie in deze jaren, met impact op de inkomensvorming, hanteert de SERV-berekening van de reële inkomensgroei de helft van de inflatie van jaar t-1 en de helft van de inflatie van jaar t. Voor de SERV-raming van begrotingsjaren 2022 en 2023 impliceert deze werkwijze een negatieve bijstelling van de reële component van het inkomen van de particulieren, terwijl de inflatiecomponent naar boven bijgesteld wordt. Via de gehanteerde elasticiteit op de reële component van het inkomen wordt als consequentie de (geraamde groeivoet van de) bruto-opcentiemen naar beneden bijgesteld. In de SERV-raming van de bruto-opcentiemen 2024-2026 resulteert deze aanpak dan weer in een neerwaartse bijstelling van de inflatiecomponent van de inkomensgroei en in een positieve bijstelling van de reële component. Aangezien de reële component in deze jaren zou toenemen, stijgt immers ook de geraamde groeivoet van de bruto-opcentiemen. Deze werkwijze resulteert in quasi dezelfde verwachte groeivoet van de bruto-opcentiemen 2027 in beide ramingen (FOD FIN: 3,45%; SERV: 3,46%). In zijn raming van februari 2023 gaat het FPB vanaf 2025 immers terug uit van stabiele inflatiecijfers onder de 2%-drempel. Uit Tabel 7 blijkt tevens dat de nominale groei van het inkomen van de particulieren niet verschilt in beide ramingen.

In een tweede stap corrigeert de SERV-raming voor de sinds februari gewijzigde macro-economische parameters (Economische Vooruitzichten van het FPB van februari 2023 versus deze van juni 2023). De bijlage vanaf pagina 78 geeft meer duiding over deze bijstelling.

2.3 Uitgaven

2.3.1 Overzicht

44. In tegenstelling tot de ontvangsten nemen de uitgaven in de begroting BA 2023 wel toe. Het verschil tussen de initiële (BO 2023) en aangepaste (BA 2023) begroting is het grootst bij de vastleggingskredieten VAK (€1,25 mld), voor de vereffeningskredieten (VEK) is de verwachte stijging beperkter (€ +227,7 mln); zie Tabel 8.

2.3.2 Evolutie bij constant beleid

45. De evoluties bij constant beleid betreffen de evolutie van de begrotingskredieten zonder bijkomende beslissingen van de Vlaamse Regering sinds de opmaak van de initiële begroting.

¹ De groei van de bruto-opcentiemen onder constante wetgeving is de inflatiecomponent van het inkomen van de particulieren vermeerderd met de reële component vermenigvuldigd met de inkomenselasticiteit. Bijvoorbeeld, het cijfer in de laatste kolom en eerste rij 1 van Tabel 3: $10,64\% = 2,44\% + 1,32 * 6,18\%$.

Tabel 8: Vlaamse overheid, BA 2023, ESR-uitgaven bij ongewijzigd beleid, belangrijkste verschillen met BO 2023, in € dz en %

	BA 2023 - BO 2023, VAK	BA 2023 - BO 2023, VEK	Evolutie VAK, in %	Evolutie VEK, in %
Som	1.251.849	227.716	100,00%	100,00%
Index	-705.161	-705.161	-56,33%	-309,67%
<i>waarvan bijstelling indexprovisie</i>	-976.824	-976.824	-78,03%	-428,97%
<i>waarvan overige index</i>	271.663	271.663	21,70%	119,30%
Oekraïne	70.404	70.404	5,62%	30,92%
Nieuw beleid	208.028	20.803	16,62%	9,14%
Open End	35.907	35.907	2,87%	15,77%
Actualisatie betaalkalender	156.096	229.010	12,47%	100,57%
Instellingen	1.418.516	479.701	113,31%	210,66%
<i>waarvan Lantis</i>	1.041.042	185.628	83,16%	81,52%
Resterend deel (ESR)	68.059	97.052	5,44%	42,62%

Tabel 9: Begrotingsaanpassing 2023, uitgaven aangedreven door de index, belangrijkste verschillen met begrotingsopmaak 2023, per Inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz

ISE	Duiding	BA 2023 - BO 2023, VAK	BA 2023 - BO 2023, VEK
	Som indexering	-705.161	-705.161
CA	Bijstelling indexprovisie	-976.824	-976.824
	Overige index	271.663	271.663
FC	<i>Deeltijds kunstonderwijs</i>	5.879	5.879
FD	<i>Kleuter- en leerplichtonderwijs</i>	183.916	183.916
FF	<i>Hoger onderwijs</i>	9.234	9.234
GI	<i>Algemeen gezondheidsbeleid</i>	5.049	5.049
GT	<i>Sociale bescherming</i>	28.267	28.267
JH	<i>Activering (sociale economie)</i>	7.914	7.914
	<i>Resterend deel (ESR)</i>	31.404	31.404

Index

46. Bij de begrotingsaanpassing 2023 worden de uitgaven door indexeringen verlaagd met € - 705,2 mln. Door de in de afgelopen maanden gedaalde inflatievooruitzichten voor 2023 vallen de verwachte spilindexoverschrijdingen in 2023 immers later dan voorzien bij de begrotingsopmaak, zodat de indexprovisie met € 976,8 mln naar beneden bijgesteld wordt: zie Tabel 9, rij 3. De ingediende begroting 2023 gaat uit van drie overschrijdingen van de spilindex met impact op de Vlaamse uitgaven: in (1) december 2022, (2) februari 2023 en (3) juli 2023. De aangepaste begroting vertrekt van een indexoverschrijding in november 2022 ((1), één maand eerder) en

september 2023 ((2), 7 maanden later) en verwacht dus geen derde overschrijding van de spindex met impact op de uitgaven.

Anderzijds zorgt het op kruissnelheid brengen van de indexoverschrijdingen in 2022 bij de uitgaven buiten de indexprovisie voor een stijging met € 271,7 mln, voornamelijk in de beleidsdomeinen Onderwijs en Vorming (OV) en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG).

Actualisatie betaalkalender

47. Bij de begrotingsaanpassing 2023 nemen de uitgaven met € 229,0 mln toe door een actualisatie van de betaalkalender: zie Tabel 11. Bij de BA 2023 **stijgen de rente-uitgaven met € 70,7 mln ten opzichte van de BO 2023**, wat volgt uit een combinatie van een gewijzigde rentevoet en een gewijzigd schuldniveau. Ten opzichte van de geregistreerde schuld (exclusief ziekenhuisfactuur) 2023 in de MJR (€ 39,37 mld) is de Vlaamse schuld bij de BA 2023 (€ 38,75 mld) gedaald met € 618 mln. Een daling van het schuldniveau zou bij een gelijkblijvende rente moeten leiden tot minder rente-uitgaven, wat niet het geval is. De stijging in de rente-uitgaven wordt dus in essentie verklaard door de gestegen rentevoeten.

48. Vandaag wordt verwacht dat de rentevoeten de komende jaren zullen blijven doorstijgen. In haar Economische Projecties van december vorig jaar raamde de Nationale Bank van België dat de interestvoet op Belgisch tienjarig overheidspapier in 2025 2,7% zou bedragen. In de Economische Projecties van juni 2023 zou de rente doorstijgen tot 3,4%: zie Tabel 10.

Tabel 10: België, rentevoeten Belgisch schuld papier op tien jaar, raming NBB van december 2022 en juni 2023, in %

	2021	2022	2023	2024	2025
Lange rente (OLO, 10 jaar), NBB dec 2022	0,0%	1,7%	2,5%	2,6%	2,7%
Lange rente (OLO, 10 jaar), NBB dec 2023	0,0%	2,0%	3,1%	3,2%	3,4%
Delta	0,0%	0,3%	0,6%	0,6%	0,7%

Bij een ongewijzigde schulddynamiek resulteren deze rentestijging in hogere rente-uitgaven. De MJR 2022-2027 omvat echter geen informatie over de gehanteerde rentevoet, herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften van de Vlaamse Overheid. De SERV geeft er daarom de voorkeur aan **om de impact van rentewijzigingen op de rente-uitgaven 2024-2027 niet te actualiseren. De SERV-raming houdt wel rekening met veranderingen in het schuldniveau ten gevolge van de SERV-bijstellingen aan het begrotingssaldo.** Zie de bijlage vanaf pagina 90 voor een methodologische toelichting.

49. Het belang van de schuldevolutie is vandaag reeds groot, gezien de oplopende schuld en de stijgende rentevoeten. In de toekomst zal de schuldevolutie bovendien een centrale rol spelen in de Europese begrotingsopvolging. De SERV vraagt dan ook om de **schuld- en rente-evolutie ook in de meerjarenramingen meer gedetailleerd te documenteren**, zodat de lezer een inzicht heeft in de jaarlijks te verwachten dynamiek van de schuldevolutie (zoals: verwachte opname nieuwe schuld, afbouw schuld inclusief impliciete rentevoet) in de komende jaren.

50. Bij het ISE Energie (QK) nemen de uitgaven toe met € 104,1 mln langs VEK-zijde: deze kredieten volgen de reeds eerder toegekende VAK-kredieten (provisie) binnen de ISE '*Versnelling woonrenovatie en hernieuwbare energie*'. Tot slot, nemen de uitgaven van het ISE Binnenlands bestuur (SG) voornamelijk toe voor de bijdrage van de Vlaamse overheid aan de door de lokale besturen te betalen responsabiliseringsbijdrage (€ 54,5 mln), conform de afspraken in het laatste regeerakkoord.

Tabel 11: Vlaamse overheid, BA 2023, ESR-uitgaven, belangrijkste verschillen met BO 2023, actualisatie betaalkalender per inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz

ISE	Duiding	BA 2023 - BO 2023, VAK	BA 2023 - BO 2023, VEK
	Som actualisatie betaalkalender	156.096	229.010
CA	Thema overschrijdend (provisie)	5	-31.759
CB	Rente-uitgaven	70.738	70.738
JC	Activering (werk)	11.635	11.635
QK	Energie	35	104.057
SG	Binnenlands bestuur	54.362	56.962
SP	Vastgoed	11.653	7.887
	Resterend deel	7.668	9.490

Tabel 12: Vlaamse overheid, BA 2023, ESR-uitgaven, belangrijkste verschillen met BO 2023, Oekraïne, per inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz

ISE	Detail	BA 2023 - BO 2023, VAK	BA 2023 - BO 2023, VEK
	Som Oekraïne	70.404	70.404
CA	Provisie	60.000	60.000
FD	Kleuter- en leerplichtonderwijs	15.058	15.058
FH	Studietoelagen	-4.654	-4.654

Oekraïne

51. De uitgaven in het kader van de Oekraïne-crisis stijgen met € 70,4 mln VAK en VEK. Het grootste deel (€ 60 mln) hiervan valt onder de bijstelling van het provisie-artikel: zie Tabel 12.

Open End

52. Open End uitgaven zijn uitgaven waarvan de evolutie en grootteorde gekoppeld is aan externe indicatoren die niet kunnen beïnvloed worden door de Vlaamse Regering en die beleidsmatig dienen gerealiseerd te worden. Bijvoorbeeld de uitgaven voor het lager en middelbaar onderwijs (leraars, schoolgebouwen...) evolueren in functie van het aantal kinderen in deze scholen, gezien elk kind verplicht is dit onderwijs te volgen. De open end-uitgaven stijgen met € 35,9 mln bij de aangepaste begroting 2023. Deze toename ontstaat hoofdzakelijk bij het ISE kleuter- en leerplichtonderwijs (€ +45,7 mln). Zie Tabel 13.

Tabel 13: Vlaamse overheid, BA 2023, uitgaven, belangrijkste verschillen met de begrotingsopmaak 2023, Oekraïne, Interpretatie SERV, per inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz

ISE	Detail	BA 2023 - BO 2023, VAK	BA 2023 - BO 2023, VEK
	Som Open End	35.907	35.907
CD	Fiscaliteit	-5.796	-5.796
FC	Deeltijds kunstonderwijs	3.583	3.583
FD	Kleuter- en leerplichtonderwijs	45.689	45.689
HI	Mediaorganisaties	-3.750	-3.750
JE	Loopbanen	-5.462	-5.462
	Resterend deel (ESR)	1.643	1.643

Oosterweel

53. In de aangepaste begroting 2023 stijgen de uitgaven voor Lantis (de uitvoerder van het Oosterweel-project) met respectievelijk € 1,04 mld VAK en € 186 mln VEK ten opzichte van de ingediende begroting 2023, waarvan € 949 mln VAK en € 140 mln VEK voor de hoofdwerven. De toegenomen beleidskredieten zullen zich de komende jaren in principe materialiseren in stijgende vereffeningskredieten. Bij gebrek aan een geactualiseerde vereffeningskalender is het echter niet mogelijk om de in de BA 2023 toegenomen beleidskredieten mee te nemen in de SERV-raming van de begrotingen 2024 tot en met 2027.

De toename van de beleidskredieten voor Lantis ontstaat door bijgestelde prijzen (index) voor de reeds eerder besliste hoofdwerven aan de Oosterweelverbinding en voor PFAS-gerelateerde kosten. Het Rekenhof (2023) verduidelijkt in zijn rapport over de aangepaste begroting 2023 dat de geraamde prijzen voor de hoofdwerven in januari 2022 met 24% gestegen zijn in vergelijking met januari 2019. De verwachte prijsstijgingen voor 2022, 2023 en volgende jaren voor deze werken zijn dus nog niet opgenomen.

2.3.3 Brexit Adjustment Reserve (BAR)

54. Het Europees Parlement besliste op 6 oktober 2021 tot een Brexitfonds (BAR) van € 5,4 mld om de negatieve gevolgen van de Brexit op te vangen in de EU-landen. De steun is vooral bestemd voor landen die het meest door de Brexit zijn getroffen, met name Ierland, Nederland, Frankrijk en België. Op basis van de verdeling vastgesteld in oktober 2021, heeft België recht op €386,5 mln, waarvan € 244,1 mln bestemd is voor Vlaanderen (Rekenhof, 2023, pagina 11-12).

Het Rekenhof verduidelijkt in zijn rapport over de aangepaste begroting 2023 dat de Vlaamse overheid €139,8 miljoen BAR-uitgaven en € 3,5 mln voor technische bijstand ontvangt. Daardoor is er een **overblijvend budget van € 100,8 mln dat wordt overgedragen naar het REPowerEU plan**.

2.3.4 Beleidsbeslissingen Vlaamse Regering: REPowerEU

55. Het Europees Parlement en de Raad van de EU hebben de Recovery and Resilience Facility (RRF) verordening gewijzigd in het kader van het REPowerEU-initiatief. Hierdoor komt België in aanmerking voor € 282 mln aan REPowerEU-subsidies. Op het Overlegcomité van 15 maart 2023 werd de RRF-verdeelsleutel bevestigd en werd overeengekomen dezelfde verdeelsleutel toe te passen voor de verdeling van REPowerEU-subsidies. Conform die verdeelsleutel zal Vlaanderen € 107,2 mln REPowerEU-subsidies ontvangen. Bovenop de verdeling van de hierboven vermelde REPowerEU-middelen, heeft Vlaanderen ook €100,8 mln getransfereerd vanuit het Brexit Adjustment Reserve (BAR).

In totaal heeft Vlaanderen dus € 208 mln ter beschikking voor zijn aandeel in het REPowerEU-hoofdstuk. Dit bedrag werd in VAK ingeschreven op de nieuwe RepowerEU-provisie (CB0-1CBG2AN-PR). De BA 2023 voorziet 10% van de vastleggingen, of € 20,8 mln VEK. Aangezien de uitgaven volledig gefinancierd worden door Europa, werd hetzelfde bedrag ook ingeschreven als begrotingsontvangst.

De Algemene Toelichting bij de begroting BA 2023 vermeldt geen bijkomende budgettaire impact door beleidsbeslissingen van de Vlaamse Regering (besparingen of nieuw beleid). De SERV beschouwt deze nieuwe provisie wel als **nieuw beleid**.

56. **Bij gebrek aan een meerjarige vereffeningskalender van REPowerEU houdt de SERV in zijn raming van de begroting 2024-2027 geen rekening met bijkomende vereffeningskredieten en ontvangsten gerelateerd aan REPowerEU.** Aangezien deze uitgaven gefinancierd worden met Europese middelen wordt er geen impact op het begrotingssaldo verwacht.

2.3.5 Bijstellingen uitgaven in SERV-raming

57. De SERV-bijstellingen van de Vlaamse uitgaven 2023 houden rekening met de gewijzigde inflatievooruitzichten en gestegen rentevoet. Door de lager geraamde inflatie zou de in de BA 2023 verwachte spilindexoverschrijding van september 2023 twee maanden later overschreden worden. Deze **lagere inflatieverwachtingen impliceren € 99 mln minderuitgaven**. Zie de bijlage vanaf pagina 83 voor meer duiding.

58. In de aangepaste begroting 2023 wordt uitgegaan van een interestvoet op tienjarig overheids-papier van 2,7%. Het FPB en de NBB verwachten in hun recente prognoses van juni 2023 dat de rente verder zou doorstijgen tot 3,1% in 2023, of een stijging met 0,4%. In de SERV-raming van de begroting 2023 **stijgen de uitgaven door de gestegen rente met € 10 mln**. Zie de bijlage vanaf pagina 91 voor een methodologische toelichting van deze raming.

59. In totaal dalen de **Vlaamse uitgaven 2023 met € 89 mln in de SERV-raming ten opzichte van de aangepaste begroting 2023**: zie Tabel 14.

Tabel 14: Vlaamse begroting, SERV-raming 2023 uitgaven, verschil met de BA 2023, in € dz

	SERV 2023
Veranderende inflatievooruitzichten	-98.926
Verandering rente-uitgaven	9.954
Totaal	-88.972

2.4 Geactualiseerd begrotingssaldo bij BA 2023

2.4.1 Overzicht

60. **Het ESR-begrotingssaldo bedraagt in de SERV-raming voor 2023 € 3,12 mld (-5,5% van de ontvangsten), of € 54 mln negatiever dan het resultaat bij de aangepaste begroting 2023.** Conform de begrotingsdoelstellingen van de Vlaamse Regering bedraagt het begrotingstekort €2,02 mld (-3,6% van de ontvangsten): zie Tabel 15 en Figuur 2 op pagina 34.

Tabel 15: Vlaamse begroting, vorderingensaldo, BO 2023, BA 2023 en SERV-raming 2023, in € dz en %

	BO 2023	BA 2023	delta	SERV 2023	delta
Uitgaven [-]	62.328.162	62.555.985	227.823	62.467.013	-88.972
Ontvangsten [+]	57.018.436	56.838.385	-180.051	56.695.686	-142.699
Saldo voor onderbenutting en ESR-correcties	-5.309.726	-5.717.600	-407.874	-5.771.327	-53.727
Onderbenutting [+]	1.390.328	1.652.776	262.448	1.652.776	0
ESR-correcties [+]	997.683	997.683	0	997.683	0
Saldo conform Europese begrotingsregels	-2.921.715	-3.067.141	-145.426	-3.120.868	-53.727
<i>Idem, in % ontvangsten</i>	<i>-5,1%</i>	<i>-5,4%</i>	<i>-0,3%</i>	<i>-5,5%</i>	<i>-0,1%</i>
Ontvangsten VV [-]	501.369	511.167	9.798	511.167	0
Uitgaven VV [+]	1.140.915	1.129.117	-11.798	1.129.117	0
Bouwkost Oosterweel [+]	339.283	479.642	140.359	479.642	0
Saldo conform begrotingsdoelstelling VR	-1.942.886	-1.969.549	-26.663	-2.023.276	-53.727
<i>Idem, in % ontvangsten</i>	<i>-3,4%</i>	<i>-3,5%</i>	<i>-0,1%</i>	<i>-3,6%</i>	<i>-0,1%</i>

2.4.2 Onderbenutting

61. De onderbenutting wordt berekend aan de hand van het gemiddelde van de geobserveerde onderbenuttingspercentages van de laatste twee begrotingsjaren waarvan het onderbenuttingspercentage gekend is (i.e. 2021 en 2022 voor de aangepaste begroting 2023). Bij begrotingsopmaak 2023 werd een percentage van 2,03% gehanteerd (gebaseerd op de onderbenutting in 2020 en 2021, aangezien bij opmaak van deze begroting de uitvoering van de begroting 2022 nog

niet beschikbaar is). In de **aangepaste begroting 2023 werd dat percentage bijgesteld naar 2,41% (+0,38 procentpunt)**.

Dit onderbenuttingspercentage wordt eveneens gehanteerd in de SERV-raming van de onderbenutting voor de periode 2024-2027, conform de eerder bepaalde methodologie (gerealiseerde onderbenutting in laatste twee beschikbare begrotingen). Deze werkwijze resulteert in een hogere verwachte onderbenutting, met dus een positieve impact op het saldo.

62. De aanzienlijke stijging van de onderbenutting is opvallend, van € 1,39 mld bij de begrotingsopmaak 2023 naar € 1,65 mld bij de begrotingsaanpassing 2023 (€ +262,4 mln): zie Tabel 16. Deze stijging komt er voornamelijk, zoals verduidelijkt in de Algemene Toelichting bij de BA 2023, door volgende elementen:

- De **ESR-vereffeningskredieten** (exclusief uitgaven voor Vlaamse Veerkracht, de Oekraïne-provisie en deze van hogescholen en universiteiten) stijgen met € 781,4 mln t.o.v. de BO 2023. Dit zorgt *ceteris paribus* voor een toename van de onderbenutting met € +18,8 mln wanneer een gelijkaardig onderbenuttingspercentage als in de initiële begroting (2,03%) wordt gehanteerd.
- Dit **onderbenuttingspercentage** wordt evenwel aangepast. Bij de uitvoering 2022 werd een uitzonderlijk hoge onderbenutting genoteerd (€ 2,18 mld, of 3,9% van de VEK-uitgaven). Het onderbenuttingspercentage voor de reguliere uitgaven neemt bij de begrotingsaanpassing zodoende toe met 0,38%-punt naar 2,41%. Deze toename doet de geraamde onderbenutting, *ceteris paribus*, stijgen met € 201,4 mln.

Tabel 16: Vlaamse overheid, onderbenutting, begrotingsopmaak en begrotingsaanpassing 2023, in €dz (bron: AT begrotingsaanpassing 2023)

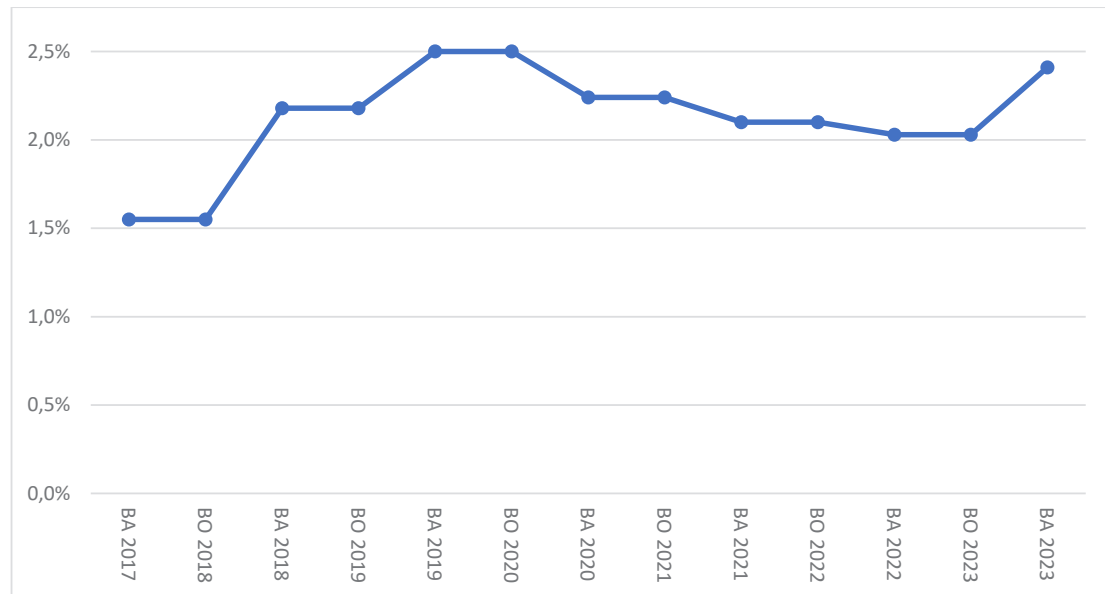
		BO 2023	BA 2023	Delta
ESR-VEK (excl. VV, Oekraïne en UN & HS)		52.657.901	53.439.334	781.433
<i>Onderbenuttingspercentage</i>	*	2,03%	2,41%	0,38%
Geraamde onderbenutting	=	1.068.325	1.288.532	220.207
Forfait opstap nieuw beleid	+	79.000	79.000	0
Onderbenutting jobbonus	+	0	61.423	61.423
Geraamde algemene onderbenutting	=	1.147.325	1.428.955	281.630
Universiteiten en hogescholen	+	243.003	223.821	-19.182
Geraamde totale onderbenutting	=	1.390.328	1.652.776	262.448

Tot slot wordt voor een **aantal uitgaven de onderbenutting apart berekend**. Voor de jobbonus verwacht de Vlaamse overheid een onderbenutting van € 61,4 mln² omdat deze maatregel nog in een opstartfase zit, terwijl de onderbenutting voor universiteiten en hoge scholen op

² Dit bedraagt net iets meer dan een vierde van het totale bedrag bij het artikel van de Jobbonus bij de BA 2023.

€223,8 mln geraamd wordt. In totaal neemt de geraamde onderbenutting toe van € 1,39 mld naar € 1,65 mld.

63. In vergelijking met de afgelopen jaren resulteert dit in een zeer hoog onderbenuttingspercentage: zie Figuur 1. In de vorige legislatuur werd aanvankelijk (BA 2017) een onderbenutting van 1,55% gedocumenteerd, wat tegen het einde van de legislatuur opliep tot 2,18% (BA 2018) en zelfs 2,50% (BA 2019). Tijdens de huidige legislatuur daalde de onderbenutting naar 2,24% (BA 2020), 2,18% (BA 2021) en 2,03% (BA 2022). De huidige onderbenutting sluit dus terug aan bij de cijfers gedocumenteerd bij de start van deze legislatuur.

Figuur 1: Vlaamse overheid, onderbenuttingspercentage gehanteerd bij de begrotingsopmaak -en aanpassingen, 2017-2023, in %, bron: AT 2017-2023

64. **De SERV pleit ervoor dat het gehanteerde onderbenuttingspercentage bij zowel de initiale als aangepaste begroting meer gedetailleerd gedocumenteerd wordt.** Deze toelichting moet het mogelijk maken de grootteorde en aard van verschuivingen in de onderbenutting te verduidelijken.

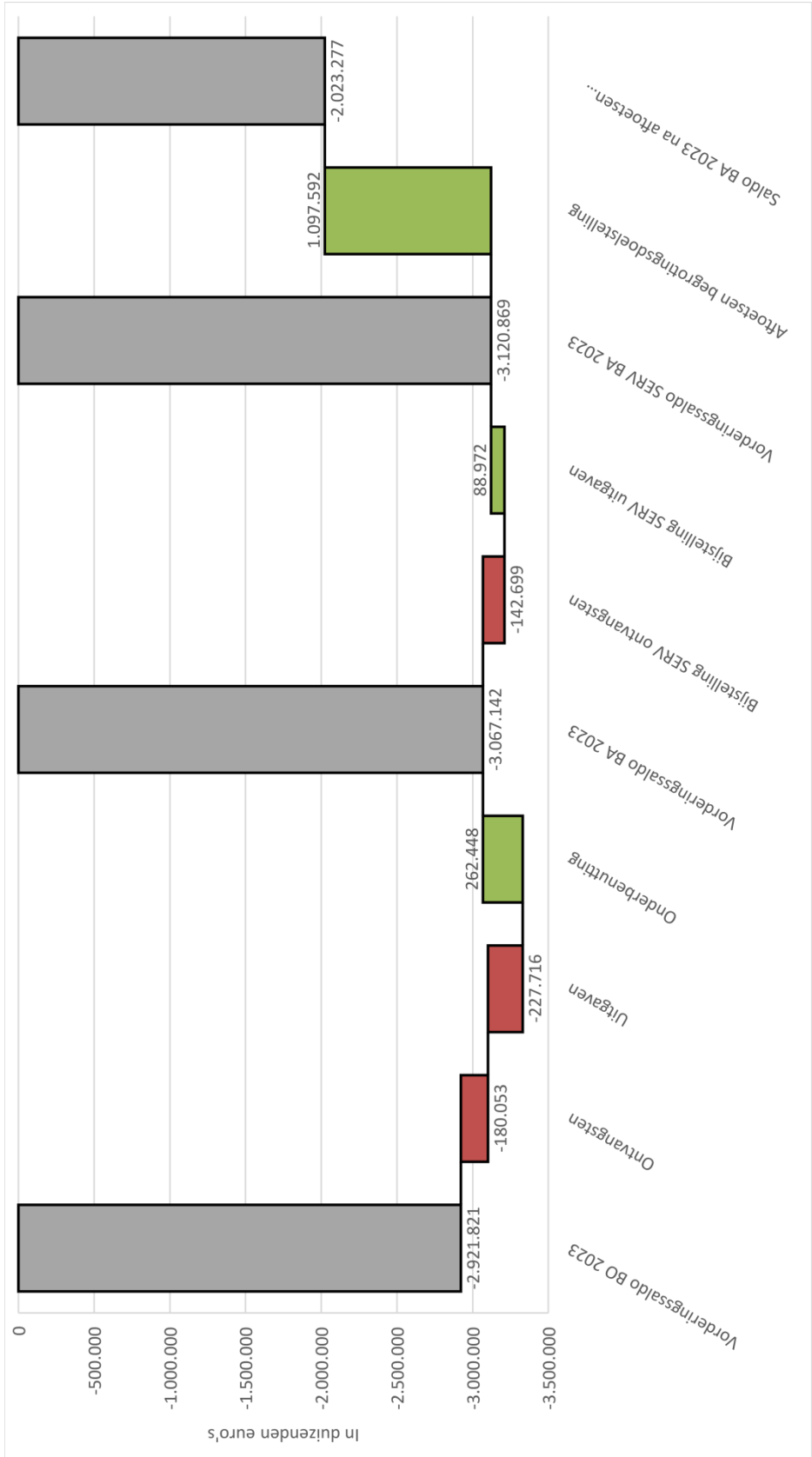
2.4.3 Vlaamse Veerkracht en Europese financiering

65. De SERV wijst erop dat de berekening van de ontvangsten en uitgaven voor Vlaamse Veerkracht (VV) op één punt verschilt van de werkwijze gehanteerd bij de begrotingsopmaak. De ontvangsten voor VV (naast de eigen inbreng door de Vlaamse Regering) bestaat bij de begrotingsopmaak uit de Europese ondersteuning via de 'Recovery and Resilience Facility' (RRF): zie Tabel 17. De ontvangsten via de Brexit Adjustment Reserve (BAR) werden (€ 29,4 mln) bij deze begroting niet meegenomen als onderdeel van de ontvangsten VV. Bij de begrotingsaanpassing (€ 50,1 mln) is dit wel het geval.

Deze elementen komen eveneens tot uiting bij de berekening van het begrotingssaldo conform de begrotingsdoelstelling van de Vlaamse Regering. De middelen voor het REPowerEU-programma worden niet meegenomen in de berekening van de begrotingssaldo conform de begrotingsdoelstellingen van de Vlaamse Regering.

Tabel 17: Vlaamse begroting, artikelen CB0-9CBGAFF-OW (ontvangsten Europese projecten) en CB0-1CBG2AH-PR (provisie Vlaamse Veerkracht), BO en BA 2023, in € dz

	BO 2023	Niet in saldo VR	BA 2023	Niet in saldo VR	delta
Ontvangsten: CB0-9CBGAFF-OW	530.758		531.970		1.212
Recovery and Resilience Facility (RRF)	501.369	✓	461.067	✓	-40.302
Brexit Adjustment Reserve (BAR)	29.389		50.100	✓	20.711
REPowerEU	0		20.803		20.803
Uitgaven: CB0-1CBG2AH-PR	1.140.915	✓	1.109.151	✓	-31.764

Figuur 2: Vlaamse overheid, door SERV geactualiseerde begroting 2023, evolutie begrotingsaldo, in € dz, bron: Algemene Toelichting van de begrotingsaanpassing 2023 en eigen berekeningen

2.5 Evolutie Vlaamse overheidsschuld

66. De Vlaamse geconsolideerde schuld 2023 zoals gedocumenteerd in de MJR 2022-2027 bedraagt € 42,25 mld, en vertrekt van een prognose van de Vlaamse schuld 2022 (€ 36,60 mld). **In deze begroting stijgt de Vlaamse schuld met € 5,65 mld.** De Algemene Toelichting verduidelijkt dat de schuld cijfers meestal lager liggen dan aanvankelijk begroot en dat er in 2022 minder financiering werd opgehaald dan aanvankelijk voorzien. De schuld cijfers in de MJR 2022-2027 houden reeds rekening met de lagere opnames van de schuld in 2022 (in tegenstelling tot deze in de aangepaste begroting 2022).

Tabel 18: Vlaamse begroting, schuldevolutie BO 2023 en BA 2023, duiding verschil, in € dz

	BO 2023	BA 2023	delta
ESR-resultaat CFO leden + betoelaging niet-CFO leden	1.964.487	2.464.956	500.469
Provisie leningen ikv Oekraïne crisis	1.000.000	1.000.000	0
Funding relanceplan	768.717	313.707	-455.010
ESR-8 ontvangsten ministeries	-476.240	-703.502	-227.262
ESR-8 uitgaven ministeries	593.728	974.164	380.436
ESR-8 ontvangsten leden centraal kasbeheer	-277.833	-273.216	4.617
ESR-8 uitgaven leden centraal kasbeheer	372.743	395.737	22.994
ESR-9 ontvangsten VMSW en VWF	2.835.800	2.963.000	127.200
ESR-9 uitgaven VMSW en VWF	-1.550.901	-1.550.154	747
ESR-9 ontvangsten en uitgaven School Invest	-3.781	-49	3.732
ESR-9 ontvangsten Lantis	400.000	0	-400.000
ESR-9 uitgaven Diestsepoort	-2.100	-2.100	0
Saldo ESR-9 overige niet leden centraal kasbeheer	23.119	-18.103	-41.222
Impact decreet beheer financiële activa	0	-500.000	-500.000
Netto toename geconsolideerde schuld	5.647.739	5.064.440	-583.299

Tabel 19: Vlaamse begroting, 2023, schuldevolutie MJR 2022-2027 en BA 2023, duiding verschil, in € dz

	2023
Geconsolideerde schuld, MJR 2022-2027	42.245.460
Geconsolideerde schuld, BA 2023	41.529.880
Delta schuld SERV - MJR, waarvan:	-715.580
Evolutie schuldniveau (realisaties 2022 vs prognose 2022 bij MJR)	-132.410
Vershil evolutie BA 2023 en evolutie BO 2023 excl. funding relanceplan	-128.289
Vershil evolutie funding relanceplan bij de BA 2023 en BO 2023	-455.010

De Vlaamse geconsolideerde schuld 2023 bij de begrotingsaanpassing bedraagt € 41,53 mld en vertrekt van het realisatiecijfer van de Vlaamse schuld in 2022 (€ 36,470 mld). **In de begrotingsaanpassing 2023 stijgt de Vlaamse schuld dus met € 5,06 mld.** De verschillen in de schulddynamiek tussen de ingediende en aangepaste begroting 2023 worden geduid in Tabel 18.

67. De verschillen tussen de geraamde geconsolideerde schuld van 2023 bij de MJR en de begrotingsaanpassing is een resultaat van verschillende bewegingen verduidelijkt in Tabel 19. Het verschil tussen beide resultaten bedraagt € 716 mln. De effectieve schuldrealisaties 2022 liggen €132 mln lager dan de prognose bij de MJR. Daarnaast gaat de begrotingsaanpassing 2023 uit van € 583 mln minder schuldopname, waarvan € 455 schuldopname via het relanceplan, vergeleken met de ingediende begroting. De bijlage vanaf pagina 94 geeft meer duiding over de gehanteerde decompositie.

2.6 Infrastructuurbeleid

68. Het infrastructuurbeleid van de Vlaamse overheid komt voornamelijk tot stand via een beperkt aantal beleidsdoelstellingen, die via de inhoudelijke structuurelementen (ISE) kunnen opgevolgd worden. Deze invalshoek neemt de kern van het Vlaamse investeringsbeleid mee, maar het overzicht is niet volledig: investeringsuitgaven buiten deze ISE's worden immers niet opgenomen. De infrastructuuruitgaven door de administraties inclusief hun Diensten voor Afzonderlijk Beheer (DAB), zoals het MINA-fonds, het Vlaamse Infrastructuurfonds (VIF) en dergelijke meer, zijn wel opgenomen. Ook de interne stromen (toelagen aan geconsolideerde instellingen) naar instellingen die onder deze ISE's vallen, zoals het Vlaams Investeringsfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden (VIPA) en het Fonds voor Culturele Infrastructuur (FOCI), worden meegenomen.

Tabel 20 en Tabel 21 geven een overzicht van de inhoudelijke structuurelementen met infrastructuur als prioriteit. In totaal ontstaat er in de begroting BA 2023 in vergelijking met de begrotingsopmaak een kleine negatieve bijstelling van €25,7 mln. Deze daling komt tot stand bij de ISE's investeringen in wegen- en waterinfrastructuur (MOW), voor respectievelijk € -16,0 mln en € -35,9 mln. Daarnaast zijn er enkele ISE's waarvan de uitgaven t.o.v. de begrotingsopmaak toenemen, zoals onderhoud waterinfrastructuur (€23 mln), digitalisering (€ 3,3 mln) en vastgoed (€ 7,9 mln).

Tabel 20: Vlaamse begrotingen UITV 2021, 2de BA 2022, UITV 2022, BO 2023 en BA 2023, uitgaven voor infrastructuurbeleid via ministeries en Diensten voor Afzonderlijk Beheer (DAB), betaalcredieten, in € dz

BD	ISE	Naam ISE	UITV 2021	2de BA 2022 - UITV 2021	2de BA 2022	UITV 2022 - 2de BA 2022	UITV 2022	BO 2023 - UITV 2022	BO 2023	BA 2023 - BO 2023	BA 2023
EWI	EJ	ONDERZOEKSFRASTRUCTUUR	32.920	-4.900	28.020	5.468	33.488	-451	33.037	0	33.037
OV	FB	ONDERWIJSINFRASTRUCTUUR	486.529	29.795	516.324	-8.927	507.397	51.454	558.851	-142	558.709
WVG	GS	ZORGINFRASTRUCTUUR	420.377	-28.618	391.759	-9.206	382.553	106.013	488.566	-6.165	482.401
CJSM	HB	INVESTEREN IN INFRASTRUCTUUR (CJSM)	33.685	2.055	35.740	14.413	50.153	-14.914	35.239	2.250	37.489
CJSM	HO	SPORTINFRASTRUCTUUR	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MOW	MD	LUCHTHAVENINFRASTRUCTUUR	3.005	-90	2.915	0	2.915	1.935	4.850	-2	4.848
MOW	MQ	ONDERHOUD WEGENINFRASTRUCTUUR	182.643	-946	181.697	22.926	204.623	-23.572	181.051	23.000	204.051
MOW	MR	INVESTERINGEN WEGENINFRASTRUCTUUR	724.451	85.939	810.390	-11.189	799.201	-37.276	761.925	-15.990	745.935
MOW	MU	ONDERHOUD WATERINFRASTRUCTUUR	248.600	15.924	264.524	-16.465	248.059	17.432	265.491	-3.925	261.566
MOW	MV	INVESTERINGEN WATERINFRASTRUCTUUR	452.322	183.720	636.042	33.711	669.753	-21.675	648.078	-35.904	612.174
KBBJ	SN	DIGITALISERING	50.590	22.795	73.385	42.198	115.583	-31.695	83.888	3.255	87.143
KBBJ	SP	VASTGOED	104.762	55.051	159.813	-22.826	136.987	6.496	143.483	7.887	151.370
		Totaal	2.739.884	360.725	3.100.609	50.104	3.150.713	53.746	3.204.459	-25.736	3.178.723

Tabel 21: Vlaamse overheid, BA 2023, infrastructuurbeleid, verschil met BO 2023, in € dz

BD	ISE	Duiding ISE	Delta BA23	Over- drachten	Index	Open End	Ont- vangst	NB	Corona- crisis	Oekraïne	Actualisatie bataalkalen- der
EWI	EJ	ONDERZOEKSFRASTRUCTUUR (EWI)	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OV	FB	ONDERWIJSFRASTRUCTUUR	-142	10	0	0	0	0	0	0	-152
WVG	GS	ZORGINFRASTRUCTUUR	-6.165	0	0	0	0	0	0	0	-6.165
CJSM	HB	INVESTEREN IN INFRASTRUCTUUR (CJSM)	2.250	2.250	0	0	0	0	0	0	0
CJSM	HO	SPORTINFRASTRUCTUUR	0	0	0	0	0	0	0	0	0
MOW	MD	LUCHTHAVENINFRASTRUCTUUR	-2	0	0	0	0	0	0	0	-2
MOW	MQ	ONDERHOUD WEGENINFRASTRUCTUUR	23.000	23.000	0	0	0	0	0	0	0
MOW	MR	INVESTERINGEN WEGENINFRASTRUCTUUR	-15.990	0	0	0	0	0	0	0	-15.990
MOW	MU	ONDERHOUD WATERINFRASTRUCTUUR	-3.925	-467	0	0	0	0	0	0	-3.458
MOW	MV	INVESTERINGEN WATERINFRASTRUCTUUR	-35.904	0	0	0	0	0	0	0	-35.904
KBBJ	SN	DIGITALISERING	3.255	-765	0	0	0	0	0	0	4.020
KBBJ	SP	VASTGOED	7.887	0	0	0	0	0	0	0	7.887
		Totaal	-25.736	24.028	0	0	0	0	0	0	-49.764

2.7 Inzet belangrijkste provisies

2.7.1 Coronaprovisie

69. Bij opmaak van de begroting 2023 is er geen nieuwe coronaprovisie aangelegd, en vandaag wordt ook geen bijkomende provisie meer verwacht. Hierdoor kan de som opgemaakt worden van de uitgaven voor het coronabeleid tijdens deze legislatuur: zie Tabel 22. Over deze drie jaren heeft de Vlaamse overheid in totaal € 5,75 mld herverdeeld vanuit de coronaprovisies. Meer dan de helft van de corona-uitgaven zijn te situeren bij beleidsdomein Economie, Wetenschap en Innovatie (EWI, € 3,21 mld). Beleidsdomeinen Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG, € 1,16 mld) en Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie (KBBJ, € 487,3 mln) ontvingen respectievelijk een vijfde en achtste van de middelen.

Tabel 22: Vlaamse overheid, inzet coronaprovisies 2020, 2021 en 2022 (begrotingsuitvoering), per beleidsdomein, vereffeningskredieten (VEK), in € dz

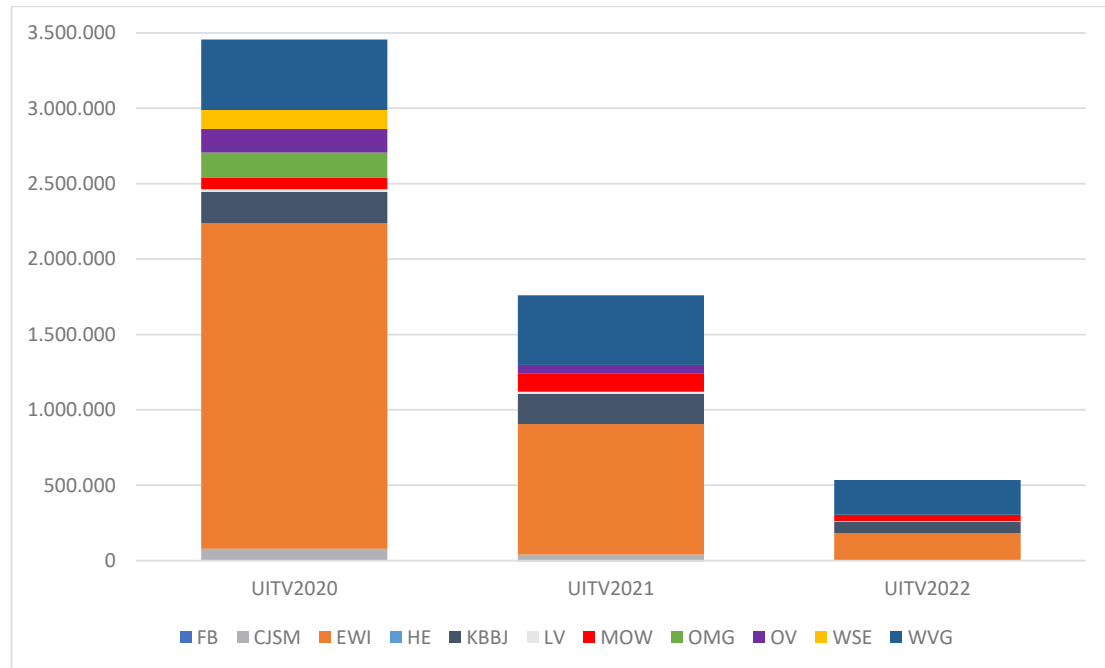
	UITV 2020	2020 (% UITV 2020)	UITV 2021	2021 (% UITV2021)	UITV 2022	2022 (% UITV 2022)	Totaal (2020 - 2022)	In % to- taal (2020- 2022)
FB	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
CJSM	78.046	2,26%	40.429	2,30%	1.255	0,23%	119.730	2,08%
EWI	2.160.035	62,47%	865.793	49,33%	179.214	33,47%	3.205.042	55,76%
HE	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
KBBJ	208.629	6,03%	200.953	11,45%	77.759	14,52%	487.341	8,48%
LV	16.069	0,46%	12.527	0,71%	4.780	0,89%	33.376	0,58%
MOW	76.133	2,20%	119.735	6,82%	40.255	7,52%	236.123	4,11%
OMG	168.306	4,87%	506	0,03%	325	0,06%	169.137	2,94%
OV	156.174	4,52%	57.460	3,27%	1.070	0,20%	214.704	3,74%
WSE	125.254	3,62%	-5.956	-0,34%	-16	0,00%	119.282	2,08%
WVG	468.854	13,56%	463.594	26,42%	230.749	43,10%	1.163.197	20,24%
TOT	3.457.500	100,00%	1.755.040	100,00%	535.392	100,00%	5.747.932	100,00%

70. Figuur 3 en Tabel 22 verduidelijken dat de uitgaven logischerwijze het grootst waren in het eerste coronajaar: € 3,46 mld in het eerste coronajaar, vervolgens € 1,76 mld (2021) en € 535 mln in 2022. Ook de bestemming van de uitgaven verschuift: de eerste uitgaven probeerden voornamelijk de impact van de crisis op de economie op te vangen, waardoor deze zich in de eerste twee jaar van de crisis hoofdzakelijk situeren bij EWI (62,5% in 2020 en bijna de helft in 2021). Vervolgens verschuift de ondersteuning vooral naar WVG (43,1% in het laatste jaar), onder andere voor de vaccinatiecampagnes.

2.7.2 Oekraïneprovisie

71. Bij de begrotingsopmaak 2023 werd een provisie van € 165 mln VAK en VEK aangelegd voor de Oekraïne-crisis, een daling ten opzichte van de aangepaste begroting 2022 met € 35 mln. De

Vlaamse overheid heeft bij de begrotingsaanpassing 2023 de provisie verhoogd met € 60 mln, tot in totaal € 225 mln VAK en VEK.

Figuur 3: Vlaamse overheid, evolutie coronaprovisies per beleidsdomein, van 2020 tem 2022, o.b.v. begrotingsuitvoeringen 2020, 2021 en 2022, in € dz

Tabel 23: Vlaamse overheid, overzicht herverdelingen van de Oekraïneprovisie, in 2023, o.b.v. herverdelingsbesluiten, afgesloten begin juli

BD	ISE	Beschrijving ISE	VAK	VEK	In % VAK	In % VEK
C	CB	Provisie Oekraïne 2023	-50.636	-57.702	-100%	-100%
F	FB	ONDERWIJSINFRASTRUCTUUR	798	390	1,58%	0,68%
F	FG	ONDERSTEUNING ONDERWIJSINSTELLINGEN EN ONDERWIJSVELD	8.223	8.223	16,24%	14,25%
G	GE	WELZIJNSWERK	2.984	3.633	5,89%	6,30%
Q	QQ	AANBODZIJDE WONINGMARKT	5.489	9.815	10,84%	17,01%
S	SD	INTEGRATIE EN INBURGERING	5.204	5.797	10,28%	10,05%
S	SG	BINNENLANDS BESTUUR	18.819	18.857	37,17%	32,68%
S	SN	DIGITALISERING	1.895	1.539	3,74%	2,67%
S	SP	VASTGOED	1.525	1.759	3,01%	3,05%
S	SQ	FACILITEITEN	1.672	1.150	3,30%	1,99%
S	SZ	ZONDER ISE	2.131	2.131	4,21%	3,69%
		Overige	1.896	4.408	3,74%	7,64%

72. Aan de hand van de beschikbare [herverdelingsbesluiten](#) begin juli 2023 wordt de voorlopige herverdeling van deze provisie in 2023 weergegeven: zie Tabel 23. Het gaat om € 50,6 mln VAK en €57,7 mln VEK, of ongeveer een kwart van de beschikbare middelen. De uitgaven zijn voornamelijk herverdeeld naar het beleidsdomein Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie (KBBJ) (€ 31,4 mln VAK en 33,2 mln VEK), het beleidsdomein Onderwijs en Vorming (OV) (€ 9,2 mln VAK en € 8,8 mln VEK) en het beleidsdomein Omgeving (OMG) (€ 5,5 mln VAK en € 9,8 mln VAK).

Tabel 24: Vlaamse overheid, verdeling Oekraïneprovisie bij uitvoering 2022, in € dz en %

BD	UITV 2022	UITV 2022, in %
KBBJ	62.427	57,91%
OMG	6.191	5,74%
OV	29.381	27,25%
WSE	882	0,82%
WVG	8.920	8,27%
TOT	107.800	100,00%

73. In 2022 werd de Oekraïneprovisie ingevoerd bij de aangepaste begroting naar aanleiding van de Oekraïne crisis. Bij uitvoering van de begroting 2022 zijn van deze provisie € 107,8 mln VEK gerealiseerd: zie Tabel 24. Deze uitgaven gingen voornamelijk naar de beleidsdomeinen Kanselarij, Bestuur, Buitenlandse Zaken en Justitie (KBBJ) met bijna drie vijfde van uitgaven, Onderwijs en Vorming (OV) met iets meer dan een vierde, en in mindere mate naar Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG), Omgeving (OMG) en Werk en Sociale Economie (WSE).

3. Raming begrotingsevolutie 2024-2027 bij ongewijzigd beleid

3.1 Uitgangspunten

3.1.1 Macro-economische parameters

74. In 2023 zouden de inflatie- en de gezondheidsindex volgens de laatste ramingen lager uitval- len dan de cijfers gehanteerd bij de ingediende begroting 2023 (respectievelijk -2,6 en -2,7 procentpunt). Volgend jaar zouden de consumentenprijsindex en de gezondheidsindex dan weer respectievelijk 1,5 en 1,8 procentpunt hoger liggen dan verondersteld bij de MJR. Ook in de volgende jaren zouden beide parameters beperkt toenemen ten opzichte van de MJR. **Gecumuleerd in de periode 2022-2027 liggen de gecumuleerde inflatie- en gezondheidsindex in de FPB-studie van juni 2023 respectievelijk 0,4 en 0,3 procentpunt lager dan bij de MJR 2022-2027.**

75. De inflatie heeft een verschillende impact op de ontvangsten- dan op de uitgavenzijde van de Vlaamse begroting. De ontvangsten evolueren bijna volledig mee met de index van de consumptieprijzen (CPI). De bepalingen in de Bijzondere Financieringswet (BFW) voorzien immers dat de overgedragen middelen steeds integraal aan de CPI aangepast worden. Ook de ontvangsten uit de bruto-opcentiemen en de meeste gewestbelastingen evolueren in hoge mate mee met de inflatie. Zie de bijlage vanaf pagina 71 voor een methodologische toelichting van de SERV-raming van de Vlaamse ontvangsten.

Tabel 25: België, macro-economische parameters in MJR 2022-2027 en SERV-raming 2023-2027, in %

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Gecumuleerd
CPI, MJR 2022-2027	9,4%	6,5%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%	22,6%
CPI, SERV (FPB juni 2023)	9,6%	3,9%	3,3%	1,8%	1,8%	1,8%	22,2%
CPI, delta	0,2%	-2,6%	1,5%	0,1%	0,2%	0,2%	-0,4%
GZI, MJR 2022-2027	9,1%	7,0%	1,8%	1,7%	1,6%	1,6%	22,8%
GZI, SERV (FPB juni 2023)	9,3%	4,3%	3,6%	1,8%	1,8%	1,8%	22,6%
GZI, delta	0,2%	-2,7%	1,8%	0,1%	0,2%	0,2%	-0,3%
BBP, MJR 2022-2027	2,6%	0,5%	1,6%	1,2%	1,3%	1,4%	8,6%
BBP, SERV (FPB juni 2023)	3,1%	1,3%	1,6%	1,4%	1,4%	1,4%	10,2%
BBP, delta	0,5%	0,8%	0,0%	0,2%	0,1%	0,0%	1,6%

De Vlaamse uitgaven daarentegen volgen de **evolutie van de gezondheidsindex (GZI)**, en dus niet de index van de consumptieprijzen (CPI). De gevoeligheid van de Vlaamse uitgaven aan de GZI is echter niet volledig: bij een stijging van de GZI met 1% zouden de Vlaamse uitgaven geven de resultaten in de laatste jaren toenemen met 0,71%. Als de werkingskredieten opnieuw zouden worden geïndexeerd (in principe vanaf 2025³), dan stijgen de Vlaamse uitgaven met 0,79% bij een stijging van de GZI met 1% (MJR 2022-2027, hoofdstuk 8). Een dalende inflatie is dus – puur budgettair benaderd – ongunstig voor het Vlaamse begrotingssaldo. Zie de bijlage vanaf pagina 83 voor een methodologische toelichting.

76. In de FPB-prognose ligt het reële bbp gecumuleerd in de periode 2022-2027 2027 1,6 procentpunt hoger ten opzichte van het bbp-niveau in de MJR 2022-2027. De ontvangsten uit de bruto-opcentiemen, enkele gewestbelastingen en de BFW-dotaties evolueren immers mee met de economische groei, al zijn de meeste BFW-dotaties slechts gedeeltelijk aan deze parameter gekoppeld.

³ De afspraak om de werkingskredieten niet te indexeren is gemaakt bij opmaak van het regeerakkoord, dus voor de periode 2020-2024.

3.1.2 Aangepaste assumpties voor SERV-raming

77. De belangrijkste aanpassingen door de SERV voor zijn raming van de begrotingen 2024-2027 kunnen als volgt samengevat worden:

- De **methode FOD FIN om de bruto-opcentiemen** te ramen wordt aangepast: zie hoofdstuk 2.2.2 vanaf pagina 22 evenals de bijlage vanaf pagina 78.
- De SERV-raming van het **verkooprecht** 2024-2027 volgt voor het prijseffect een recente [ING-studie](#) over de Belgische vastgoedmarkt. De SERV-raming gaat verder uit van een (gedeeltelijk) herstel van de bij de BA 2023 geraamde terugval in de activiteit op de vastgoedmarkt (volume-effect), terwijl de in de BA 2023 geregistreerde daling van het gemiddelde tarief wel integraal meegenomen wordt. Zie de bijlage vanaf pagina 71.
- Het meer actuele **onderbenuttingspercentage uit de BA 2023** wordt meegenomen in de SERV-raming van de onderbenutting voor de periode 2024-2027: zie hoofdstuk 2.4.2 op pagina 30.
- Bij gebrek aan een geactualiseerde vereffeningskalender is het niet mogelijk om de in de BA 2023 toegenomen beleidskredieten voor **Lantis (Oosterweel)** mee te nemen in de SERV-raming van de begrotingen 2024-2027: zie hoofdstuk 2.3.2 vanaf pagina 28.
- Bij gebrek aan informatie in de MJR 2022-2027 over de gehanteerde rentevoet, herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften van de Vlaamse Overheid, geeft de SERV de voorkeur aan om de **impact van rentewijzigingen op de rente-uitgaven 2024-2027 niet te actualiseren**: zie Hoofdstuk 2.3.2 vanaf pagina 26.
- De SERV-raming houdt wel rekening met **veranderingen in het schuldniveau ten gevolge van de SERV-bijstellingen aan het begrotingssaldo**: zie de bijlage vanaf pagina 90 voor een methodologische toelichting.
- Bij gebrek aan een meerjarige vereffeningskalender van REPowerEU houdt de SERV in zijn raming van de begroting 2024-2027 **geen rekening met bijkomende vereffeningskredieten en ontvangsten gerelateerd aan REPowerEU**. Aangezien deze uitgaven gefinancierd worden met Europese middelen wordt er geen impact op het begrotingssaldo verwacht: zie hoofdstuk 2.3.4 op pagina 29.
- De **vandaag gekende en gedocumenteerde regeringsbeslissingen** (MJR 2022-2027) langs ontvangsten- en uitgavenzijde zijn in de ramingen voor de komende jaren meegenomen. Dit betekent dat de beslissingen die voortvloeien uit het regeerakkoord evenals recente regeringsbeslissingen integraal verwerkt zijn.

3.1.3 Vlaamse Veerkracht

Uitgaven

78. De Algemene Toelichting van de BA 2023 geeft in bijlage 7 een meerjarige inschatting van de relanceprovisie Vlaamse Veerkracht (betaalkredieten VEK). Deze inschatting vertrekt van de laatste voortgangsrapportering van het relanceplan in de uitvoeringsgegevens 2022 (mei 2023). De vereffeningskalender sommeert over de periode 2021-2026 tot € 4,14 mld. Vastleggingen op de relanceprovisie zijn niet meer mogelijk vanaf dit jaar. De MJR 2022-2027 ging nog uit van het oorspronkelijke voorziene bedrag van €4,30 mld aan uitgaven: de gegevens in de MJR 2022-2027 zijn immers gebaseerd op de voortgangsrapportering van het relanceplan van juni 2022 (bijlage 6 in de AT BO 2023).

Tabel 26: Vlaamse begroting, 2021-2026, Vlaamse Veerkracht, uitgaven en ontvangsten in MJR 2022-2027 en SERV-raming, in € dz

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	TOTAAL
Vereffeningskalender, BO 2023 (MJR 2022-2027)	295.862	1.548.588	1.140.915	823.635	345.944	150.057	4.305.001
Vereffeningskalender, BA 2023 = SERV	292.530	1.062.544	1.109.151	846.586	399.163	432.562	4.142.536
SERV-bijstelling VV-uitgaven 2024-2026 t.o.v. MJR 2022-2027				22.951	53.219	282.505	358.675
Ontvangsten, MJR 2022-2027		639.300	501.369	363.723	147.519	46.867	1.698.778
Ontvangsten, SERV			461.100	351.946	165.941	179.826	1.722.149
Ontvangsten/uitgaven, SERV			41,57%	41,57%	41,57%	41,57%	
SERV-bijstelling VV-ontvangsten 2024-2026 t.o.v. MJR 2022-2027				-11.777	18.422	132.959	139.604

De SERV neemt de meerjarige vereffeningskalender uit de BA 2023 over in zijn raming van de VV-uitgaven voor 2023 en volgende jaren. In deze raming liggen de VV-uitgaven gecumuleerd over de periode 2024-2027 €359 mln hoger dan in de MJR 2022-2027. Vooral in 2026 stijgen de uitgaven sterk, met € 283 mln. Deze hogere uitgaven compenseren globaal de hoge onderbenutting van Vlaamse Veerkracht geconstateerd bij de uitvoering van de begroting 2022. In de aangepaste begroting 2022 werden voor € 1,55 mld aan VV-uitgaven voorzien terwijl € 1,06 mld effectief gerealiseerd werd, of een verschil van € 486 mln. Zie Tabel 26.

Ontvangsten

79. De verwachte Europese RRF-ontvangsten (Recovery and Resilience Facility) voor Vlaamse Veerkracht bedragen € 1,722 mld over de gehele relanceperiode 2021-2026, of 41,57% van de het totaal vastgelegde bedrag voor alle Vlaamse relanceprojecten van € 4,143 mld.

In de SERV-raming volgen de VV-ontvangsten het ritme van de VV-uitgaven, waarop vervolgens het meest recent gedocumenteerde RRF-percentage (41,57%) toegepast wordt, conform de aanpak in de aangepaste begroting 2023. In de SERV-raming liggen de VV-ontvangsten gecumuleerd over de periode 2024-2027 € 140 mln hoger dan in de MJR 2022-2027. De SERV-raming vertrekt vanuit het uitgangspunt dat alle verwachte Belgische RRF-middelen zullen ontvangen en ingezet worden. Zie Tabel 26.

Schuld

80. De MJR 2022-2027 neemt in zijn raming van de Vlaamse schuld 2022 de schuldvooruitzichten van einde 2022 als startbasis (€ 36,60 mld). In deze vooruitzichten lag de schuld € 2,96 mld lager dan het schuldniveau geraamd bij de tweede begrotingsaanpassing (€ 39,55 mld). De daling van de schuld houdt onder meer rekening met de lager dan geraamde verwachte uitgaven voor Vlaamse Veerkracht in 2022, al wordt in de Algemene Toelichting bij de BA 2023 niet verduidelijkt hoeveel VV-uitgaven en -ontvangsten opgenomen zijn in de raming van de schuld voor 2022.

Bij gebrek aan gegevens over de verwerking van Vlaamse Veerkracht in de Vlaamse schuld in de MJR 2022-2027 is het niet mogelijk om de verandering in de verwachte evolutie van de VV-ontvangsten en -uitgaven mee te nemen in een actualisering van de Vlaamse schuld. De SERV gaat er van uit dat de financiering van het relanceprogramma integraal verwerkt is in de MJR 2022-2027.

81. De SERV-raming van de schuld vertrekt van het schuldniveau bij de BA 2023. De begrotingsaanpassing gaat uit van € 314 mln schuldopname ter financiering van het relanceplan, terwijl de begrotingsopmaak een VV-schuldopname van € 769 mln vermeldt: zie hoofdstuk 2.5 op pagina 35. In de raming van het schuldniveau 2023 neemt de SERV de schuldopname ter financiering van Vlaamse Veerkracht uit de BO 2023 over. Op deze manier wordt gegarandeerd dat de financiering van Vlaamse Veerkracht volledig is opgenomen in de SERV-raming.

3.2 Begrotingsresultaten

82. **In de SERV-raming zou het tekort op het ESR-begrotingstekort 2024 bij ongewijzigd beleid €1,93 mld (-3,4% van de ontvangsten) bedragen.** Het begrotingstekort bevindt zich daarmee zeer dicht bij het resultaat in de Meerjarenraming (verschil van €-8 mln). Conform de begrotingsdoelstelling van de Vlaamse Regering komt het begrotingstekort in het laatste jaar van deze legislatuur neer op € -1,02 mld (-1,8% van de ontvangsten): zie Tabel 29 op pagina 51.

83. **De SERV registreert voor 2024 verschillende bewegingen met een tegengesteld effect op het saldo (in vergelijking met de laatste MJR), die elkaar bijna volledig neutraliseren:** zie Tabel 27 voor een overzicht.

Zo zouden de **Vlaamse ontvangsten sterk terugvallen, met € -636 mln.** Bij dit resultaat spelen verschillende elementen. De ontvangsten uit de gewestbelastingen liggen € 482 mln lager, in essentie door een terugval in de ontvangsten van het verkooprecht (€ -487 mln). De SERV-raming van het verkooprecht behoudt het in de BA 2023 verwachte lagere gemiddelde tarief, en gaat

daarnaast uit van een beperkter volume-effect en een matigere prijsevolutie, gegeven de meest recente ontwikkelingen. De geraamde bijstelling van de bruto-opcentiemen bedraagt € -97 mln, een gevolg van de herrekening van de reële groei van het inkomen van de particulieren. De ontvangsten uit de BFW-dotaties nemen toe met € 77 mln, waarbij het negatieve effect van de lagere inflatie meer dan gecompenseerd wordt door de hoger geraamde economische groei voor 2022 en 2023 én meer gunstige demografische parameters. De BFW-afrekening in 2024 zou neerkomen op € -122 mln, volgend uit de lagere inflatieverwachting voor 2023. Tot slot dalen de ontvangsten voor Vlaamse Veerkracht met €12 mln.

Tabel 27: Vlaamse begroting, SERV-raming 2024-2027, verschil met MJR 2022-2027 voor ESR-uitgaven, -ontvangsten, onderbenutting en -saldo, in € dz

	SERV 2024	SERV 2025	SERV 2026	SERV 2027
Uitgaven, waarvan: [-]	-406.807	-122.846	156.318	81.369
Veranderende inflatievooruitzichten	-417.328	-165.106	-110.983	102.032
Vlaamse Veerkracht	22.951	53.219	282.505	0
Rente-uitgaven door verandering schuld	1.666	1.901	-3.521	-9.357
Responsabiliseringsmechanisme	-14.096	-12.861	-11.683	-11.306
Ontvangsten, waarvan: [+]	-636.104	-114.035	163.528	180.629
BFW-dotaties	76.554	217.638	336.673	471.065
Afrekeningen BFW-dotaties	-121.947	0	0	0
Bruto opcentiemen	-97.112	116.502	150.948	154.109
Gewestbelastingen	-481.822	-466.598	-457.053	-444.544
<i>waarvan verkooprecht</i>	<i>-486.997</i>	<i>-484.404</i>	<i>-476.268</i>	<i>-466.343</i>
Vlaamse Veerkracht	-11.777	18.422	132.959	0
Onderbenutting [+]	221.701	225.869	228.721	231.421
Begrotingssaldo	-7.596	234.681	235.931	330.681
Saldo na aftoetsing begrotingsdoelstellingen VR	27.133	269.477	385.477	330.681

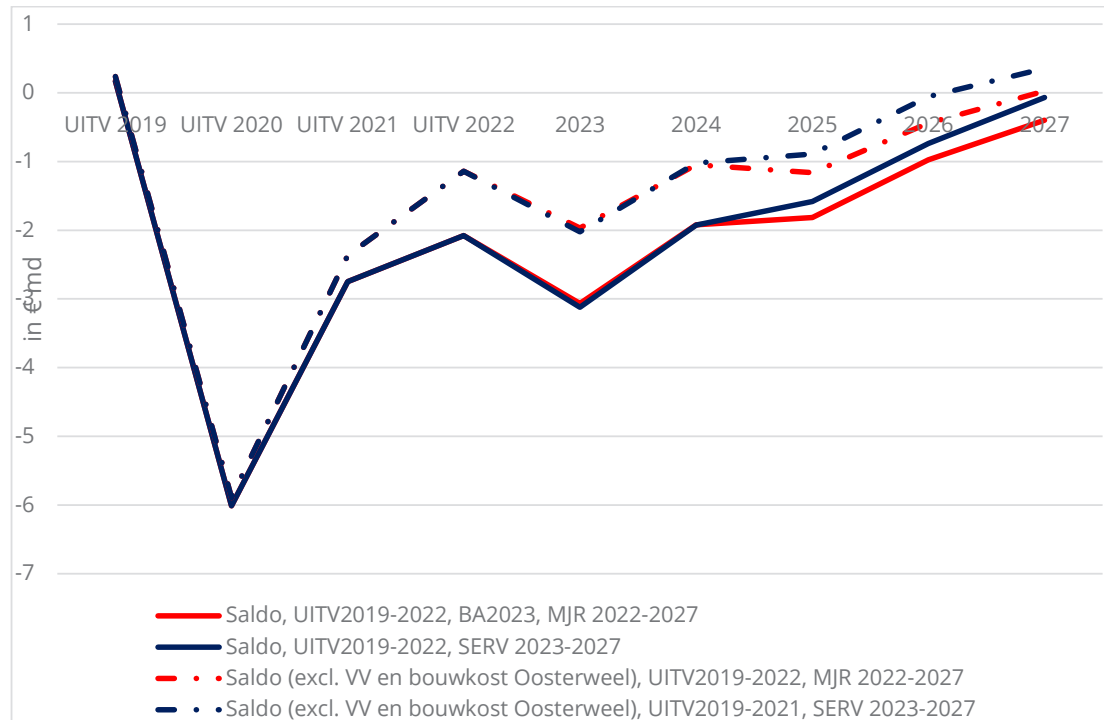
De Vlaamse uitgaven zouden volgend jaar in verhouding minder sterk terugvallen (€ -407 mln) dan de Vlaamse ontvangsten (€ -636 mln), steeds ten opzichte van de MJR. De verwachte daling van de uitgaven wordt verklaard door lagere inflatievooruitzichten (€ -417 mln), naast kleinere elementen zoals bijstellingen voor Vlaamse Veerkracht (€ 23 mln) en het responsabiliseringsmechanisme voor de pensioenen van Vlaamse ambtenaren in de BFW (€ -14 mln).

Door het hogere onderbenuttingspercentage stijgt de verwachte onderbenutting in 2024 met € 222 mln in vergelijking met wat verwacht werd bij de MJR. De combinatie met de onderbenutting zorgt ervoor dat het begrotingssaldo 2024 zich stabiliseert op het niveau van de MJR, ondanks het feit dat de geraamde ontvangsten sterker dalen dan de uitgaven.

84. In de eerste jaren van de volgende legislatuur zou het ESR-begrotingssaldo in de SERV-raming bij ongewijzigd beleid jaar na jaar verbeteren, op basis van de vandaag beschikbare gegevens: van € -1,58 mld in 2025 (€+347 mln ten opzichte van 2024), naar € -740 mln in

2026 (€ +840 mln ten opzichte van 2025) tot een begroting in (quasi-)evenwicht met € -69 mln in 2027 (€ +671 mln ten opzichte van 2026).

De Vlaamse Regering stelde zichzelf tot doel om tegen 2027 een begroting in evenwicht te realiseren (conform haar eigen definitie van begrotingssaldo. In de SERV-raming zou dit streefdoel een jaar vroeger gerealiseerd kunnen worden, met een geraamd tekort van € -57 mln bij ongewijzigd beleid in 2026.

Figuur 4: Vlaamse begroting, 2019-2027, evolutie begrotingssaldo, UITV 2019-2023, BA 2023, MJR 2022-2027 en SERV-raming 2023-2027, in € mld

85. De significante verbeteringen van het begrotingssaldo zijn slechts ten dele een gevolg van de SERV-bijstellingen. Ten opzichte van de MJR verbetert het begrotingssaldo (conform de begrotingsdoelstelling van de Vlaamse Regering) met € 269 mln in 2025, met € 385 mln in 2026 en met € 331 mln in 2027. Zie Tabel 29 op pagina 51 en Figuur 4 op pagina 47.

De verbeteringen van het begrotingssaldo in de SERV-raming voor de periode 2025-2027 worden verklaard door verschillende factoren: zie Tabel 27. Ten eerste speelt het positieve effect van de **hogere economische groei** op de Vlaamse ontvangsten (+1,6 procentpunt gecumuleerd in de periode 2022-2027). Ten tweede liggen de **demografische parameters** relevant voor enkele belangrijke BFW-dotaties (aantal +80-jarigen, 0 tot en met 18-jarigen...) hoger in de in februari gepubliceerde Demografische Vooruitzichten, in vergelijking met de parameters gehanteerd in de

laatste MJR. Beide elementen resulteren in hogere ontvangsten uit de BFW-dotaties (2027: € +471 mln ten opzichte van de MJR), ondanks de lager verwachte inflatie (-0,4 procentpunt gecumuleerd in de periode 2022-2027). Ten derde impliceert het **hogere onderbenuttingspercentage** een positieve bijstelling van het saldo met ongeveer € 230 mln. Tenslotte vallen de **ontvangsten uit de bruto-opcentiemen** in periode 2025-2027 hoger uit dan de gegevens in de MJR (2027: € +154 mln ten opzichte van de MJR). Deze positieve evolutie is een gevolg van het naar boven bijstellen van de reële groei van het inkomen van particulieren en de meer gunstige verwachtingen omtrent de economische groei.

86. De SERV wijst op de onvolledigheid en de onzekere elementen in zijn raming voor 2024-2027. Zo wordt de bijkomende impact van de te verwachten toekomstige rentestijgingen op de rente-uitgaven niet meegenomen, wat eveneens geldt voor in de BA 2023 sterk toegenomen vastleggingskredieten voor Oosterweel (die zich in 2024 en volgende jaren in bijkomende VEK-uitgaven zullen vertalen). In de realiteit brengen beide elementen hogere uitgaven met zich mee, met dus een negatieve impact op het vorderingensaldo. Anderzijds gaat de SERV-raming van het verkooprecht niet uit van een herstel van het gemiddelde tarief van 5,1% (BA 2023) naar 5,6% (BO 2023 en MJR). Indien het gemiddelde tarief zich in 2024 zou herstellen naar het niveau van de laatste MJR zouden de ontvangsten in de SERV-raming € 256 mln hoger liggen. Tegen 2027 zou dit bedrag oplopen tot € 301 mln.

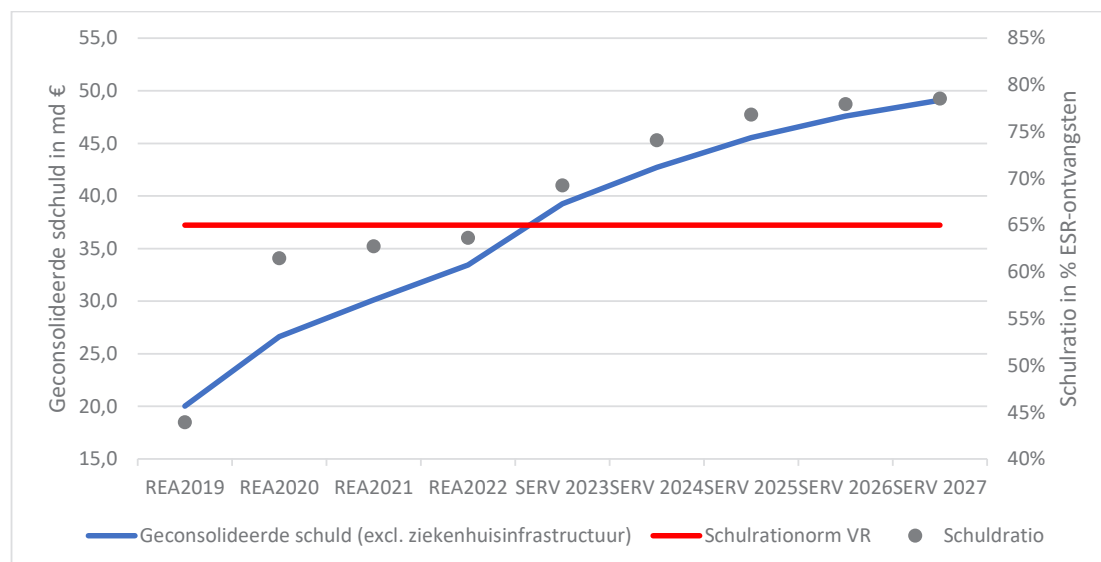
Tabel 28: Vlaamse begroting, 2019-2024, schuldevolutie, SERV-raming en MJR 2022-2027, verklaring verschil, in € dz en % van de Vlaamse ontvangsten

	2023	2024	2025	2026	2027
Geconsolideerde schuld, MJR 2022-2027	39.370.600	42.830.780	45.870.380	48.150.560	50.003.430
Geconsolideerde schuld, SERV	39.261.097	42.728.872	45.533.791	47.578.040	49.100.229
Delta schuld SERV - MJR, waarvan:	-109.503	-101.908	-336.589	-572.520	-903.201
Evolutie schuldniveau 2022 (realisaties vs prognose bij MJR)	-54.020	-54.020	-54.020	-54.020	-54.020
Verschil evolutie BA 2023 en evolutie 2023 bij MJR (na SERV-correctie funding relanceplan)	-109.210	-109.210	-109.210	-109.210	-109.210
SERV: evolutie saldo, waarvan:	53.727	61.322	-173.359	-409.290	-739.971
Saldo, SERV2023 - BA 2023	53.727	53.727	53.727	53.727	53.727
Saldo, SERV2024 - MJR2024		7.596	7.596	7.596	7.596
Saldo, SERV2025 - MJR2025			-234.681	-234.681	-234.681
Saldo, SERV2026 - MJR2026				-235.931	-235.931
Saldo, SERV2027 - MJR2027					-330.681
Schuldratio, MJR 2022-2027	69,05%	73,45%	77,24%	79,10%	80,24%
Schuldratio, SERV	69,25%	74,07%	76,81%	77,94%	78,55%
Delta schuldratio SERV - MJR	0,20%	0,62%	-0,43%	-1,16%	-1,69%

3.3 Resultaten schuldevolutie

87. De Vlaamse geconsolideerde schuld groeide de afgelopen jaren sterk aan door de aanzienlijke begrotingstekorten, van € 20,02 mld in 2019 naar € 33,44 mld in 2022 (exclusief ziekenhuisschuld overgenomen van de federale overheid). Hiermee ligt de Vlaamse schuldratio (schuld uitgedrukt in percentage van de Vlaamse ontvangsten) in 2022 (63,6%) nog net onder de schuldrationdremmel van de Vlaamse Regering (65%). Dit jaar zou de schuld in de SERV-raming aangroeien tot € 39,26 mld (exclusief ziekenhuisschuld), waardoor de schuldratio (69,2%) boven deze drempel zou uitkomen.

In de Meerjarenraming 2022-2027 bedraagt de Vlaamse schuld (exclusief ziekenhuisschuld) tegen 2027 € 50,0 mld, of 80,2% van de Vlaamse ontvangsten. **In de SERV-raming zou de Vlaamse schuld tegen 2027 verder aangroeien tot € 49,10 mld, of € 903 mln lager dan het niveau in de MJR. De schuldgraad zou toenemen van 63,6% in 2022 tot 78,5% van de ontvangsten:** zie Tabel 28 en Figuur 5. Tabel 70 en Tabel 71 vanaf pagina 97 in de bijlage geven een meer gedetailleerde weergave van de verwachte schuldevolutie in de MJR en SERV-raming.

Figuur 5: Vlaamse begroting, 2019-2027, schuldevolutie, SERV-raming, in € mld (linkeras) en in % van de Vlaamse ontvangsten (rechteras)

88. Tabel 28 verduidelijkt het verschil tussen het schuldniveau (steeds exclusief ziekenhuisschuld) in de MJR en de SERV-raming. **Het verschil van € -109 mln in 2027 wordt hoofdzakelijk verklaard door de SERV-bijstellingen aan het saldo (2027: € -740 mln),** naast de lagere schuldopname in 2022 (€ -54 mln, realisaties versus prognose opgemaakt bij de MJR), en het verschil in de schuldtoename voorzien bij de BA 2023 versus de BO 2023 (€ 109 mln, inclusief correctie voor de financiering van Vlaamse Veerkracht). De bijlage vanaf pagina 94 geeft een toelichting over de gehanteerde decompositie.

89. De **Vlaamse rente-uitgaven zullen de komen jaren tevens sterk stijgen**, en zouden in 2027 conform de Meerjarenraming uitkomen op € 1,28 mld, of 2,0% van de ontvangsten. Bij de uitvoering van de begroting 2022 bleken de rente-uitgaven uit te komen op € 456 mln, of 0,9% van de ontvangsten.

**Tabel 29: Vlaamse begroting, begrotingssaldo, begrotingsjaren 2019-2027, UITV 2019-20222, BA 2023, MJR 2022-2027 en SERV-raming 2023-2027, in €
dz en %**

	UITV 2019	UITV 2020	UITV 2021	UITV 2022	BA 2023	SERV 2023	delta	MJR 2024	SERV 2024	delta
Uitgaven [-]	45.670.259	49.287.816	50.735.000	54.694.852	62.555.985	62.467.013	-88.972	61.031.050	60.624.243	-406.807
Ontvangsten [+]	45.582.838	43.301.481	47.988.554	52.547.886	56.838.385	56.695.686	-142.699	58.098.446	57.462.342	-636.104
Saldo voor onderbenutting en ESR-correcties	-87.421	-5.986.335	-2.746.446	-2.146.966	-5.717.600	-5.771.327	-53.727	-2.932.604	-3.161.901	-229.297
Onderbenutting [+]					1.652.776	1.652.776	0	1.419.221	1.640.922	221.701
ESR-correcties [+]	257.850	-25.142	-3.474	68.469	997.683	997.683	0	0	0	0
Regeringsbeslissingen [+]							0	-406.122	-406.122	0
Saldo na onderbenutting, ESR-correcties en regeringsbeslissingen	170.429	-6.011.477	-2.749.920	-2.078.497	-3.067.141	-3.120.868	-53.727	-1.919.505	-1.927.101	-7.596
<i>Idem, in % ontvangsten</i>	<i>0,4%</i>	<i>-13,9%</i>	<i>-5,7%</i>	<i>-4,0%</i>	<i>-5,4%</i>	<i>-5,5%</i>	<i>-0,1%</i>	<i>-3,3%</i>	<i>-3,4%</i>	<i>0,0%</i>
Ontvangsten VV [-]	0	0	131.334	421.753	511.167	511.167	0	363.723	351.946	-11.777
Uitgaven VV [+]	0	0	291.266	1.076.012	1.129.117	1.129.117	0	823.635	846.586	22.951
Bouwkost Oosterweel [+]	67.100	118.533	225.381	284.517	479.642	479.642	0	411.965	411.965	0
Saldo na aftoetsing begrotingsdoelstelling VR	237.529	-5.892.944	-2.364.607	-1.139.721	-1.969.549	-2.023.276	-53.727	-1.047.628	-1.020.495	27.133
<i>Idem, % ontvangsten</i>	<i>0,5%</i>	<i>-13,6%</i>	<i>-4,9%</i>	<i>-2,2%</i>	<i>-3,5%</i>	<i>-3,6%</i>	<i>-0,1%</i>	<i>-1,8%</i>	<i>-1,8%</i>	<i>0,0%</i>

	MJR 2025	SERV 2025	delta	MJR 2026	SERV 2026	delta	MJR 2027	SERV 2027	delta
Uitgaven [-]	62.001.510	61.878.664	-122.846	62.700.468	62.856.786	156.318	63.456.066	63.537.435	81.369
Ontvangsten [+]	59.263.604	59.149.569	-114.035	60.750.283	60.913.811	163.528	62.197.449	62.378.078	180.629
Saldo voor onderbenutting en ESR-correcties	-2.737.906	-2.729.094	8.812	-1.950.185	-1.942.975	7.210	-1.258.617	-1.159.357	99.260
Onderbenutting [+]	1.441.333	1.667.202	225.869	1.456.463	1.685.184	228.721	1.470.789	1.702.210	231.421
ESR-correcties [+]	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Regeringsbeslissingen [+]	-518.306	-518.306	0	-482.026	-482.026	0	-611.661	-611.661	0
Saldo na onderbenutting, ESR-correcties en regeringsbeslissingen	-1.814.879	-1.580.198	234.681	-975.748	-739.817	235.931	-399.489	-68.808	330.681
<i>Idem, in % ontvangsten</i>	-3,1%	-2,7%	0,4%	-1,6%	-1,2%	0,4%	-0,6%	-0,1%	0,5%
Ontvangsten VV [-]	147.519	165.941	18.422	46.867	179.826	132.959	0	0	0
Uitgaven WV [+]	345.944	399.163	53.219	150.057	432.562	282.505	0	0	0
Bouwkost Oosterweel [+]	455.650	455.650	0	430.400	430.400	0	424.150	424.150	0
Saldo na aftoetsing begrotingsdoelstelling VR	-1.160.804	-891.327	269.477	-442.158	-56.681	385.477	24.661	355.342	330.681
<i>Idem, % ontvangsten</i>	-2,0%	-1,5%	0,5%	-0,7%	-0,1%	0,6%	0,0%	0,6%	0,5%

4. Vlaamse Veerkracht

4.1 Meerjarig VEK-overzicht naar speerpunten

Vereffeningskalender bij BA 2023

90. Het relanceplan [Vlaamse Veerkracht](#) bevat 181 projecten. In Tabel 30 wordt een meerjarig VEK-overzicht gegeven van de projecten die via Europese of Vlaamse relancemiddelen gefinancierd worden. Projecten VV158 tot VV180 zijn niet opgenomen in dit overzicht omdat ze via reguliere middelen gefinancierd worden. Het overzicht wordt opgemaakt op basis van bijlage 7 van de [Algemene Toelichting bij de aangepaste begroting 2023](#). Zie Tabel 30.

De budgettair belangrijkste speerpunten zijn: SP1 (verduurzaming van economie en samenleving) met € 1,54 mld (37,2% van het totaal), SP2 (investeren in infrastructuur) met € 1,17 mld (28,2%), en SP4 (investeren in mensen en talenten) met € 746,4 mln (18,0%). Samen bedragen deze speerpunten bijna 85% van de totale uitgaven voor Vlaamse Veerkracht.

91. In deze prognose wordt **tegen 2024 79,9% van het voorziene budget van het relanceprogramma uitgevoerd**. In de afgelopen twee jaar werd ongeveer een derde (32,7%) van de totale VEK-uitgaven reeds gerealiseerd, waarvan ongeveer een kwart (25,7%) vorig jaar.

Het **tijdsverloop per speerpunt verschilt evenwel**. Zo zouden speerpunten 5 (versterking van het Vlaams zorg- en welzijnssysteem) en 6 (coronacrisis en Brexit beheren) volgend jaar bijna volledig uitgevoerd zijn, met een gecumuleerd percentage rond de 95%, terwijl speerpunt 7 (overheid efficiënter maken) volledig uitgevoerd zou zijn. Speerpunten 1 (verduurzaming van economie en samenleving), 2 (investeren in infrastructuur) en 3 (Vlaanderen digitaal transformeren) zouden volgend jaar voor ongeveer 80% uitgevoerd zijn. Speerpunt 4 (investeren in mensen en talenten) realiseert een geraamd uitvoeringspercentage van 68,7% tegen 2024.

Verschil ten opzichte van de raming bij de AT BA 2022

92. Een vergelijking met de VEK-kalender in de [Algemene Toelichting van de eerste aangepaste begroting 2022](#) (bijlage 8) wordt in Tabel 31 opgemaakt. De voorziene VEK-uitgaven van het gehele programma worden vandaag € 157 mln lager ingeschat. De VV-vereffeningskalender bij de BA 2022 ging nog uit van het oorspronkelijk voorziene bedrag van € 4,30 mld, terwijl de vereffeningskalender bij de BA 2023 rekening houdt met het sinds dit jaar finale budget (€ 4,14 mld).

De daling komt hoofdzakelijk tot stand bij speerpunt 5 (versterking van het Vlaams zorg- en welzijnssysteem, € -90 mln), speerpunt 1 (verduurzaming van economie en samenleving, € -66 mln) en speerpunt 3 (Vlaanderen digitaal transformeren, € -46 mln). In verhouding tot de oorspronkelijke voorziene budgetten vallen de VEK-uitgaven voor speerpunt 7 (de overheid efficiënter maken, -57,5%) en speerpunt 5 (versterking van het Vlaams zorg- en welzijnssysteem, -32,3%) echter

het sterkst terug. De betaalkredieten voor speerpunt 2 (investeren in infrastructuur, € +42 mln) en speerpunt 3 (Vlaanderen digitaal transformeren, € +25 mln) stijgen dan weer: zie Tabel 31.

Tabel 30: Vlaamse Veerkracht, uitgaven per speerpunt, 2021 tot 2026, betaalkredieten (VEK), in € dz en %, bron: AT BA 2023

Speerpunt	Beschrijving	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Totaal	Totaal (in %)
SP1	Verduurzaming van economie en samenleving	100.281	257.846	496.275	414.518	185.727	88.651	1.539.298	37,16%
SP2	Investeren in infrastructuur	52.586	216.751	339.221	309.439	154.034	95.782	1.167.813	28,19%
SP3	Vlaanderen digitaal transformeren	58.702	87.578	112.245	80.047	41.858	18.121	398.551	9,62%
SP4	Investeren in mensen en talenten	22.576	393.552	81.689	14.733	4.229	229.608	746.387	18,02%
SP5	Versterking van het Vlaams zorg- en welzijnssysteem	43.657	80.508	45.543	11.529	8.140	400	189.777	4,58%
SP6	De coronacrisis en Brexit beheren	13.465	25.923	32.039	15.955	5.175	0	96.557	2,33%
SP7	De overheid efficiënter maken	1.263	386	2.139	365	0	0	4.153	0,10%
Totaal (in € dz)		292.530	1.062.544	1.109.151	846.586	399.163	432.562	4.142.536	100,00%
<i>Totaal (in %)</i>		<i>7,06%</i>	<i>25,65%</i>	<i>26,77%</i>	<i>20,44%</i>	<i>9,64%</i>	<i>10,44%</i>	<i>100,00%</i>	
<i>Totaal gecumuleerd (in %)</i>		<i>7,06%</i>	<i>32,71%</i>	<i>59,49%</i>	<i>79,92%</i>	<i>89,56%</i>	<i>100,00%</i>		

Tabel 31: Vlaamse Veerkracht, 2021-2026, VEK-uitgaven per speerpunt, gecumuleerd, betaalkredieten (VEK), in € dz en %, bron: AT BA 2022 en AT BA 2023

Speerpunt	Beschrijving	BA 2022	BA 2023	Delta	In % van BA 2022
SP1	Verduurzaming van economie en samenleving	1.605.120	1.539.298	-65.822	-4,1%
SP2	Investeren in infrastructuur	1.125.530	1.167.813	42.283	3,8%
SP3	Vlaanderen digitaal transformeren	444.632	398.551	-46.081	-10,4%
SP4	Investeren in mensen en talenten	721.000	746.387	25.387	3,5%
SP5	Versterking van het Vlaams zorg- en welzijnssysteem	280.261	189.777	-90.484	-32,3%
SP6	De coronacrisis en Brexit beheren	112.999	96.557	-16.442	-14,6%
SP7	De overheid efficiënter maken	9.781	4.153	-5.628	-57,5%
Totaal		4.299.323	4.142.536	-156.787	-3,6%

93. Ten opzichte van de vereffeningskalender bij de BA 2022 liggen de uitgaven in 2022 € -565 mln lager, vooral bij de eerste drie speerpunten (speerpunt 1: € -165 mln; speerpunt 2: € -116 mln; speerpunt 3: € -104 mln). De komende jaren nemen de uitgaven bij de meeste speerpunten dan weer toe: zie Tabel 32. Tot slot valt de verschuiving van de VEK-uitgaven bij speerpunt 4 op. Bij dit speerpunt worden tijdens deze legislatuur (2023 en 2024) minder VEK-realisaties verwacht in vergelijking met de vorige kalender. Deze uitgaven zijn verschoven naar 2026. Het gaat voornamelijk over het relanceproject VV15 Digitale versnelling leerplichtonderwijs (Digisprong).

Tabel 32: Vlaamse Veerkracht, 2021-2026, VEK-uitgaven per speerpunt, verschil met raming in AT BA 2022, in € dz, bron: AT BA 2022 en AT BA 2023

Speerpunt	Beschrijving	VEK 2021	VEK 2022	VEK 2023	VEK 2024	VEK 2025	VEK 2026	VEK 2021-2026
SP1	Verduurzaming van economie en samenleving	47	-165.184	48.922	22.196	7.496	20.701	-65.822
SP2	Investeren in infrastructuur	395	-116.038	37.656	58.575	17.822	43.873	42.283
SP3	Vlaanderen digitaal transformeren	-561	-104.033	13.425	6.396	28.766	9.926	-46.081
SP4	Investeren in mensen en talenten	1.001	-71.487	-77.589	-60.375	4.229	229.608	25.387
SP5	Versterking van het Vlaams zorg- en welzijnssysteem	0	-84.527	953	5.418	4.855	-17.183	-90.484
SP6	Coronacrisis en Brexit beheren	0	-23.092	4.650	2.000	0	0	-16.442
SP7	De overheid efficiënter maken	-275	-995	-861	-1.385	-1.500	-612	-5.628
Totaal		607	-565.356	27.156	32.825	61.668	286.313	-156.787

4.2 Vlaamse Veerkracht in de begrotingsuitvoering 2022

4.2.1 Vlaamse administraties (VO) en Diensten Afzonderlijk Beheer (DAB)

94. Voor Vlaamse Veerkracht bedragen de uitgaven via de Vlaamse administraties (VO) inclusief de Diensten Afzonderlijk Beheer (DAB) bij uitvoering van de begroting 2022 € 974,7 mln: zie Tabel 34 op pagina 59. Hiervoor baseert de SERV zich op de uitvoeringsgegevens van de begroting 2022. **Iets meer dan twee derde van deze uitgaven zijn ESR-aanrekenbaar (€ 666,3 mln).** Uit de uitvoeringsgegevens blijkt dat bijna 40% van de totale uitgaven naar speerpunt 4 (investeren in mensen en talenten) gaan, terwijl nog eens 40% ongeveer gelijk verdeeld wordt over speerpunten 1 (verduurzaming van economie en samenleving) en 2 (investeren in infrastructuur).

95. Op basis van de economische codes bij de begrotingsuitvoering kunnen de uitgaven inhoudelijk opgedeeld worden: zie Tabel 35 op pagina 60. Deze tabel omvat enkel de uitgaven van de VO

en DAB's, dus niet deze van de geconsolideerde instellingen. **Iets meer dan 60% van de ESR-uitgaven vallen onder investeringsuitgaven**, op te splitsen in directe investeringen door de Vlaamse overheid (€ 119,5 mln) en investeringsondersteuning (€ 291,1 mln). Deze investeringsuitgaven zijn hoofdzakelijk te situeren bij speerpunt 1 (verduurzaming van economie en samenleving) met € 80,2 mln, speerpunt 2 (investeren in infrastructuur) met € 115,4 mln en speerpunt 4 (investeren in mensen en talenten) met € 210,1 mln. **Ongeveer een zesde van de ESR-uitgaven zijn subsidies** (ondernemingen, lokale overheden, ...) (€ 96,4 mln) waarvan ongeveer de helft onder bij speerpunt 4 valt (€ 47,7 mln). Tot slot wordt er slechts 5% van de ESR-uitgaven besteed aan werking en lonen.

4.2.2 Geconsolideerde instellingen

96. De VV-uitgaven via geconsolideerde instellingen kunnen aan de hand van de uitvoering 2022 niet in hetzelfde detail geanalyseerd worden. Er worden een aantal VV-stromen vanuit de Vlaamse overheid naar instellingen gedocumenteerd, terwijl die stromen in de uitgavenbegroting van die instellingen niet als een VV-uitgaven terug te vinden zijn. De SERV hanteert de hypothese dat de ontvangsten via de VV-toelagen toch volledig besteed worden door deze instellingen. Gezien deze VV-uitgaven niet gedocumenteerd worden kunnen zij ook niet opgedeeld worden naar aard van hun besteding (economische codes).

97. Bij de uitvoering 2022 hebben de geconsolideerde instellingen € 419,5 mln VV-uitgaven besteed: zie Tabel 36. Iets meer dan 35% hiervan is te situeren bij speerpunt 1 (verduurzaming van economie en samenleving) (€ 152,3 mln), ongeveer een kwart van de uitgaven (€ 100,3 mln) vallen onder speerpunt 2 (investeren in infrastructuur), terwijl speerpunt 5 (versterking van het Vlaams zorg- en welzijnssysteem) ongeveer een zesde van de uitgaven (€ 71,0 mln) bevat. Bij de instellingen lag de focus in 2022 dus meer op de eerste twee speerpunten in tegenstelling tot de VO en DAB waar dat speerpunt 4 het belangrijkste was.

Van de totale VV-uitgaven (€ 419,5 mln) via geconsolideerde instellingen is het niet mogelijk om € 114,9 mln onder te verdelen naar aard van besteding (niet gedocumenteerd) (27,4% van de totale uitgaven). Tabel 36 splitst de rest van de uitgaven (€ 304,6 mln) op aan de hand van de economische codes. Bij de instellingen bedragen **iets minder dan de helft van de ESR-uitgaven investeringsuitgaven in de brede zin** (€ 137,6 mln). Het aandeel ligt dus lager dan bij de VO en DAB, maar de investeringsuitgaven bestaan wel voor 80% uit de directe investeringen. Deze investeringsuitgaven zijn bijna volledig te situeren bij de eerste twee speerpunten: speerpunt 1 (verduurzaming van economie en samenleving) bedraagt € 41,5 mln en speerpunt 2 (investeren in infrastructuur) € 94,3 mln.

Daarnaast zijn **iets meer dan twee vijfde van de ESR-uitgaven subsidies** aan onder andere ondernemingen, lokale overheden en organisaties (€ 129,8 mln), wat dan weer hoger ligt dan bij de VO en DAB. De subsidies worden voornamelijk besteed in speerpunt 5 (versterking van het Vlaamse zorg- en welzijnssysteem) met € 69,5 mln en speerpunt 1 (verduurzaming van economie en samenleving) met € 52,7 mln. Slechts een achtste van de uitgaven betreffen werking en lonen van de instellingen (€ 34,7 mln).

4.2.3 Som

98. In totaal raamt de SERV de **ESR-uitgaven voor Vlaamse Veerkracht bij uitvoering van de begroting 2022 op € 970,8 mln**: zie Tabel 37 op pagina 62. Uit de uitvoering van de begroting 2022 kan de aard van de bestedingen afgeleid worden, wat eveneens geldt voor de Vlaamse Veerkracht-uitgaven. Een deel van de VV-uitgaven van de geconsolideerde instellingen kan niet worden opgedeeld aan de hand van de economische codes (€ 114,9 mln). Deze uitgaven worden dus niet in onderstaande bespreking meegenomen.

De investeringsuitgaven bedragen 56% van de beschikbare ESR-uitgaven (€ 548,1 mln) via Vlaamse Veerkracht, waarvan het grootste deel verdeeld wordt onder speerpunt 1 (€ 121,6 mln), speerpunt 2 (€ 209,7 mln) en speerpunt 4 (€ 210,1 mln). Ongeveer 41% daarvan zijn directe investeringen (€ 226,8 mln), het overige deel (€ 321,3 mln) betreft ondersteuning van investeringen door derden.

Bijna een vierde van de ESR-uitgaven via Vlaamse Veerkracht betreft subsidies aan onder andere ondernemingen, lokale besturen en organisaties (€ 226,2 mln), die voornamelijk bij speerpunt 1 (€70,6 mln), speerpunt 4 (€ 47,7 mln) en speerpunt 5 (€ 78,2 mln) gevonden worden. Er wordt € 69,5 mln (7%) besteed aan de werking van de overheid (inclusief lonen).

99. Deze vaststellingen beklemtonen het belang van de investeringsondersteuning en een goede rapportering daarover. De Vlaamse sociale partners zijn dan ook tevreden dat het Vlaams Parlement begin dit jaar eenparig besliste om jaarlijks de investeringscijfers te rapporteren conform de uitgebreide investeringsdefinitie, dus inclusief investeringsondersteuning aan derden.

4.3 Inzet van de provisie Vlaamse Veerkracht 2023

100. Bij de begrotingsaanpassing 2023 bevat het provisie-artikel Vlaamse Veerkracht **€ 1,109 mld VEK**, een daling met € 31,8 mln t.o.v. de begrotingsopmaak 2023. Er zijn geen vastleggingskredieten (VAK) meer voorzien omdat alle relancemiddelen langs VAK-zijde reeds in 2023 zijn opgenomen. Op basis van de beschikbare gegevens is einde juni **€ 361,3 mln VEK herverdeeld**, ongeveer **een derde van de verwachte middelen voor 2023**: zie Tabel 33.

De provisie wordt herverdeeld naar **een brede waaier aan inhoudelijke structuurelementen (ISE) in verschillende beleidsdomeinen**, waarmee de brede sociaaleconomische scope van het relanceplan Vlaamse Veerkracht tot uiting komt. Het grootste deel van de herverdeelde middelen gaat naar het beleidsdomeinen Mobiliteit en Openbare Werken (MOW) met ongeveer een kwart van de middelen (€ 98,6 mln VEK), Kanselarij, Bestuur, Binnenlandse Zaken en Justitie (KBBJ) en Omgeving (OMG) met telkens ongeveer een vijfde van de middelen (€58,5 mln en € 52,7 mln), en Welzijn, Volksgezondheid en Gezin (WVG) en Onderwijs en Vorming (OV) met samen bijna een achtste van het totaal (€ 43,7 mln & € 40,3 mln).

Tabel 33: Vlaamse overheid, inzet provisie Vlaamse Veerkracht 2023 per ISE, belangrijkste bestedingen, herverdelingsbesluiten tot einde juni 2023, in € dz

BD	ISE	Beschrijving ISE	VEK	In % VEK
FB	CB	Provisie VV 2023	-361.322	-100%
EWI	ED	GROEI-ONDERSTEUNING KMO'S EN GROEIBEDRIJVEN	12.018	3,33%
OV	FF	VOLWASSENENONDERWIJS	17.418	4,82%
OV	FG	ONDERSTEUNING ONDERWIJSINSTELLINGEN EN ONDER- WIJSVELD	22.860	6,33%
WVG	GB	BELEIDSONDERSTEUNING	7.063	1,95%
WVG	GK	VLAAMS INTERSECTORAAL AKKOORD	5.286	1,46%
WVG	GT	SOCIALE BESCHERMING	12.263	3,39%
WVG	GU	GEINTEGREERD GEZINSBELEID	6.624	1,83%
CJSM	HB	INVESTEREN IN INFRASTRUCTUUR	8.497	2,35%
CJSM	HJ	MEDIAPROJECTEN	8.902	2,46%
WSE	JG	DUURZAME ARBEIDSMARKT	17.785	4,92%
LV	KB	LAND- EN TUINBOUW	7.734	2,14%
MOW	ME	BASISBEREIKBAARHEID	5.156	1,43%
MOW	ML	MODI-OVERSCHRIJDEND MOBILITEITSBELEID	47.731	13,21%
MOW	MR	INVESTEREN WEGINFRASTRUCTUUR	5.363	1,48%
MOW	MV	INVESTERINGEN WATERINFRASTRUCTUUR	40.132	11,11%
OMG	QK	ENERGIE	15.132	4,19%
OMG	QN	OMGEVINGSBELEID RUIMTE EN MILIEU	13.578	3,76%
OMG	QO	THEMA-OVERSCHRIJDEND INSTRUMENTARIUM OMGEVING	14.481	4,01%
OMG	QQ	AANBODZIJDE WONINGMARKT	6.500	1,80%
KBBJ	SC	GELIJKE KANSEN	12.434	3,44%
KBBJ	SD	INTEGRATIE EN INBURGERING	7.005	1,94%
KBBJ	SG	BINNENLANDS BESTUUR	17.326	4,80%
KBBJ	SN	DIGITALISERING	19.000	5,26%
		Overige	31.034	8,59%

Tabel 34: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, per speerpunt, Vlaamse administraties en Diensten Afzonderlijk Beheer (DAB), in € dz en %

Speerpunt	Beschrijving	ESR VO	ESR DAB	ESR TOT	N-ESR VO	N-ESR DAB	N-ESR TOT	ESR + N-ESR	ESR + N-ESR (%)
SP1	Verduurzaming economie en samenleving	70.258	53.564	123.822	54.163	13.757	67.921	191.743	19,67%
SP2	Investeren in infrastructuur	27.996	102.445	130.441	61.788	0	61.788	192.229	19,72%
SP3	Vlaanderen digitaal transformeren	35.022	4.500	39.522	63.569	0	63.569	103.091	10,58%
SP4	Investeren in mensen en talenten	350.511	0	350.511	34.240	0	34.240	384.752	39,47%
SP5	Versterking van het Vlaamse zorg- en welzijnssysteem	14.875	0	14.875	63.663	0	63.663	78.538	8,06%
SP6	Coronacrisis en Brexit beheren	6.862	0	6.862	17.292	0	17.292	24.155	2,48%
SP7	Overheid efficiënter maken	236	0	236	0	0	0	236	0,02%
	Totaal	505.762	160.509	666.271	294.716	13.757	308.474	974.744	100,00%
	<i>Totaal (%)</i>	51,89%	16,47%	68,35%	30,24%	1,41%	31,65%	100,00%	

Tabel 35: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, uitgaven naar aard, per speerpunt, Vlaamse administraties en Diensten Afzonderlijk Beheer (DAB), in € dz en %

Speer- punt	Beschrijving	Weking	Subsi- dies	Directe investe- ringen	Investe- rings-on- dersteu- ning	Overige ESR-uit- gaven	Som ESR-uit- gaven	IS-uitga- ven	Overige non-ESR- uitgaven	Totale uitga- ven	Totale uitgaven (%)
SP1	Verduurzaming eco- nomie en samenle- ving	5.119	17.904	21.276	58.885	20.638	123.822	55.139	12.782	191.743	19,67%
SP2	Investeren in infra- structuur	11.993	114	93.347	22.061	2.926	130.441	56.057	5.731	192.229	19,72%
SP3	Vlaanderen digitaal transformeren	8.126	15.232	4.743	112	11.308	39.522	58.669	4.900	103.091	10,58%
SP4	Investeren in men- sen en talenten	9.011	47.685	135	210.000	83.681	350.511	34.240	0	384.752	39,47%
SP5	Versterking van het Vlaamse zorg- en welzijnssysteem	242	8.730	0	0	5.903	14.875	63.663	0	78.538	8,06%
SP6	Coronacrisis en Brexit beheren	112	6.750	0	0	0	6.862	17.292	0	24.155	2,48%
SP7	Overheid efficiënter maken	236	0	0	0	0	236	0	0	236	0,02%
	Totaal	34.841	96.415	119.501	291.058	124.455	666.271	285.061	23.413	974.744	100,00%
	In %	3,57%	9,89%	12,26%	29,86%	12,77%	68,35%	29,24%	2,40%	100,00%	
	In % ESR	5,23%	14,47%	17,94%	43,68%	18,68%	100,00%				

Tabel 36: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, uitgaven naar aard, per speerpunt, geconsolideerde instellingen, in € dz en %

Speerpunt	Beschrijving	Werking	Subsidies	Directe investeringen	Investeringsondersteuning	Overige ESR-uitgaven	Som ESR-uitgaven	Niet gecumuleerd	Totale uitgaven	Totale uitgaven (%)
SP1	Verduurzaming economie en samenwerking	667	52.679	37.232	4.233	0	94.811	57.464	152.275	36,30%
SP2	Investeren in infrastructuur	0	0	68.306	26.016	2.520	96.842	3.507	100.349	23,92%
SP3	Vlaanderen digitaal transformeren	28.746	4.162	1.751	0	0	34.659	7.878	42.537	10,14%
SP4	Investeren in mensen en talenten	269	0	0	0	0	269	33.801	34.070	8,12%
SP5	Versterking van het Vlaamse zorg- en welzijnssysteem	1.512	69.483	0	30	0	71.025	0	71.025	16,93%
SP6	Coronacrisis en Brexit beheren	3.334	3.477	0	0	0	6.811	12.292	19.103	4,55%
SP7	Overheid efficiënter maken	161	0	0	0	0	161	0	161	0,04%
	Totaal	34.689	129.801	107.289	30.279	2.520	304.578	114.943	419.521	100,00%
	In %	8,27%	30,94%	25,57%	7,22%	0,60%	72,60%	27,40%	100,00%	
	In % ESR	11,39%	42,62%	35,23%	9,94%	0,83%	100,00%			

Tabel 37: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, uitgaven naar aard, per speerpunt, in € dz en %

Speerpunt	Beschrijving	Weking	Subsidies	Directe investeringen	Investerings-ondersteuning	Overige ESR-uitgaven	Totale ESR-uitgaven	Totale ESR-uitgaven (%)	Niet gedocumenteerd
SP1	Verduurzaming economie en samenwerking	5.786	70.583	58.508	63.118	20.638	218.633	22,52%	57.464
SP2	Investeren in infrastructuur	11.993	114	161.653	48.077	5.446	227.283	23,41%	3.507
SP3	Vlaanderen digitaal transformeren	36.872	19.394	6.494	112	11.308	74.181	7,64%	7.878
SP4	Investeren in mensen en talenten	9.280	47.685	135	210.000	83.681	350.780	36,13%	33.801
SP5	Versterking van het Vlaamse zorg- en welzijnssysteem	1.754	78.213	0	30	5.903	85.900	8,85%	0
SP6	Coronacrisis en Brexit beheren	3.446	10.227	0	0	0	13.673	1,41%	12.292
SP7	Overheid efficiënter maken	397	0	0	0	0	397	0,04%	0
	Totaal	69.530	226.216	226.790	321.337	126.975	970.849	100,00%	114.943
	<i>In % ESR</i>	<i>7,16%</i>	<i>23,30%</i>	<i>23,36%</i>	<i>33,10%</i>	<i>13,08%</i>	<i>100,00%</i>		

Bibliografie

Banque de France (2023). *Macroeconomic projections – juni 2023*. Geraadpleegd van https://www.banque-france.fr/sites/default/files/medias/documents/projections-macroeconomiques_juin-2023.pdf

Bundesbank (2023). *Monthly Report – mei 2023*. Nummer 75(5). Geraadpleegd van <https://www.bundesbank.de/re-source/blob/910290/d4f3cfd76d45e9ca1581946d6988212a/mL/2023-05-monatsbericht-data.pdf>

De Nederlandsche Bank (2023). *Economische Ontwikkelingen en Vooruitzichten – juni 2023*. Nummer 25. Geraadpleegd van <https://www.dnb.nl/publicaties/publicaties-dnb/eov/economische-ontwikkelingen-en-vooruitzichten-dnb-december-2022/>

Europese Centrale Bank (2023). Eurosystem staff macroeconomic projections for the euro area – juni 2023. Geraadpleegd van https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/ecb.projections202306_eurosystemstaff~6625228e9f.en.pdf

Europese Commissie (2023a). *2023 Country Report – Belgium*. Commission staff working document. SWD(2023) 601 final. 24.05.2023, Brussel. Geraadpleegd van https://economy-finance.ec.europa.eu/system/files/2023-05/BE_SWD_2023_601_en.pdf

Europese Commissie (2023b). *Recommendation for a council recommendation on the 2023 National Reform Programme of Belgium and delivering a Council opinion on the 2023 Stability Programme of Belgium*. Commission staff working document. COM(2023) 601 final. 24.05.2023, Brussel. Geraadpleegd van https://commission.europa.eu/system/files/2023-05/COM_2023_601_1_EN.pdf

Europese Commissie (2023c). *Commission proposes new economic governance rules fit for the future*. Geraadpleegd van https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2393

Federaal Planbureau (2022a). *Economische vooruitzichten 2022-2027 – Versie van juni 2022*. Geraadpleegd van <https://www.plan.be/publications/publication-2259-nl-economische-vooruitzichten-2022-2027-versie-van-juni-2022>

Federaal Planbureau (2022b). *Economische begroting – Economische vooruitzichten 2022-2023 van september 2022*. Geraadpleegd van <https://www.plan.be/publications/publication-2283-nl-economische-begroting-economische-vooruitzichten-2022-2023-van-september-2022>

Federaal Planbureau (2023a). *Economische vooruitzichten 2023-2028 – Versie van februari 2023*. Geraadpleegd van <https://www.plan.be/publications/publication-2335-nl-economische-vooruitzichten-2023-2028-versie-van-februari-2023>

Federaal Planbureau (2023b). *Economische vooruitzichten 2023-2028 – Versie van juni 2023*. Geraadpleegd van https://www.plan.be/publications/publication-2365-nl-economische_vooruitzichten_2023_2028_versie_van_juni_2023

Federaal Planbureau (2023c). *Bevolkingsvooruitzichten 2022-2070*. Geraadpleegd van: https://www.plan.be/databases/data-35-nl-bevolkingsvooruitzichten_2021_2070

Federaal Planbureau (2023d). *Indexcijfer der consumptieprijsen – Inflatievooruitzichten*. Geraadpleegd van [Federaal Planbureau - Indexcijfer der consumptieprijsen & inflatievooruitzichten](#)

ING (2023). *Focus Real Estate*. Global Market Analysis. Geraadpleegd van <https://assets.ing.com/m/d6d5a08fe6a5787/original/Real-estate-focus-March-2023-NL.pdf>

Nationale Bank van België (2022). *Economische projecties voor België – Najaar 2022*. Economisch Tijdschrift van december 2022. Geraadpleegd van [Economische projecties voor België – Najaar 2022 | nbb.be](#)

Nationale Bank van België (2023a). *Economische projecties voor België – Voorjaar 2023*. Economisch Tijdschrift van juni 2023. Geraadpleegd van <https://www.nbb.be/nl/artikels/economische-projecties-voor-belgie-voorjaar-2023>

Nationale Bank van België (2023b). *Maandelijke consumentenenquête – juni 2023*. Geraadpleegd van <https://www.nbb.be/doc/dq/n/dq3/pne.pdf>

Rekenhof (2023). *Onderzoek van de aanpassing van de Vlaamse begroting 2023*. Geraadpleegd van <https://www.ccrek.be/NL/Publicaties/Fiche.html?id=15fc5a3a-95e8-4008-95a1-59c4d393f9a5>

SERV (2023a). *Evaluatierapport over de Vlaamse begroting 2023*. Geraadpleegd van <https://serv.be/serv/persberichten/vlaamse-begroting-doet-beter-verwacht>

SERV (2023b). *Rapport BFW-overdrachten naar gewesten en gemeenschappen in de komende decennia*. Geraadpleegd van <https://www.serv.be/serv/publicatie/rapport-bfw-overdrachten-gewesten-en-gemeenschappen-komende-decennia>

Lijst met figuren en tabellen

Figuren

Figuur 1: Vlaamse overheid, onderbenuttingspercentage gehanteerd bij de begrotingsopmaak - en aanpassingen, 2017-2023, in %, bron: AT 2017-2023.....	34
Figuur 2: Vlaamse overheid, door SERV geactualiseerde begroting 2023, evolutie begrotingssaldo, in € dz, bron: Algemene Toelichting van de begrotingsaanpassing 2023 en eigen berekeningen .	36
Figuur 3: Vlaamse overheid, evolutie coronaprovisies per beleidsdomein, van 2020 tem 2022, o.b.v. begrotingsuitvoeringen 2020, 2021 en 2022, in € dz	42
Figuur 4: Vlaamse begroting, 2019-2027, evolutie begrotingssaldo, UITV 2019-2023, BA 2023, MJR 2022-2027 en SERV-raming 2023-2027, in € mld	49
Figuur 5: Vlaamse begroting, 2019-2027, schuldevolutie, SERV-raming, in € mld (linkeras) en in % van de Vlaamse ontvangsten (rechteras)	51

Tabellen

Tabel 1: België, recente ramingen voor groeicijfers van het reële bbp, in %	18
Tabel 2: België en buurlanden, recente ramingen voor groeicijfers van het reële bbp, in %, bron: Nationale Centrale Banken, ramingen van april-juni 2023.....	18
Tabel 3: België, recente vooruitzichten van de inflatie (CPI), in % op jaarbasis	20
Tabel 4: België, recente vooruitzichten van de gezondheidsindex (GZI), in % op jaarbasis	20
Tabel 5: België, macro-economische parameters in BA 2023 en SERV-raming 2023, in %	23
Tabel 6: BO 2023, BA 2023 en SERV-raming 2023, ontvangsten, belangrijkste verschillen met de begroting BO 2023, in € dz	24
Tabel 7: Vlaams gewest, raming van de bruto-opcentiemen, FOD FIN raming van februari 2023 en SERV-raming, gehanteerde parameters, in %.....	25
Tabel 8: Vlaamse overheid, BA 2023, ESR-uitgaven bij ongewijzigd beleid, belangrijkste verschillen met BO 2023, in € dz en %.....	27

Tabel 9: Begrotingsaanpassing 2023, uitgaven aangedreven door de index, belangrijkste verschillen met begrotingsopmaak 2023, per Inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz.....	27
Tabel 10: België, rentevoeten Belgisch schuld papier op tien jaar, raming NBB van december 2022 en juni 2023, in %.....	28
Tabel 11: Vlaamse overheid, BA 2023, ESR-uitgaven, belangrijkste verschillen met BO 2023, actualisatie betaalkalender per inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz	29
Tabel 12: Vlaamse overheid, BA 2023, ESR-uitgaven, belangrijkste verschillen met BO 2023, Oekraïne, per inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz	29
Tabel 13: Vlaamse overheid, BA 2023, uitgaven, belangrijkste verschillen met de begrotingsopmaak 2023, Oekraïne, Interpretatie SERV, per inhoudelijk structuurelement (ISE), in € dz	30
Tabel 14: Vlaamse begroting, SERV-raming 2023 uitgaven, verschil met de BA 2023, in € dz	32
Tabel 15: Vlaamse begroting, vorderingensaldo, BO 2023, BA 2023 en SERV-raming 2023, in € dz en %	32
Tabel 16: Vlaamse overheid, onderbenutting, begrotingsopmaak en begrotingsaanpassing 2023, in €dz (bron: AT begrotingsaanpassing 2023)	33
Tabel 17: Vlaamse begroting, artikelen CB0-9CBGAFF-OW (ontvangsten Europese projecten) en CB0-1CBG2AH-PR (provisie Vlaamse Veerkracht), BO en BA 2023, in € dz.....	35
Tabel 18: Vlaamse begroting, schuldevolutie BO 2023 en BA 2023, duiding verschil, in € dz	37
Tabel 19: Vlaamse begroting, 2023, schuldevolutie MJR 2022-2027 en BA 2023, duiding verschil, in € dz	37
Tabel 20: Vlaamse begrotingen UITV 2021, 2 ^{de} BA 2022, UITV 2022, BO 2023 en BA 2023, uitgaven voor infrastructuurbeleid via ministeries en Diensten voor Afzonderlijk Beheer (DAB), betaalkredieten, in € dz	39
Tabel 21: Vlaamse overheid, BA 2023, infrastructuurbeleid, verschil met BO 2023, in € dz.....	40
Tabel 22: Vlaamse overheid, inzet coronaprovisies 2020, 2021 en 2022 (begrotingsuitvoering), per beleidsdomein, vereffeningskredieten (VEK), in € dz	41
Tabel 23: Vlaamse overheid, overzicht herverdelingen van de Oekraïneprovisie, in 2023, o.b.v. herverdelingsbesluiten, afgesloten begin juli.....	42
Tabel 24: Vlaamse overheid, verdeling Oekraïneprovisie bij uitvoering 2022, in € dz en %	43

Tabel 25: België, macro-economische parameters in MJR 2022-2027 en SERV-raming 2023-2027, in %	44
Tabel 26: Vlaamse begroting, 2021-2026, Vlaamse Veerkracht, uitgaven en ontvangsten in MJR 2022-2027 en SERV-raming, in € dz.....	46
Tabel 27: Vlaamse begroting, SERV-raming 2024-2027, verschil met MJR 2022-2027 voor ESR-uitgaven, -ontvangsten, onderbenutting en -saldo, in € dz	48
Tabel 28 Vlaamse begroting, 2019-2024, schuldevolutie, SERV-raming en MJR 2022-2027, verklaring verschil, in € dz en % van de Vlaamse ontvangsten	50
Tabel 29: Vlaamse begroting, begrotingssaldo, begrotingsjaren 2019-2027, UITV 2019-20222, BA 2023, MJR 2022-2027 en SERV-raming 2023-2027, in € dz en %	53
Tabel 30: Vlaamse Veerkracht, uitgaven per speerpunt, 2021 tot 2026, betaalkredieten (VEK), in € dz en %, bron: AT BA 2023.....	56
Tabel 31: Vlaamse Veerkracht, 2021-2026, VEK-uitgaven per speerpunt, gecumuleerd, betaalkredieten (VEK), in € dz en %, bron: AT BA 2022 en AT BA 2023	56
Tabel 32: Vlaamse Veerkracht, 2021-2026, VEK-uitgaven per speerpunt, verschil met raming in AT BA 2022, in € dz, bron: AT BA 2022 en AT BA 2023	57
Tabel 33: Vlaamse overheid, inzet provisie Vlaamse Veerkracht 2023 per ISE, belangrijkste bestedingen, herverdelingsbesluiten tot einde juni 2023, in € dz	60
Tabel 34: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, per speerpunt, Vlaamse administraties en Diensten Afzonderlijk Beheer (DAB), in € dz en %	61
Tabel 35: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, uitgaven naar aard, per speerpunt, Vlaamse administraties en Diensten Afzonderlijk Beheer (DAB), in € dz en %	62
Tabel 36: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, uitgaven naar aard, per speerpunt, geconsolideerde instellingen, in € dz en %	63
Tabel 37: Vlaamse Veerkracht, begrotingsuitvoering 2022, uitgaven naar aard, per speerpunt, in € dz en %	64
Tabel 38: Vlaams gewest, ontvangsten uit het verkooprecht, MJR 2022-2027, SERV-raming met en zonder herstel gemiddelde tarief, in € dz	74
Tabel 39: Vlaams gewest, ontvangsten uit het verkooprecht, MJR 2022-2027 en SERV-raming, gehanteerde parameters, in % en in index BO 2023 = 100	74

Tabel 40: Vlaamse begroting, gewestbelastingen, BA 2023 en SERV-actualisatie, in € dz.....	79
Tabel 41: Vlaamse begroting, voorschotten van de bruto-opcentiemen, MJR 2022-2027 (FOD FIN raming september 2022) en FOD FIN raming van februari 2023, in € dz	80
Tabel 42: België, gehanteerde macro-economische parameters in FOD FIN raming bruto-opcentiemen (FPB februari 2023) en de SERV-raming (FPB juni 2023), in %	80
Tabel 43: Vlaams gewest, raming van de bruto-opcentiemen, FOD FIN raming van februari 2023 en SERV-raming, gehanteerde parameters, in %	81
Tabel 44: Vlaamse begroting, SERV-raming bruto-opcentiemen 2023-2027, verklaring verschil ontvangsten in SERV-raming ten opzichte van raming FOD FIN februari 2023, in € dz.....	82
Tabel 45: Vlaamse begroting, SERV-raming voorschotten bruto-opcentiemen, verschil ontvangsten in SERV-raming ten opzichte van de raming FOD FIN van februari 2023, sensitiviteitsanalyse, in € dz	83
Tabel 46: Vlaamse begroting, gewestbelastingen, MJR 2022-2027 en SERV-actualisatie, in € dz	84
Tabel 47: Vlaamse begroting, bruto-opcentiemen 2023-2027, raming MJR 2022-2027 en SERV-actualisatie, in € dz	84
Tabel 48: België, overschrijdingen afgevlakte gezondheidsindex in 2022 en volgende jaren, BA 2023 (FPB april 2023) en SERV-raming (FPB juni 2023)	85
Tabel 49: Vlaamse begroting, impact op ESR-uitgaven 2023 bij wijziging overschrijding spilindexen, in € dz (bron: Algemene Toelichting BA 2023)	86
Tabel 50: België, geraamde gezondheidsindex (GZI), BA 2023 en SERV-raming 2023, in % en %-punt	86
Tabel 51: Vlaamse overheid, effect wijziging gezondheidsindex met 10 basispunten, in dz €, bron: Algemene Toelichting BA 2023	86
Tabel 52: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2023 ten gevolge van indexatie buiten de indexprovisie, wijzigingen ten opzichte van BA 2023, in € dz.....	86
Tabel 53: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2023 door indexatie (binnen en buiten de indexprovisie), wijzigingen ten opzichte van BA 2023, in € dz	87
Tabel 54: België, ramingen overschrijdingen van de afgevlakte gezondheidsindex in 2022 en volgende jaren, inflatieramingen gebaseerd op bij MJR 2022-2027 en SERV-raming	87

Tabel 55: Vlaamse begroting, SERV-raming impact op ESR-uitgaven 2023-2027 bij wijziging overschrijding spilindexen, in € dz	88
Tabel 56: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2024-2027 door indexatie (binnen en buiten indexprovisie), wijzigingen ten opzichte van MJR 2022-2027, in € dz	88
Tabel 57: België, opeenvolgende geraamde overschrijdingen van de afgevlakte gezondheidsindex in 2022 en volgende jaren met impact op de Vlaamse uitgaven, inflatieramingen gehanteerd bij MJR 2022-2027 (FPB september en juni 2022) en SERV-raming (FPB juni 2023)	89
Tabel 58: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2024-2027 ten gevolge van indexatie binnen de indexprovisie, wijzigingen uitgaven ten opzichte van MJR 2022-2027, in € dz	90
Tabel 59: België, gehanteerde GZI bij de MJR 2022-2027 en de SERV-raming 2024-2027, in % en %-punt	90
Tabel 60: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2024-2027 ten gevolge van indexatie binnen de indexprovisie, wijzigingen uitgaven ten opzichte van de MJR 2022-2027, in € dz.....	91
Tabel 61: België, jaarlijkse rente op tienjarig Belgisch overheidspapier, in %.....	92
Tabel 62: Vlaamse begroting, raming impliciete rente op uitstaande, in € dz en %.....	92
Tabel 63: Vlaamse begroting, impact SERV-bijstellingen begrotingssaldo op Vlaamse schuld, wijzigingen ten opzichte van de BA 2023 (2023) en de MJR (2024-2027), in € dz.....	92
Tabel 64: België, rentevoeten bij de BA 2023 en SERV-raming 2023, in %.....	93
Tabel 65: Vlaamse begroting, SERV-raming rente-uitgaven 2023 door wijzigende rentevoet, wijzigingen ten opzichte van de BA 2023, in € mln	93
Tabel 66: Vlaamse begroting, impact SERV-bijstellingen begrotingssaldo op rente-uitgaven en Vlaamse schuld, wijzigingen ten opzichte van de BA 2023 (2023) en de MJR (2024-2027), in € dz .	94
Tabel 67: Vlaamse begroting, BFW-responsabiliseringsmechanisme, MJR 2022-2027 en raming FOD FIN februari 2023, in € mln	95
Tabel 68: België, gezondheidsindex gehanteerd in FOD FIN raming (FPB februari 2023) en SERV-raming (FPB juni 2023) van het BFW-responsabiliseringsmechanisme, in %.....	95
Tabel 69: Vlaamse begroting, BFW-responsabiliseringsmechanisme, SERV-raming en MJR 2022-2027, in € mln	95
Tabel 70: Vlaamse begroting, 2019-2027, schuldevolutie bij de MJR 2022-2027, in € dz en % ontvangsten.....	99

Tabel 71: Vlaamse begroting, 2019-2027, schuldevolutie bij de SERV-raming, in € dz en % ontvangsten.....	100
---	-----

Bijlage 1: Methodologische toelichting bij de SERV-ramingen

Ontvangsten

BFW-dotaties

Voor de berekening van de ontvangsten (mee) bepaald door de BFW in de periode 2022 tot 2027 wordt verwezen naar het [BFW-rapport van de SERV-studiedienst](#) (SERV, 2023b). De SERV-raming houdt rekening met de in januari 2023 geactualiseerde bevolkingsvooruitzichten van het Federaal Planbureau (2023).

Gewestbelastingen

De SERV-raming van de gewestbelastingen is qua aanpak gebaseerd op de parameters en beleidsbeslissingen beschreven in de Algemene Toelichtingen van de aangepaste begroting 2023 en de Meerjarenraming (MJR) 2022-2027. De resultaten van de begrotingsaanpassing 2023 worden als vertrekbasis genomen voor de SERV-ramingen, tenzij anders vermeld.

Verkooprecht

De raming van het verkooprecht wordt aangedreven door de prijsevolutie op de vastgoedmarkt, de evolutie van het aantal akten en het gemiddelde betaalde tarief. De aangepaste begroting 2023 houdt net als de ingediende begroting rekening met constante **prijzen** ten opzichte van 2022. In een recente [ING-studie](#) over de Belgische vastgoedmarkt wordt verwacht dat de prijzen dit jaar zullen dalen met 0,5%, terwijl ze in 2024 en 2025 matig aangroeien met respectievelijk 1,0% en 2,5%⁴. Dit prijseffect wordt in de SERV-raming voor 2023-2025 overgenomen. Voor 2026-2027 worden de parameters uit de MJR overgenomen (i.e. prijsevolutie = +1,6%).

De BA 2023 gaat uit van een daling van het **aantal akten** met 7,0% ten opzichte van de BO 2023 en met 10% ten opzichte van 2022. De ingediende begroting 2023 ging uit van een daling van het aantal transacties met 2,5% ten opzichte van 2022. De SERV neemt deze parameter over bij de raming voor 2023. De MJR gaat uit van een volume-effect van 5% in 2024 en 2,5% in 2025-2027. De SERV-raming gaat uit van een (gedeeltelijk) herstel van de bij de BA 2023 geraamde terugval in de activiteit op de vastgoedmarkt en verhoogt daarom in de raming van 2024-2027 de parameters uit de MJR jaarlijks met 1 procentpunt.

⁴ De MJR ging uit van een prijsgroei van 2,8% en 2,5% voor respectievelijk 2024 en 2025. Voor meer duiding bij de gehanteerde parameters in de MJR, zie het [antwoord van minister Diependaele op een parlementaire vraag](#).

Tot slot gaat de aangepaste begroting uit van een lager **gemiddelde tarief**, van 5,6% bij de BO 2023 naar 5,1% bij de BA 2023. De stijgende rente heeft vooral bij investeringsvastgoed voor een dalend aantal transacties gezorgd. De relatief sterkere daling van het aantal transacties aan het tarief van 12% resulteert in een gemiddeld tarief dat lager ligt dan voorheen. Aangezien verwacht wordt dat de rente de komende jaren hoog zal blijven, wordt de daling van het gemiddelde tarief meegenomen in de SERV-raming voor 2024-2027. Over deze assumptie bestaat echter veel onzekerheid. Tabel 39 geeft ter informatie in het kader van een sensitiviteitsanalyse de ontvangsten uit het verkooprecht indien het gemiddelde tarief zich in 2024 zou herstellen naar het niveau van de MJR (5,6% in plaats van 5,1%).

Tabel 38: Vlaams gewest, ontvangsten uit het verkooprecht, MJR 2022-2027, SERV-raming met en zonder herstel gemiddelde tarief, in € dz

	2024	2025	2026	2027
MJR 2022-2027	3.102.342	3.258.959	3.393.879	3.534.386
SERV	2.615.345	2.774.555	2.917.611	3.068.043
Delta	-486.997	-484.404	-476.268	-466.343
SERV bij herstel gemiddeld tarief	2.871.752	3.046.570	3.203.651	3.368.831
Delta	256.406	272.015	286.040	300.788

Tabel 39: Vlaams gewest, ontvangsten uit het verkooprecht, MJR 2022-2027 en SERV-raming, gehanteerde parameters, in % en in index BO 2023 = 100

	2023			2024		2025		2026		2027	
	BO	BA	SERV	MJR	SERV	MJR	SERV	MJR	SERV	MJR	SERV
Prijsevolutie, in %	0,0%	0,0%	-0,5%	2,8%	1,0%	2,5%	2,5%	1,6%	1,6%	1,6%	1,6%
Prijs, index BO 2023 = 100	100,0	100,0	99,5	102,8	100,5	105,4	103,0	107,1	104,7	108,8	106,3
Volume-evolutie, in %	-2,5%	-10,0%	-10,0%	5,0%	6,0%	2,5%	3,5%	2,5%	3,5%	2,5%	3,5%
Volume, index BO 2023 = 100	100,0	93,0	93,0	105,0	98,6	107,6	102,0	110,3	105,6	113,1	109,3
Gemiddeld tarief	5,60%	5,10%	5,10%	5,60%	5,10%	5,60%	5,10%	5,60%	5,10%	5,60%	5,10%
Gemiddeld tarief, index BO 2023 = 100	100,0	91,1	91,1	100,0	91,1	100,0	91,1	100,0	91,1	100,0	91,1

Samengevat:

$$SERV_{2023} = BA_{2023} * (1 + \text{prijsrevolutie}_{2023}), \text{ met } \text{prijsrevolutie}_{2023} = -0,5\%$$

$$SERV_{2024} = SERV_{2023} * (1 + \text{prijsrevolutie}_{2024}) * (1 + \text{effect volume}_{2024}), \text{ met } \text{prijsrevolutie}_{2024} = 1\% \text{ en } \text{effect volume}_{2024} = 6\%$$

$SERV_{2025} = SERV_{2024} * (1 + \text{prijsrevolutie}_{2025}) * (1 + \text{effect volume}_{2025})$, met $\text{prijsrevolutie}_{2025} = 2,5\%$ en $\text{effect volume}_{2025} = 3,5\%$

$SERV_{2026} = SERV_{2025} * (1 + \text{prijsrevolutie}_{2026}) * (1 + \text{effect volume}_{2026})$, met $\text{prijsrevolutie}_{2026} = 1,6\%$ en $\text{effect volume}_{2026} = 3,5\%$

$SERV_{2027} = SERV_{2026} * (1 + \text{prijsrevolutie}_{2027}) * (1 + \text{effect volume}_{2027})$, met $\text{prijsrevolutie}_{2027} = 1,6\%$ en $\text{effect volume}_{2027} = 3,5\%$

Verdeelrecht

In de aangepaste begroting 2023 wordt vertrokken van het gemiddeld aantal ontvangen akten van de laatste drie jaar. Het gemiddeld recht wordt constant gehouden op het niveau van 2022. Daarnaast houdt men rekening met een hoger gemiddeld recht ten opzichte van de ingediende begroting 2023. De SERV neemt voor de raming van 2023 de resultaten van het verdeelrecht uit de BA 2023 over:

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023}$$

In de MJR 2022-2027 volgen de ontvangsten uit het verdeelrecht de komende jaren de inflatie (CPI). Deze aanpak wordt overgenomen in de SERV-ramingen van 2024-2027:

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + \text{infl}_t^{SERV})$$

Hypotheekrecht

De BA 2023 gaat uit van een daling van het aantal akten met 13% ten opzichte van de BO 2023 en met 15% ten opzichte van 2022. Het gemiddeld recht wordt op het niveau van 2022 behouden. De SERV neemt de resultaten van het verdeelrecht uit de BA 2023 over:

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023}$$

In de MJR 2022-2027 volgen de ontvangsten van het recht op hypotheekvestiging de komende jaren de inflatie (CPI). Deze aanpak wordt overgenomen in de SERV-ramingen van 2024-2027. De SERV-raming gaat daarnaast uit van een (gedeeltelijk) herstel van de bij de BA 2023 geraamde sterke terugval in het aantal akten, namelijk dat het aantal akten jaarlijks aangroeit met 2% in de periode 2024-2027:

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + \text{infl}_t^{SERV}) * (1 + \text{effect volume}_t), \text{ met } \text{effect volume}_t = 2\%$$

Schenkbelasting

Bij de raming van de ontvangsten uit de schenkbelasting in de BA 2023 wordt rekening gehouden met een toename van het aantal akten met 2% ten opzichte van 2022. Daarnaast wordt het

gemiddeld recht constant gehouden op het niveau van 2022. De SERV neemt de resultaten van het verdeelrecht uit de BA 2023 over:

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023}$$

In de MJR 2022-2027 volgen de ontvangsten uit de schenkbelasting de inflatie (CPI). Deze aanpak wordt overgenomen in de SERV-ramingen van 2024-2027:

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + infl_t^{SERV})$$

Erfbelasting

De ontvangsten uit de erfbelasting in de BA 2023 omvatten twee eenmalige effecten. Enerzijds lag het aantal overlijdens in het jaareinde van 2022 hoger dan verwacht. Anderzijds werd het aantal verwachte overlijdens 2023 ten opzichte van de BO neerwaarts bijgesteld om rekening te houden met de geraamde oversterfte in 2022. De gemiddelde ontvangst per dossier evolueert à rato van de inflatie en werd neerwaarts bijgesteld (4,2% bij de BA, 6,6% bij de BO). De SERV-raming van de erfbelasting 2023 past de resultaten uit de BA 2023 aan de gewijzigde inflatie aan (4,5% bij de SERV-raming en 4,2% bij de BA).

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023} * \frac{(1 + infl_{2023}^{SERV})}{(1 + infl_{2023}^{BA2023})}$$

Volgens de MJR volgen de ontvangsten uit de erfbelasting de komende jaren de inflatie (CPI). Daarnaast wordt rekening gehouden met een groei van 0,4% per jaar door een toename van het aantal overlijdens. Aangezien de gegevens uit de BA 2023 eenmalige effecten omvatten waarvan de budgettaire impact onduidelijk is, wordt bij de SERV-raming van de erfbelasting 2024 ver-
trokken van de MJR. De resultaten uit de MJR worden wel aangepast aan de gewijzigde inflatie in 2023 (4,5% bij de SERV-raming, 6,6% bij de BO) en 2024 (3,3% bij de SERV-raming, 1,8% bij de MJR 2024):

$$SERV_{2024} = MJR_{2024} * \frac{(1 + infl_{2023}^{SERV})}{(1 + infl_{2023}^{BO2023})} * \frac{(1 + infl_{2024}^{SERV})}{(1 + infl_{2024}^{MJR})}$$

In de SERV-ramingen voor 2025-2027 worden de parameters uit de MJR gevolgd:

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + infl_t^{SERV}) * (1 + \text{evolutie overlijdens}), \text{ met } \text{evolutie overlijdens}=0,4\%$$

Onroerende voorheffing

De ontvangsten via de onroerende voorheffing in de BA 2023 liggen zeer dicht bij de raming in de BO 2023. De ingediende begroting 2023 hield rekening met de jaarlijkse indexatie (9,4%, inflatiecijfer van voorgaande jaar), een groei van het kadastraal inkomen met 0,6% en een extra ontvangst van € 0,5 mln (maatregel bij BO 2023). De SERV neemt de resultaten van de onroerende voorheffing uit de BA 2023 over:

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023}$$

De MJR 2022-2027 gaat eveneens uit van de jaarlijkse indexering (inflatiecijfer van het voorgaande jaar) en een groei van het kadastraal inkomen met 0,6% bij de raming van de ontvangsten uit de onroerende voorheffing 2024-2027. Deze aanpak wordt overgenomen in de SERV-ramingen van 2024-2027:

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + inf_{t-1}^{SERV}) * (1 + groei\ KI), \text{ met } groei\ KI = 0,6\%$$

Verkeersbelasting

De ontvangsten uit de jaarlijkse verkeersbelasting worden aangedreven door de jaarlijkse indexering, het volume van het wagenpark en de impact van de vergroening. Bij begrotingsaanpassing 2023 wordt het aantal voertuigen constant gehouden op het niveau van 2022 (net zoals bij de BO 2023). Het vergroeningseffect wordt bijgesteld van -2% bij de BO 2023 tot -2,8% bij de BA 2023. Volgens de Vlaamse Codex Fiscaliteit (VCF) worden de belastingbedragen aangepast op 1 juli van elk jaar op grond van de schommelingen van het algemeen indexcijfer van de consumptieprijzen op Belgisch niveau, vastgesteld tussen de maand mei van het vorige jaar en de maand mei van het lopende jaar. De indexering wordt dus berekend als het gemiddelde tussen de groeivoet van de CPI in maand mei van jaar t-1 en de groeivoet van de CPI in maand mei van jaar t. De jaarlijkse indexering bedraagt 7,2% bij de begrotingsaanpassing 2023 ten opzichte van 8,7% bij de ingediende begroting 2023.

De SERV-raming van de verkeersbelasting 2023 behoudt de parameters uit de begrotingsaanpassing. De indexering wordt wel aangepast aan de gewijzigde inflatie (7,1% bij de SERV-raming en 7,2% bij de BA):

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023} * \frac{(1 + indexering_{2023}^{SERV})}{(1 + indexering_{2023}^{BA2023})}$$

De MJR 2022-2027 gaat voor de raming van de ontvangsten uit de verkeersbelasting 2024-2027 uit van de jaarlijkse indexering, een vergroeningseffect van -2% en geen verdere groei van het wagenpark. In de SERV-raming voor de periode 2024-2027 wordt het vergroeningseffect opgetrokken tot -2,8%, net zoals in 2022 (realisaties) en bij de aangepaste begroting 2023. Naast het vergroeningseffect houdt de SERV-raming rekening met de jaarlijkse indexering. Bij gebrek aan maandelijkse inflatiecijfers wordt vanaf 2025 gewerkt met de inflatiecijfers op jaarbasis om de indexering te berekenen.

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + indexering_t^{SERV}) * (1 + vergroening), \text{ met } vergroening = -2,8\%$$

Belasting op inverterstelling

De ontvangsten uit de belasting op inverterstelling worden aangedreven door de jaarlijkse indexering, het aantal inschrijvingen en de impact van de vergroening.

In de aangepaste begroting 2023 wordt uitgegaan van een toename van 10% van het aantal inschrijvingen ten opzichte van 2022, een budgettair neutraal vergroeningseffect en een jaarlijkse indexering van 7,2% toegepast op 40% van de ontvangsten (ten opzichte van 8,7% bij de ingediende begroting 2023). De SERV-raming van de verkeersbelasting 2023 past de indexering uit de BA 2023 aan de gewijzigde inflatie aan (7,1% bij de SERV-raming en 7,2% bij de BA).

$$SERV_{2023} = BA_{2023} * \frac{(1 + 0,4 * indexering_{2023}^{SERV})}{(1 + 0,4 * indexering_{2023}^{BA_{2023}})}$$

De MJR 2022-2027 gaat voor de raming van de ontvangsten via de inverkeerstelling 2024-2027 uit van de jaarlijkse indexering (toegepast op 40% van de ontvangsten) en een neutraal vergroeningseffect. Qua volume-effect gaan de ingediende begroting 2023 en de MJR uit van een jaarlijkse toename van 5% in 2023 en 2024, waarna geen verdere groei van het aantal inschrijvingen verwacht wordt. Volgens de MJR liggen het aantal inschrijvingen in 2024 met andere woorden ongeveer 10% hoger ten opzichte van het niveau in 2022. Aangezien de aangepaste begroting 2023 uitgaat van een sterk herstel van het aantal inschrijvingen (+10% ten opzichte van 2022), houdt de SERV het aantal inschrijvingen constant op het niveau van 2023 in de periode 2024-2027 (= volume BA 2023). De SERV-raming houdt tevens rekening met de jaarlijkse indexering:

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + 0,4 * indexering_t^{SERV})$$

Kilometerheffing

De ontvangsten uit de kilometerheffing worden aangedreven door de jaarlijkse indexering, het aantal afgelegde kilometers en de impact van de vergroening. De begrotingsaanpassing 2023 gaat uit van een daling van het aantal afgelegde kilometers met 2% (ten opzichte van +0,5% bij de BO 2023), een indexering van 6,7% (ten opzichte van 8,0% bij de BO 2023) en een vergroeningseffect van -0,4% (idem BO 2023). De SERV neemt voor de raming van 2023 de resultaten uit de BA 2023 over:

$$SERV_{2023} = BA_{2023}$$

In de MJR bedraagt voor de periode 2024-2027 het vergroeningseffect -0,4% per jaar, terwijl het aantal afgelegde kilometers de reële bbp-groei volgt. Volgens de Vlaamse Codex Fiscaliteit (VCF) wordt het tarief op 1 juli van elk jaar geïndexeerd met behulp van de coëfficiënt verkregen door het algemene indexcijfer van de consumptieprijzen op Belgisch niveau voor de maand maart van het lopende jaar, te delen door het algemene indexcijfer van de consumptieprijzen voor de maand mei van het jaar 2016. Deze parameters wordt overgenomen in de SERV-ramingen van 2024-2027:

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + 1 + bbp_t^{SERV}) * (1 + indexering_t^{SERV}) * (1 + vergroening), \text{ met } vergroening = -0,4\%$$

Spelen en weddenschappen

De begrotingsaanpassing 2023 gaat uit van een groei van 2% ten opzichte van 2022. De SERV neemt voor de raming van 2023 de resultaten uit de BA 2023 over:

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023}$$

Bij de BO 2023 en de MJR werd uitgegaan van een jaarlijkse groei van 4,8%. De ontvangsten uit spelen en weddenschappen zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen, maar in 2022 kwam een einde aan de sterke groei. De SERV houdt in zijn raming voor 2024-2027 rekening met het lagere groeicijfer uit de BA 2023 (2,0%):

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + 2,0\%)$$

Belasting op automatische ontspanningstoestellen

De SERV neemt voor de raming van 2023 de resultaten uit de BA 2023 over:

$$SERV_{2023} = BA2023_{2023}$$

Bij de SERV-raming van de belasting op automatische ontspanningstoestellen voor begrotingsjaren 2023-2027 worden de parameters van de BO 2023 en MJR 2022-2027 overgenomen (d.w.z. groei = inflatie van het voorgaande jaar):

$$SERV_t = SERV_{t-1} * (1 + inf_{t-1}^{SERV})$$

Tabel 40: Vlaamse begroting, gewestbelastingen, BA 2023 en SERV-actualisatie, in € dz

	BO 2023	BA 2023	SERV2023	delta
Verkooprecht	2.878.980	2.455.154	2.442.878	-12.276
Verdeelrecht	82.742	88.520	88.520	0
Recht op hypotheekvestiging	170.432	152.117	152.117	0
Schenkbelasting	430.701	479.202	479.202	0
Erfbelasting excl. Fiscale regularisaties	1.656.113	1.693.122	1.688.247	-4.875
Erfbelasting fiscale regularisaties	0			
Onroerende voorheffing	316.784	318.270	318.270	0
Verkeersbelasting	1.196.369	1.171.458	1.169.743	-1.715
Belasting op inverkeerstelling	240.404	248.969	248.817	-152
Kilometerheffing	594.266	583.631	583.631	0
Spelen en weddenschappen	67.374	63.934	63.934	0
Automatische ontspanningstoestellen	24.175	23.783	23.783	0
Totaal	7.658.340	7.278.160	7.259.142	-19.018

Resultaten

Tabel 40 geeft de resultaten van de SERV-raming 2023, terwijl Tabel 46 op pagina 82 de resultaten voor de periode 2024-2027 samenvat.

Bruto-opcentiemen

Bij de **SERV-raming van de voorschotten van de bruto-opcentiemen** 2023-2027 wordt vertrokken van de raming van de FOD FIN van februari 2023. Deze raming is gebaseerd op de Economische Vooruitzichten van het FPB van februari 2023, terwijl de MJR 2022-2027 gebaseerd is op de Economische Begroting van september 2022 en de Economische Vooruitzichten van juni 2022 (beide Federaal Planbureau); zie Tabel 41.

Tabel 41: Vlaamse begroting, voorschotten van de bruto-opcentiemen, MJR 2022-2027 (FOD FIN raming september 2022) en FOD FIN raming van februari 2023, in € dz

	2023	2024	2025	2026	2027
MJR 2022-2027 (sep 2022)	9.204.657	10.065.296	10.331.799	10.707.515	11.092.828
FOD FIN (feb 2023)	9.271.583	10.085.098	10.549.416	10.925.014	11.302.097
Delta	66.926	19.802	217.617	217.499	209.269

Tabel 42: België, gehanteerde macro-economische parameters in FOD FIN raming bruto-opcentiemen (FPB februari 2023) en de SERV-raming (FPB juni 2023), in %

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
CPI, FPB februari 2023	9,59%	4,50%	2,90%	1,80%	1,70%	1,70%
CPI, FPB juni 2023	9,59%	3,90%	3,30%	1,80%	1,80%	1,80%
CPI, delta	0,00%	-0,60%	0,40%	0,00%	0,10%	0,10%
BBP, FPB februari 2023	3,10%	1,00%	1,70%	1,30%	1,40%	1,40%
BBP, FPB juni 2023	3,10%	1,30%	1,60%	1,40%	1,40%	1,40%
BBP, delta	0,00%	0,30%	-0,10%	0,10%	0,00%	0,00%

De SERV past de raming van de bruto-opcentiemen van de FOD FIN van februari 2023 in twee stappen aan. **De eerste stap corrigeert voor de raming van de component reële inkomensgroei in de berekening van de nominale groei van het inkomen van particulieren:** de SERV neemt de helft van de inflatie van jaar t-1 en de helft van de inflatie van jaar t om de reële component uit de nominale inkomensgroei van jaar t te berekenen. De FOD FIN gebruikt de enkel inflatie van jaar t-1.

In een tweede stap wordt gecorrigeerd voor de sinds februari gewijzigde macro-economische parameters (Economische Vooruitzichten van het FPB van februari 2023 versus deze van juni 2023); zie Tabel 42. De **inflatiecomponent** van de nominale inkomensgroei is **de helft van de inflatie van jaar t-1 en de helft van de inflatie van jaar t:**

$$Comp_inflatie_t^{FPB\ jun'23} = 0,5 * inflatie_{t-1}^{FPB\ jun'23} + 0,5 * inflatie_t^{FPB\ jun'23}$$

De **reële component van de nominale inkomensvorming** vertrekt van deze geraamd door de SERV voor de correctie voor de gewijzigde macro-economische parameters uit stap 1. Dit cijfer wordt vermeerderd met de helft van de wijzigingen in de reële bbp-groei tussen beide FPB-ramingen van jaar t en de helft van de wijzigingen in de reële bbp-groei tussen beide FPB-ramingen van jaar t-1.:

$$\begin{aligned} Comp_reëel_t^{FPB\ jun'23} &= Comp_reëel_t^{FPB\ feb'23} + 0,5 * (bbp_{t-1}^{FPB\ jun'23} - bbp_{t-1}^{FPB\ feb'23}) + 0,5 \\ &\quad * (bbp_t^{FPB\ jun'23} - bbp_t^{FPB\ feb'23}) \end{aligned}$$

Tabel 43: Vlaams gewest, raming van de bruto-opcentiemen, FOD FIN raming van februari 2023 en SERV-raming, gehanteerde parameters, in %

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nominale groei totaal inkomen particulieren (t)						
SERV zonder actualisatie macro-economie	4,90%	8,77%	8,91%	4,58%	3,41%	3,07%
SERV met actualisatie macro-economie	4,90%	8,77%	8,75%	4,58%	3,62%	3,18%
Delta	0,00%	0,00%	-0,16%	0,00%	0,20%	0,10%
Inflatiecomponent van groei totaal inkomen particulieren (t)						
SERV zonder actualisatie macro-economie	1,60%	6,02%	7,05%	3,70%	2,35%	1,75%
SERV met actualisatie macro-economie	1,60%	6,02%	6,75%	3,60%	2,55%	1,80%
Delta	0,00%	0,00%	-0,30%	-0,10%	0,20%	0,05%
Component reële groei van groei totaal inkomen particulieren (t)						
SERV zonder actualisatie macro-economie	3,25%	2,54%	1,64%	0,82%	1,03%	1,29%
SERV met actualisatie macro-economie	3,25%	2,54%	1,79%	0,92%	1,03%	1,34%
Delta	0,00%	0,00%	0,15%	0,10%	0,00%	0,05%
Groei opcentiemen constante wetgeving (t+1)						
FOD FIN	1,32	1,32	1,32	1,32	1,32	1,32
Groei opcentiemen constante wetgeving (t+1)						
SERV zonder actualisatie macro-economie	5,88%	9,37%	9,21%	4,78%	3,71%	3,46%
SERV met actualisatie macro-economie	5,88%	9,37%	9,11%	4,81%	3,91%	3,57%
Delta	0,00%	0,00%	-0,10%	0,03%	0,20%	0,12%

De geraamde inflatiecomponent en reële component van de nominale groei van totaal inkomen van de particulieren worden tenslotte gebruikt om de **groei van de bruto-opcentiemen** te ramen volgens de werkwijze van de FOD FIN:

$$Groi_opc_t^{FPB\ jun'23} = Comp_inflatie_t^{FPB\ jun'23} + Inkomenselas^{FOD\ FIN} * Comp_re\ddot{e}l_t^{FPB\ jun'23}$$

Tabel 43 geeft de geraamde groeivoeten voor (stap 1) en na (stap 2) actualisatie van de gewijzigde macro-economische parameters. Merk op dat de groeivoeten in 2021 en 2022 niet wijzigen omdat ook de achterliggende macro-economische parameters ongewijzigd blijven voor die jaren (realisatiecijfers).

Tabel 44: Vlaamse begroting, SERV-raming bruto-opcentiemen 2023-2027, verklaring verschil ontvangsten in SERV-raming ten opzichte van raming FOD FIN februari 2023, in € dz

	SERV 2023	SERV 2024	SERV 2025	SERV 2026	SERV 2027
Delta voorschotten FOD FIN februari 2023 en SERV-raming, waarvan:					
	-134.581	-115.627	-100.088	-67.510	-56.635
<i>Herberekening reële groei inkomen (stap 1)</i>	<i>-134.581</i>	<i>-106.307</i>	<i>-93.513</i>	<i>-81.590</i>	<i>-83.796</i>
<i>Actualisering aan macro-economie (stap 2)</i>	<i>0</i>	<i>9.320</i>	<i>6.575</i>	<i>-14.080</i>	<i>-27.161</i>

Tabel 44 vergelijkt de resultaten van de SERV-raming van de voorschotten van de bruto-opcentiemen met deze van de FOD FIN raming van februari 2023. Tabel 45 toont tenslotte de bijstellingen aan de voorschotten van de bruto-opcentiemen in een sensitiviteitsanalyse met parameter α , waarbij het reële inkomen van de particulieren berekend wordt aan de hand van de inflatie van jaar t-1 ($\alpha = 0$, methode FOD FIN / BA 2023), jaar t ($\alpha = 1$) of een tussenredenering ($0 < \alpha < 1$).

De **afrekeningen van vorige aanslagjaren** waren niet beschikbaar bij de raming van de FOD FIN in februari 2023. Ze vormen ongeveer één procent van de totale ontvangsten uit de bruto-opcentiemen. De SERV vertrekt in zijn raming daarom van de afrekeningen van de bruto-opcentiemen uit de MJR. Deze afrekeningen worden pro rata bijgesteld met de procentuele veranderingen tussen de voorschotten van de bruto-opcentiemen uit de MJR en de SERV-raming. Tabel 47 op pagina 82 vergelijkt de ontvangsten uit de bruto-opcentiemen in de SERV-raming en de MJR.

Overige ontvangsten

Bij de SERV-raming van de overige ontvangsten (= Diensten Autonoom Beheer (DAB), geconsolideerde instellingen, niet-fiscale ontvangsten) voor begrotingsjaren 2023-2027 worden de resultaten van MJR 2022-2027 overgenomen.

Tabel 45: Vlaamse begroting, SERV-raming voorschotten bruto-opcentiemen, verschil ontvangsten in SERV-raming ten opzichte van de raming FOD FIN van februari 2023, sensitiviteitsanalyse, in € dz

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
SERV zonder actualisatie macro-economie						
$\alpha = 0$ (= t-1, FOD FIN / BA 2023 & MJR)	-2.179	-6.180	-6.722	-7.031	-7.282	-7.533
$\alpha = 0,2$	-12.039	-62.852	-56.593	-53.260	-49.548	-51.277
$\alpha = 0,4$	-21.500	-112.377	-93.045	-83.942	-75.063	-77.340
$\alpha = 0,5$ (= 50% jaar t en 50% jaar t-1, SERV)	-26.082	-134.581	-106.307	-93.513	-81.590	-83.796
$\alpha = 0,6$	-30.566	-155.141	-116.287	-99.259	-83.981	-85.885
$\alpha = 0,8$	-39.244	-191.499	-126.456	-99.302	-76.362	-76.972
$\alpha = 1$ (inflatie = t-2)	-47.539	-221.784	-123.620	-84.076	-52.172	-50.557
SERV met actualisatie macro-economie						
$\alpha = 0$ (= t-1, FOD FIN / BA 2023 & MJR)	-2.179	-6.180	11.623	-35.094	5.714	13.125
$\alpha = 0,2$	-12.039	-62.852	-49.410	-72.637	-36.101	-28.001
$\alpha = 0,4$	-21.500	-112.377	-96.892	-94.763	-61.190	-51.473
$\alpha = 0,5$ (= 50% jaar t en 50% jaar t-1, SERV)	-26.082	-134.581	-115.627	-100.088	-67.510	-56.635
$\alpha = 0,6$	-30.566	-155.141	-131.055	-101.601	-69.694	-57.427
$\alpha = 0,8$	-39.244	-191.499	-152.062	-93.193	-61.656	-45.895
$\alpha = 1$ (inflatie = t-2)	-47.539	-221.784	-160.000	-69.495	-37.023	-16.806

Tabel 46: Vlaamse begroting, gewestbelastingen, MJR 2022-2027 en SERV-actualisatie, in € dz

	MJR2024	SERV2024	delta	MJR2025	SERV2025	delta	MJR2026	SERV2026	delta	MJR2027	SERV2027	delta
Verkooprecht	3.102.342	2.615.345	-486.997	3.258.959	2.774.555	-484.404	3.393.879	2.917.611	-476.268	3.534.386	3.068.043	-466.343
Verdeelrecht	84.231	91.441	7.210	85.663	93.087	7.424	87.034	94.763	7.729	88.426	96.468	8.042
Recht op hypotheekvestiging	173.500	160.280	-13.220	176.449	166.428	-10.021	179.272	172.812	-6.460	182.141	179.441	-2.700
Schenkbelasting	438.454	495.016	56.562	445.907	503.926	58.019	453.042	512.997	59.955	460.291	522.231	61.940
Erfbelasting excl. fiscale regularisaties	1.692.667	1.712.663	19.996	1.728.328	1.750.465	22.137	1.763.005	1.789.101	26.096	1.798.378	1.828.590	30.212
Onroerende voorheffing	338.390	332.667	-5.723	346.572	345.706	-866	354.602	354.041	-561	362.460	362.576	116
Verkeersbelasting	1.221.098	1.186.145	-34.953	1.217.618	1.183.189	-34.429	1.212.954	1.170.761	-42.193	1.207.714	1.158.463	-49.251
Belasting op invertering	256.415	253.120	-3.295	258.210	255.777	-2.433	259.914	257.618	-2.296	261.577	259.473	-2.104
Kilometerheffing	624.396	609.425	-14.971	640.424	626.564	-13.860	656.865	644.185	-12.680	674.061	662.301	-11.760
Spelen en weddenschappen	70.608	65.213	-5.395	73.997	66.517	-7.480	77.549	67.847	-9.702	81.271	69.204	-12.067
Automatische ontspanningstoestellen	25.746	24.711	-1.035	26.210	25.526	-684	26.655	25.985	-670	27.082	26.453	-629
Totaal	8.027.847	7.546.024	-481.823	8.258.337	7.791.739	-466.598	8.464.771	8.007.720	-457.051	8.677.787	8.233.244	-444.543

Tabel 47: Vlaamse begroting, bruto-opcentiemen 2023-2027, raming MJR 2022-2027 en SERV-actualisatie, in € dz

	MJR 2024	SERV 2024	delta	MJR 2025	SERV 2025	delta	MJR 2026	SERV 2026	delta	MJR 2027	SERV 2027	delta
Voorschotten	10.065.296	9.969.471	-95.825	10.331.799	10.449.328	117.529	10.707.515	10.857.504	149.989	11.092.828	11.245.462	152.634
Afrekeningen vorige aanslagjaren	103.696	102.409	-1.287	105.887	104.861	-1.026	105.961	106.922	961	108.634	110.109	1.475
Bruto-opcentiemen	10.168.992	10.071.880	-97.112	10.437.686	10.554.189	116.503	10.813.476	10.964.425	150.949	11.201.462	11.355.571	154.109

Uitgaven

Inflatie

De inflatie beïnvloedt de Vlaamse uitgaven via 1\ het moment van overschrijding van de spilindex door de evolutie van de afgevlakte gezondheidsindex (**indexatie binnen indexprovisie**), en 2\ via de evolutie van de gezondheidsindex GZI (**indexatie buiten indexprovisie**). Aangezien de aangepaste begroting BA 2023 en de MJR 2022-2027 andere achterliggende inflatieparameters hanteren wordt een afzonderlijke inflatieraming voor begrotingsjaar 2023 (vertrekkende van de BA 2023) en begrotingsjaren 2024-2027 (vertrekkende van de MJR 2022-2027) opgesteld.

Raming begrotingsjaar 2023

Indexatie binnen indexprovisie

De gezondheidsindex bij de aangepaste begroting 2023 is afkomstig van de inflatievooruitzichten van april 2023 van het Federaal Planbureau, terwijl de SERV-raming vertrekt van de inflatieraming van juni 2023 van datzelfde Planbureau. Tabel 48 vergelijkt de verwachte overschrijdingen van de spilindex in de aangepaste begroting BA 2023 en de SERV-raming voor 2023. De aangepaste begroting 2023 gaat uit van een spilindexoverschrijding in november 2022, september 2023 en maart 2024. De SERV-raming 2023 gaat uit van een indexoverschrijding in november 2022, november 2023 en maart 2024. Spilindex 2 wordt dus twee maanden later overschreden.

Tabel 48: België, overschrijdingen afgevlakte gezondheidsindex in 2022 en volgende jaren, BA 2023 (FPB april 2023) en SERV-raming (FPB juni 2023)

	BA 2023	SERV-raming
Overschrijding spilindex 1	nov/22	nov/22
Overschrijding spilindex 2	sep/23	nov/23
Overschrijding spilindex 3	mrt/24	mrt/24

De Algemene Toelichting van de BA 2023 raamt het effect van een afwijking van de overschrijding van de diverse spilindexen met één of meerdere maanden op de Vlaamse uitgaven. Ten opzichte van de BA 2023 dalen de uitgaven met € 95 mln omdat de spilindex van september 2023 twee maanden later valt. Zie Tabel 49.

Indexatie buiten indexprovisie

Naast het overschrijden van de spilindex wordt de gezondheidsindex gebruikt om de indexering van de werkingskredieten en een beperkt deel van de loonkredieten (die niet het systeem van de spilindex volgen) te bepalen. Tabel 50 vergelijkt de gezondheidsindexen gehanteerd bij de BA 2023 en de SERV-raming 2023.

Volgens de Algemene Toelichting van de BA 2023 groeien de Vlaamse uitgaven met € 1,4 mln bij een stijging van de GZI met 10 basispunten: zie Tabel 51. Tabel 52 geeft de geraamde impact op de Vlaamse uitgaven door de indexatie buiten de indexprovisie in de SERV-raming van 2023 ten

opzichte van de aangepaste begroting BA 2023. De totale impact van de gewijzigde inflatie op de Vlaamse uitgaven 2023 (ten opzichte van de BA 2023) wordt in Tabel 53 samengevat.

Tabel 49: Vlaamse begroting, impact op ESR-uitgaven 2023 bij wijziging overschrijding spilindexen, in € dz (bron: Algemene Toelichting BA 2023)

	Impact
Spilindex 2 in juli 2023 ipv september 2023	93.006
Spilindex 2 in augustus 2023 ipv september 2023	50.916
Spilindex 2 in oktober 2023 ipv september 2023	-51.373
Spilindex 2 in november 2023 ipv september 2023	-94.825
Spilindex 3 in januari 2024 ipv maart 2023	29.938
Spilindex 3 in februaruari 2024 ipv maart 2023	12.439
Spilindex 3 in april 2024 ipv maart 2023	-785
Spilindex 3 in mei 2024 ipv maart 2023	-785

Tabel 50: België, geraamde gezondheidsindex (GZI), BA 2023 en SERV-raming 2023, in % en %-punt

	BA 2023	SERV 2023	Delta
GZI 2023	4,6%	4,3%	-0,3%

Tabel 51: Vlaamse overheid, effect wijziging gezondheidsindex met 10 basispunten, in dz €, bron: Algemene Toelichting BA 2023

	2023
Wijziging GZI met 10 basispunten, loonkredieten	1.318
Wijziging GZI met 10 basispunten, werkingskredieten	49
Totaal	1.367

Tabel 52: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2023 ten gevolge van indexatie buiten de indexprovisie, wijzigingen ten opzichte van BA 2023, in € dz

	Impact per 10 basispunten GZI	wijziging GZI	wijziging uitgaven
Loonkredieten: impact wijziging GZI 2023	49	-0,3%	-3.954
Werkingskredieten: impact wijziging GZI 2023	1.318	-0,3%	-147
Totaal indexering buiten indexprovisie	1.367	-0,3%	-4.101

Raming begrotingsjaren 2024-2027**Indexatie binnen indexprovisie**

Vertrekbasis bij de ingediende begroting 2023 en de MJR 2022-2027 zijn de Economische Begroting van september 2022 van het Federaal Planbureau (2022-2023) en de Economische Vooruitzichten van juni 2022 van datzelfde Planbureau (2024-2027). Tabel 54 vergelijkt de verwachte overschrijdingen van de spilindex in de MJR en de SERV-raming. De SERV-raming neemt tot en met 2024 de geraamde indexoverschrijdingen van de inflatieraming van het FPB van juni 2023 over. De Economische Vooruitzichten van juni 2023 van het FPB verduidelijken echter niet wanneer de spilindex na 2024 overschreden wordt. De verwachte overschrijdingen in 2026 (januari) en 2027 (maart) in Tabel 54 volgen uit een berekening van de SERV, waarbij verondersteld wordt dat de groeivoet van de gezondheidsindex zoals geraamd in de Economische Vooruitzichten van juni van het FPB op maandbasis constant is.

Tabel 53: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2023 door indexatie (binnen en buiten de indexprovisie), wijzigingen ten opzichte van BA 2023, in € dz

	2023
Indexering binnen indexprovisie	-94.825
Indexering buiten indexprovisie	-4.101
Totaal	-98.926

Tabel 54: België, ramingen overschrijdingen van de afgevlakte gezondheidsindex in 2022 en volgende jaren, inflatieramingen gebaseerd op bij MJR 2022-2027 en SERV-raming

	MJR 2022-2027	SERV-raming
Overschrijding spilindex 1	dec/22	nov/22
Overschrijding spilindex 2	feb/23	nov/23
Overschrijding spilindex 3	jul/23	mrt/24
Overschrijding spilindex 4	jul/24	dec/24
Overschrijding spilindex 5	sep/25	jan/26
Overschrijding spilindex 6	mei/27	mrt/27

Tabel 55 geeft de geraamde impact van een afwijking van de overschrijding van de diverse spilindexen op de Vlaamse uitgaven. De berekeningen vertrekken van de Algemene Toelichting bij de BA 2023. Bij de berekening van de impact van de overige spilindexen wordt elke verschuiving van een overschrijding in de tijd doorgerekend in volgende overschrijdingen. Tabel 57 op pagina 87 vergelijkt de verwachte overschrijdingen van de spilindex in de MJR en de SERV-raming (aantal maanden met impact op de Vlaamse uitgaven). Tabel 58 op pagina 87 geeft de geraamde impact van het vroeger dan wel later overschrijden van de diverse spilindexen op de Vlaamse uitgaven, zowel in de SERV-raming 2024-2027 als in de MJR 2022-2027.

Indexatie buiten indexprovisie

Tabel 59 op pagina 88 vergelijkt de gezondheidsindexen gehanteerd bij de MJR 2022-2027 en de SERV-raming 2024-2027. Volgens de Algemene Toelichting bij de BA 2023 stijgen de Vlaamse uitgaven met € 1,4 mln toenemen bij een stijging van de GZI met 10 basispunten: zie Tabel 53 op pagina 85. In principe worden de werkingsmiddelen vanaf 2025 opnieuw geïndexeerd, waarmee de SERV-raming bij gebrek aan gegevens geen rekening kan houden. Aangezien het verschil in de gehanteerde GZI in de MJR en SERV-raming erg klein is (gecumuleerd -0,3 procentpunt in 2027), kan verwacht worden dat de impact op de uitgaven beperkt blijft.

Tabel 55: Vlaamse begroting, SERV-raming impact op ESR-uitgaven 2023-2027 bij wijziging overschrijding spilindexen, in € dz

	Impact
Spilindex 2 in juli 2023 ipv september 2023	93.006
Spilindex 2 in augustus 2023 ipv september 2023	50.916
Spilindex 2 één maand vroeger (gemiddelde)	48.710
Spilindex 2 in oktober 2023 ipv september 2023	-51.373
Spilindex 2 in november 2023 ipv september 2023	-94.825
Spilindex 2 één maand later (gemiddelde)	-49.393
Spilindex 3 één maand vroeger	49.684
Spilindex 3 één maand later	-50.381
Spilindex 4 één maand vroeger	50.677
Spilindex 4 één maand later	-51.388
Spilindex 5 één maand vroeger	51.691
Spilindex 5 één maand later	-52.416
Spilindex 6 één maand vroeger	52.725
Spilindex 6 één maand later	-53.464

Tabel 60 op pagina 89 geeft de geraamde impact op de Vlaamse uitgaven door de indexatie buiten de indexprovisie in de SERV-raming 2024-2027 en vergelijkt deze met de MJR. De totale impact van de gewijzigde inflatie op de Vlaamse uitgaven 2024-2027 (ten opzichte van de MJR) wordt in Tabel 56 samengevat.

Tabel 56: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2024-2027 door indexatie (binnen en buiten indexprovisie), wijzigingen ten opzichte van MJR 2022-2027, in € dz

	2024	2025	2026	2027
Indexering binnen indexprovisie	-407.075	-156.220	-104.832	105.449
Indexering buiten indexprovisie	-10.253	-8.886	-6.152	-3.418
Totaal	-417.328	-165.106	-110.983	102.032

Tabel 57: België, opeenvolgende geraamde overschrijdingen van de afgevlakte gezondheidsindex in 2022 en volgende jaren met impact op de Vlaamse uitgaven, inflatieramingen gehanteerd bij MJR 2022-2027 (FPB september en juni 2022) en SERV-raming (FPB juni 2023)

	BO 2023	SERV 2023	delta	MJR 2024	SERV 2024	delta	MJR 2025	SERV 2025	delta	MJR 2026	SERV 2026	delta	MJR 2027	SERV 2027	delta
Overschrijding spilindex 1	dec/22	nov/22		in ba- sis	in basis		in ba- sis	in basis		in basis	in ba- sis		in basis	in basis	
Aantal maanden met im- pact op uitgaven	11	12	1	12	12	0	12	12	0	12	12	0	12	12	0
Overschrijding spilindex 2	feb/23	nov/23		in ba- sis	in basis		in ba- sis	in basis		in basis	in basis		in basis	in basis	
Aantal maanden met im- pact op uitgaven	9	0	-9	12	12	0	12	12	0	12	12	0	12	12	0
Overschrijding spilindex 3	jul/23	niet over- schreden		in ba- sis	mrt/24		in ba- sis	in basis		in basis	in ba- sis		in basis	in basis	
Aantal maanden met im- pact op uitgaven	4	0	-4	12	8	-4	12	12	0	12	12	0	0	0	0
Overschrijding spilindex 4				jul/24	dec/24		in ba- sis	in basis		in basis	in ba- sis		in basis	in basis	
Aantal maanden met im- pact op uitgaven				4	0	-4	12	11	-1	12	12	0	12	12	0
Overschrijding spilindex 5							sep/25	niet over- schreden		in basis	jan/26		in basis	in basis	
Aantal maanden met im- pact op uitgaven							2	0	-2	12	10	-2	12	12	0
Overschrijding spilindex 6													mei/27	mrt/27	
Aantal maanden met im- pact op uitgaven													6	8	2
Totaal maanden	24	12	-12	16	8	-8	50	47	-3	60	58	-2	54	56	2

Opmerking: een positief (negatief) getal in de kolommen "aantal maanden" impliceert dat de spilindex vroeger (later) dan verwacht overschreden wordt.

Tabel 58: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2024-2027 ten gevolge van indexatie binnen de indexprovisie, wijzigingen uitgaven ten opzichte van MJR 2022-2027, in € dz

Impact uitgaven per maand vroeger	Impact uitgaven per maand later	2024			2025			2026			2027		
		aantal maanden vroeger/later	wijziging uitgaven	wijziging uitgaven	aantal maanden vroeger/later	wijziging uitgaven	wijziging uitgaven	aantal maanden vroeger/later	wijziging uitgaven	wijziging uitgaven	aantal maanden vroeger/later	wijziging uitgaven	wijziging uitgaven
Spilindex 1 dec 2022		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spilindex 2 feb 2023		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spilindex 3 jul 2023	49.684	-4	-50.381	-201.522	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Spilindex 4 jul 2024	50.677	-4	-51.388	-205.553	-1	-51.388	0	0	0	0	0	0	0
Spilindex 5 sep 2025	51.691	0	-52.416	0	-2	-104.832	-2	-104.832	0	0	0	0	0
Spilindex 6 mei 2027	52.725	0	-53.464	0	0	0	0	0	0	0	2	105.449	0
Totaal indexatie binnen indexprovisie		-8		-407.075	-3	-156.220		-2	-104.832		2	105.449	

Tabel 59: België, gehanteerde GZI bij de MJR 2022-2027 en de SERV-raming 2024-2027, in % en %-punt

	BO 2023	SERV 2023	delta	MJR 2024	SERV 2024	delta	MJR 2025	SERV 2025	delta	MJR 2026	SERV 2026	delta	MJR 2027	SERV 2027	delta
GZI 2022	9,10%	9,25%	0,15%	9,10%	9,25%	0,15%	9,10%	9,25%	0,15%	9,10%	9,25%	0,15%	9,10%	9,25%	0,15%
GZI 2023	7,0%	4,3%	-2,7%	7,0%	4,3%	-2,7%	7,0%	4,3%	-2,7%	7,0%	4,3%	-2,7%	7,0%	4,3%	-2,7%
GZI 2024				1,8%	3,6%	1,8%	1,8%	3,6%	1,8%	1,8%	3,6%	1,8%	1,8%	3,6%	1,8%
GZI 2025							1,7%	1,8%	0,1%	1,7%	1,8%	0,1%	1,7%	1,8%	0,1%
GZI 2026										1,6%	1,8%	0,2%	1,6%	1,8%	0,2%
GZI 2027													1,6%	1,8%	0,2%
Gecumuleerd			-2,6%			-0,8%			-0,7%			-0,5%			-0,3%

Tabel 60: Vlaamse begroting, SERV-raming ESR-uitgaven 2024-2027 ten gevolge van indexatie binnen de indexprovisie, wijzigingen uitgaven ten opzichte van de MJR 2022-2027, in € dz

	2024		2025		2026		2027		
	Impact uitgaven per 10 basispunten GZI	wijziging GZI (gecumuleerd)	wijziging uitgaven	wijziging GZI (gecumuleerd)	wijziging uitgaven	wijziging GZI (gecumuleerd)	wijziging uitgaven		
Loonkredieten: impact wijziging GZI 2022-2027	1.318	-0,8%	-9.885	-0,7%	-8.567	-0,5%	-5.931	-0,3%	-3.295
Werkingskredieten: impact wijziging GZI 2022-2027	49	-0,8%	-368	-0,7%	-319	-0,5%	-221	-0,3%	-123
Totaal indexering buiten indexprovisie			-10.253		-8.886		-6.152		-3.418

Rente

Verandering in het schuldniveau

De SERV-raming houdt rekening met veranderingen in het schuldniveau ten gevolge van de SERV-bijstellingen aan het begrotingssaldo. Indien het saldo verslechtert wordt verondersteld dat de nieuwe tekorten gefinancierd worden aan de rentevoeten zoals die geraamd worden door het FPB in zijn Economische Vooruitzichten van juni 2023. Zie Tabel 61.

Tabel 61: België, jaarlijkse rente op tienjarig Belgisch overheidspapier, in %

	2023	2024	2025	2026	2027
Lange rente (OLO, 10 jaar), FPB juni 2023	3,10%	3,10%	3,10%	3,10%	3,20%

Indien het saldo verbetert dient er minder schuld opgenomen te worden, met lagere rente-uitgaven (die wel voorzien zijn in de MJR) als consequentie. Bij gebrek aan gegevens over de gehanteerde rentevoet in de MJR, gebruikt de SERV de impliciete rentevoet op de uitstaande schuld voor deze berekening. Deze wordt berekend als de rente-uitgaven betaald op de uitstaande schuld in het voorgaande jaar. De impliciete rente op de uitstaande schuld neemt in de MJR 2022-2027 de komende jaren toe van 2,0% in 2023 (BO 2023) tot 2,1% in 2024 en tot 2,7% in 2025. Zie Tabel 62.

Tabel 62: Vlaamse begroting, raming impliciete rente op uitstaande, in € dz en %

	2023	2024	2025	2026	2027
Rente-uitgaven	676.001	843.824	989.575	1.134.569	1.281.063
Uitstaande schuld (exclusief ziekenhuis-infrastructuur) van het voorgaande jaar	33.492.370	39.370.600	42.830.780	45.870.380	48.150.560
Impliciete rente op uitstaande schuld	2,02%	2,14%	2,31%	2,47%	2,66%

Tabel 63: Vlaamse begroting, impact SERV-bijstellingen begrotingssaldo op Vlaamse schuld, wijzigingen ten opzichte van de BA 2023 (2023) en de MJR (2024-2027), in € dz

	2023	2024	2025	2026	2027
SERV2023 - BA 2023	53.727	53.727	53.727	53.727	53.727
SERV2024 - MJR2024		7.596	7.596	7.596	7.596
SERV2025 - MJR2025			-234.681	-234.681	-234.681
SERV2026 - MJR2026				-235.931	-235.931
SERV2027 - MJR2027					-330.681
Totaal	53.727	61.322	-173.359	-409.290	-739.971

Tabel 63 geeft de verandering aan de Vlaamse schuld door de SERV-bijstellingen aan het begrotingssaldo. De SERV veronderstelt dat deze bijstellingen aan het begrotingssaldo zich pas in het volgende jaar laten gevoelen: zie Tabel 66.

Wijziging rentevoet

Raming begrotingsjaar 2023

In de BA 2023 wordt uitgegaan van een lange termijnrente (OLO 10 jaar) van 2,7%. De Economische Vooruitzichten van het Federaal Planbureau van juni 2023 gaan ervan uit dat de lange termijnrentevoet dit jaar verder doorstijgt tot 3,1%: zie Tabel 64.

Tabel 64: België, rentevoeten bij de BA 2023 en SERV-raming 2023, in %

	2023
Lange rente (OLO, 10 jaar), BA 2023	2,70%
Lange rente (OLO, 10 jaar), FPB juni 2023	3,10%
Verandering rentevoet	0,40%

De Algemene Toelichting van de BA 2023 geeft de gevoeligheid van de rente-ontvangsten en -uitgaven voor een wijziging in de rentevoeten. Voor 2023 resulteert een stijging van de rentevoet met 1 procentpunt in een budgettaire extra kost van € 24,9 mln. Dit betekent dat de rente-uitgaven 2023 in de SERV-raming met € 7,5 mln (30 basispunten * € 24,9 mln) stijgen ten opzichte van de BA 2023: zie Tabel 65.

Tabel 65: Vlaamse begroting, SERV-raming rente-uitgaven 2023 door wijzigende rentevoet, wijzigingen ten opzichte van de BA 2023, in € mln

	2023
Verandering uitgaven bij stijging rentevoet met 1 procentpunt (1)	24.885
Wijziging rentevoet (2)	0,4%
Verandering rente-uitgaven door gewijzigde rentevoet (3) = (1)*(2)	24.885

Raming begrotingsjaar 2024-2027

De MJR 2022-2027 omvat geen informatie over de gehanteerde rentevoet, herfinancieringsbehoeften en nieuwe financieringsbehoeften. Het is daarom onmogelijk om een geactualiseerde impact van rentewijzigingen op de rente-uitgaven 2024-2027 te ramen.

Tabel 66: Vlaamse begroting, impact SERV-bijstellingen begrotingssaldo op rente-uitgaven en Vlaamse schuld, wijzigingen ten opzichte van de BA 2023 (2023) en de MJR (2024-2027), in € dz

	Lange rente (OLO, 10 jaar), FPB juni 2023	Impliciete rente op uitstaande schuld	2023		2024		2025		2026		2027	
			Verandering schuld door SERV-bijstellen	SERV-bijstelling rente-uitgaven	Verandering schuld door SERV-bijstellen	SERV-bijstelling rente-uitgaven	Verandering schuld door SERV-bijstellen	SERV-bijstelling rente-uitgaven	Verandering schuld door SERV-bijstellen	SERV-bijstelling rente-uitgaven	Verandering schuld door SERV-bijstellen	SERV-bijstelling rente-uitgaven
SERV2023 - BA 2023	3,10%		53.727	0	53.727	1.666	53.727	1.666	53.727	1.666	53.727	1.666
SERV2024 - MJR2024	3,10%	2,14%			7.596	235	7.596	235	7.596	235	7.596	235
SERV2025 - MJR2025	3,10%	2,31%					-234.681	-5.422	-234.681	-5.422	-234.681	-5.422
SERV2026 - MJR2026	3,10%	2,47%							-235.931		-235.931	-5.836
SERV2027 - MJR2027	3,20%	2,66%									-330.681	
Totaal			53.727	0	61.322	1.666	-173.359	1.901	-409.290	-3.521	-739.971	-9.357

Responsabiliseringsmechanisme

De SERV actualiseert het BFW-responsabiliseringsmechanisme gerapporteerd in de MJR 2022-2027. De SERV-raming vertrekt van een raming van de FOD FIN van februari 2023. Deze raming is gebaseerd op de Economische Vooruitzichten van het FPB van februari 2023. In deze raming wordt het responsabiliseringsmechanisme ongeveer € 10 mln lager ingeschat: zie Tabel 67.

Tabel 67: Vlaamse begroting, BFW-responsabiliseringsmechanisme, MJR 2022-2027 en raming FOD FIN februari 2023, in € mln

	2023	2024	2025	2026	2027
MJR 2022-2027	356.094	469.397	567.522	664.379	764.061
FOD FIN februari 2023	354.985	457.920	555.698	653.917	753.421
Delta		-11.477	-11.824	-10.462	-10.640

De raming van de FOD FIN van februari 2023 wordt in een tweede stap aangepast aan de sindsdien gewijzigde verwachting rond de evolutie van de gezondheidsindex (Economische Vooruitzichten van het FPB van februari 2023 versus deze van juni 2023: zie Tabel 68).

Tabel 68: België, gezondheidsindex gehanteerd in FOD FIN raming (FPB februari 2023) en SERV-raming (FPB juni 2023) van het BFW-responsabiliseringsmechanisme, in %

	2023	2024	2025	2026	2027
GZI, FPB februari 2023	4,90%	3,20%	1,80%	1,70%	1,70%
GZI, FPB juni 2023	4,30%	3,60%	1,80%	1,80%	1,80%
Delta	-0,60%	0,40%	0,00%	0,10%	0,10%

Er wordt verondersteld dat wijzigingen aan de gezondheidsindex via de automatische loonindexering een rechtstreeks impact hebben op de totale weddenmassa van de Vlaamse Overheid, en bijgevolg ook op het responsabiliseringsmechanisme: zie Tabel 69.

Tabel 69: Vlaamse begroting, BFW-responsabiliseringsmechanisme, SERV-raming en MJR 2022-2027, in € mln

	2024	2025	2026	2027
MJR 2022-2027	469.397	567.522	664.379	764.061
SERV	455.301	554.661	652.697	752.755
Delta t.o.v. MJR, waarvan:	-14.096	-12.861	-11.683	-11.306
<i>Delta MJR en raming FOD FIN februari 2023</i>	<i>-11.477</i>	<i>-11.824</i>	<i>-10.462</i>	<i>-10.640</i>
<i>Actualiseren raming FOD FIN aan evolutie GZI</i>	<i>-2.619</i>	<i>-1.037</i>	<i>-1.220</i>	<i>-666</i>

Schuldevolutie

SERV-raming 2023-2027

De SERV raamt de verwachte evolutie van de Vlaamse schuld 2023 ($Schuld_{2023}^{SERV}$) bij ongewijzigd beleid, vertrekkende van de geraamde geconsolideerde schuld bij de BA 2023 ($Schuld_{2023}^{BA}$). Voor de financiering van Vlaamse Veerkracht neemt de SERV de gegevens uit de BO 2023 over: zie hoofdstuk 3.1.3 op pagina 45. Het schuldniveau uit de BA 2023 wordt vervolgens verhoogd met het verschil tussen de SERV-raming van het vorderingensaldo 2023 ($Saldo_{2023}^{SERV}$) en het vorderingensaldo van de BA 2023 ($Saldo_{2023}^{BA2023}$), beide na aftoetsing van de begrotingsdoelstelling van de VR ($\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA} = Saldo_{2023}^{SERV} - Saldo_{2023}^{BA2023}$):

$$Schuld_{2023}^{SERV} = Schuld_{2023}^{BA} + corr.VV + \Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA} \text{ met } corr.VV = VV_{2023}^{BO} - VV_{2023}^{BA} \text{ en}$$

$$\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA} = Saldo_{2023}^{SERV} - Saldo_{2023}^{BA2023}$$

De SERV-raming van de Vlaamse schuld van 2024 en volgende jaren ($Schuld_t^{SERV}$) vermeerderd de SERV-raming van de schuld van het voorgaande jaar ($Schuld_{t-1}^{SERV}$) met de in de MJR registreerde schuldtoename ten opzichte van het voorgaande jaar ($\Delta Schuld_t^{MJR} = Schuld_t^{MJR} - Schuld_{t-1}^{MJR}$). De in de MJR registreerde schuldtoename omvat zowel het geraamde begrotingstekort als andere gekende elementen die de schuldevolutie beïnvloeden (zoals Vlaamse Veerkracht). De SERV gaat er van uit dat de financiering van het relanceprogramma integraal verwerkt is in de MJR 2022-2027.

Tot slot wordt het resultaat gecorrigeerd met het verschil tussen de SERV-raming van het vorderingensaldo ($Saldo_t^{SERV}$) en het vorderingensaldo uit de MJR ($Saldo_t^{MJR}$), beide na aftoetsing van de begrotingsdoelstelling van de VR ($\Delta Schuld_t^{SERV} = Saldo_t^{SERV} - Saldo_t^{MJR}$):

$$Schuld_t^{SERV} = Schuld_{t-1}^{SERV} + \Delta Schuld_t^{MJR} + \Delta Schuld_t^{SERV}, \text{ met } \Delta Schuld_t^{MJR} = Schuld_t^{MJR} - Schuld_{t-1}^{MJR} \text{ en}$$

$$\Delta Saldo_t^{SERV-MJR} = Saldo_t^{SERV} - Saldo_t^{MJR}$$

Decompositie verschil schuldevolutie SERV-raming en MJR

Het schuldniveau uit de BA 2023 ($Schuld_{2023}^{BA}$) vertrekt van de gerealiseerde schuld 2022 ($Schuld_{2022}^{REA}$) en wordt vermeerderd met in de aangepaste begroting 2023 geraamde toename van de schuld 2023 ($\Delta Schuld_{2023}^{BA} = Schuld_{2023}^{BA} - Schuld_{2022}^{REA}$):

$$Schuld_{2023}^{BA} = Schuld_{2022}^{REA} + \Delta Schuld_{2023}^{BA}, \text{ met } \Delta Schuld_{2023}^{BA} = Schuld_{2023}^{BA} - Schuld_{2022}^{REA}$$

Het schuldniveau 2023 uit de MJR ($Schuld_{2023}^{MJR}$) vertrekt van schuldprognose 2022 opgesteld bij opmaak van de MJR ($Schuld_{2022}^{MJR}$), en wordt vermeerderd met de in de MJR geraamde toename van de schuld 2023 ($\Delta Schuld_{2023}^{MJR} = Schuld_{2023}^{MJR} - Schuld_{2022}^{MJR}$):

$$Schuld_{2023}^{MJR} = Schuld_{2022}^{MJR} + \Delta Schuld_{2023}^{MJR}, \text{ met } \Delta Schuld_{2023}^{MJR} = Schuld_{2023}^{MJR} - Schuld_{2022}^{MJR}$$

Het verschil tussen het door de SERV-geraamde schuldniveau 2023 ($Schuld_{2023}^{SERV}$) en het schuldniveau 2023 uit de MJR ($Schuld_{2023}^{MJR}$) omvat verschillende effecten. Zo vertrekken beide ramingen

van een andere startpositie in 2022: de MJR vertrekt van een prognose, terwijl de SERV-raming (via de BA 2023 als startbasis) vertrekt van de gerealiseerde schuld in 2022. Daarnaast verschilt de schulddynamiek in 2023 in beide ramingen. De SERV-raming actualiseert bovendien de schuldresultaten van de aangepaste begroting 2023 met een correctie voor de verandering in het geraamde saldo.

De SERV decomponeert het verschil tussen de SERV-raming van het schuldniveau 2023 ($Schuld_{2023}^{SERV}$) en het schuldniveau 2023 uit de MJR ($Schuld_{2023}^{MJR}$) op de volgende manier:

$$Schuld_{2023}^{SERV} - Schuld_{2023}^{MJR}$$

Met $Schuld_{2023}^{SERV} = (Schuld_{2023}^{BA} + \Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA})$ en $Schuld_{2023}^{MJR} = Schuld_{2022}^{MJR} + \Delta Schuld_{2023}^{MJR}$ invullen:

$$Schuld_{2023}^{SERV} - Schuld_{2023}^{MJR} = (Schuld_{2023}^{BA} + \Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA}) - (Schuld_{2022}^{MJR} + \Delta Schuld_{2023}^{MJR})$$

en $Schuld_{2023}^{BA} = Schuld_{2022}^{REA} + \Delta Schuld_{2023}^{BA}$ invullen:

$$Schuld_{2023}^{SERV} - Schuld_{2023}^{MJR} = (Schuld_{2022}^{REA} + \Delta Schuld_{2023}^{BA} + \Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA}) - (Schuld_{2022}^{MJR} + \Delta Schuld_{2023}^{MJR})$$

Tot slot, een herschikking geeft:

$$\begin{aligned} Schuld_{2023}^{SERV} - Schuld_{2023}^{MJR} &= (Schuld_{2022}^{REA} - Schuld_{2022}^{MJR}) + (\Delta Schuld_{2023}^{BA} - \Delta Schuld_{2023}^{MJR}) + (\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA}) \end{aligned}$$

$$Schuld_{2023}^{SERV} - Schuld_{2023}^{MJR} = (Startpositie\ 2022) + (Dynamiek\ 2023) + (Bijstelling\ SERV\ 2023)$$

De eerste component weerspiegelt het verschil tussen de startniveaus 2022 bij de twee schuldramingen. Het is het verschil tussen het gerealiseerde schuldniveau 2022 ($Schuld_{2022}^{REA}$) en de schuldprognose 2022 opgesteld bij de MJR ($Schuld_{2022}^{MJR}$). De tweede component weerspiegelt de verschillen in de geraamde schulddynamiek 2023 ten opzichte van het voorgaande jaar bij de BA 2023 en de MJR 2023. Het is het verschil tussen de geraamde toename van de schuld 2023 bij de BA 2023 (ten opzichte van de schuldrealisaties 2022, $\Delta Schuld_{2023}^{BA}$) en de geraamde schuldtoename 2023 bij de MJR (ten opzichte van de prognose voor 2022 bij de MJR, $\Delta Schuld_{2023}^{MJR}$). De laatste component weerspiegelt de SERV-bijstelling van het saldo 2023 ($\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA} = Saldo_{2023}^{SERV} - Saldo_{2023}^{BA2023}$).

Vanaf 2024 kunnen verschillen in de evolutie van de schuld tussen de SERV-raming en de MJR enkel verklaard worden door de geraamde verschillen in het vorderingensaldo.

Voor 2024:

$$\begin{aligned} Schuld_{2024}^{SERV} - Schuld_{2024}^{MJR} &= (Schuld_{2022}^{REA} - Schuld_{2022}^{MJR}) + (\Delta Schuld_{2023}^{BA} - \Delta Schuld_{2023}^{MJR}) + (\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA}) \\ &+ (\Delta Saldo_{2024}^{SERV-MJR}) \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &Schuld_{2024}^{SERV} - Schuld_{2024}^{MJR} \\
 &= (Startpositie\ 2022) + (Dynamiek\ 2023) + (Bijstelling\ SERV\ 2023) \\
 &+ (Bijstelling\ SERV\ 2024)
 \end{aligned}$$

Voor 2025:

$$\begin{aligned}
 &Schuld_{2025}^{SERV} - Schuld_{2025}^{MJR} \\
 &= (Schuld_{2022}^{REA} - Schuld_{2022}^{MJR}) + (\Delta Schuld_{2023}^{BA} - \Delta Schuld_{2023}^{MJR}) + (\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA}) \\
 &+ (\Delta Saldo_{2024}^{SERV-MJR}) + (\Delta Saldo_{2025}^{SERV-MJR})
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &Schuld_{2025}^{SERV} - Schuld_{2025}^{MJR} \\
 &= (Startpositie\ 2022) + (Dynamiek\ 2023) + (Bijstelling\ SERV\ 2023) \\
 &+ (Bijstelling\ SERV\ 2024) + (Bijstelling\ SERV\ 2025)
 \end{aligned}$$

Voor 2026:

$$\begin{aligned}
 &Schuld_{2026}^{SERV} - Schuld_{2026}^{MJR} \\
 &= (Schuld_{2022}^{REA} - Schuld_{2022}^{MJR}) + (\Delta Schuld_{2023}^{BA} - \Delta Schuld_{2023}^{MJR}) + (\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA}) \\
 &+ (\Delta Saldo_{2024}^{SERV-MJR}) + (\Delta Saldo_{2025}^{SERV-MJR}) + (\Delta Saldo_{2026}^{SERV-MJR})
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &Schuld_{2026}^{SERV} - Schuld_{2026}^{MJR} \\
 &= (Startpositie\ 2022) + (Dynamiek\ 2023) + (Bijstelling\ SERV\ 2023) \\
 &+ (Bijstelling\ SERV\ 2024) + (Bijstelling\ SERV\ 2025) + (Bijstelling\ SERV\ 2026)
 \end{aligned}$$

Voor 2027:

$$\begin{aligned}
 &Schuld_{2027}^{SERV} - Schuld_{2027}^{MJR} \\
 &= (Schuld_{2022}^{REA} - Schuld_{2022}^{MJR}) + (\Delta Schuld_{2023}^{BA} - \Delta Schuld_{2023}^{MJR}) + (\Delta Saldo_{2023}^{SERV-BA}) \\
 &+ (\Delta Saldo_{2024}^{SERV-MJR}) + (\Delta Saldo_{2025}^{SERV-MJR}) + (\Delta Saldo_{2026}^{SERV-MJR}) + (\Delta Saldo_{2027}^{SERV-MJR})
 \end{aligned}$$

$$\begin{aligned}
 &Schuld_{2027}^{SERV} - Schuld_{2027}^{MJR} \\
 &= (Startpositie\ 2022) + (Dynamiek\ 2023) + (Bijstelling\ SERV\ 2023) \\
 &+ (Bijstelling\ SERV\ 2024) + (Bijstelling\ SERV\ 2025) + (Bijstelling\ SERV\ 2026) \\
 &+ (Bijstelling\ SERV\ 2027)
 \end{aligned}$$

Resultaten

Tabel 70 op de volgende pagina en Tabel 71 op pagina 98 geven de resultaten van de schuldevolutie in respectievelijk de MJR 2022-2027 en de SERV-raming. Tabel 28 op pagina 48 geeft de resultaten van de decompositie van het verschil tussen het door de SERV-geraamde schuldniveau 2023 en het schuldniveau 2023 uit de MJR.

Tabel 70: Vlaamse begroting, 2019-2027, schuldevolutie bij de MJR 2022-2027, in € dz en % ontvangsten

	REA 2019	REA 2020	REA 2021	2022 bij MJR 2022-2027	BO 2023 bij MJR	MJR 2024	MJR 2025	MJR 2026	MJR 2027
Directe schuld	6.802.260	13.935.020	17.815.700	21.924.630	28.404.760	32.586.720	36.362.180	39.383.790	41.984.960
VIPA	1.478.690	1.376.790	1.270.410	1.159.680	1.044.250	924.030	798.570	667.760	532.760
VMSW	5.728.370	5.502.920	5.302.150	5.037.190	4.768.710	4.495.980	4.216.610	3.938.680	3.660.440
VWF	2.399.800	2.239.730	2.074.600	1.904.060	1.731.420	1.557.590	1.381.560	1.203.870	1.023.810
Ziekenhuisinfrastructuur	4.099.460	3.657.970	3.341.390	3.105.470	2.874.860	2.649.860	2.429.860	2.214.860	2.004.860
Autonomiefactor	915.960	867.580	813.700	752.840	684.630	629.630	574.630	519.630	464.630
Andere	2.695.370	2.694.880	2.828.220	2.713.970	2.736.830	2.636.830	2.536.830	2.436.830	2.336.830
Geconsolideerde schuld	24.119.910	30.274.890	33.446.170	36.597.840	42.245.460	45.480.640	48.300.240	50.365.420	52.008.290
Geconsolideerde schuld (excl. ziekenhuisinfrastructuur)	20.020.450	26.616.920	30.104.780	33.492.370	39.370.600	42.830.780	45.870.380	48.150.560	50.003.430
ESR-ontvangsten	45.582.838	43.301.500	47.988.550	52.059.810	57.018.440	58.315.870	59.387.030	60.873.710	62.320.880
Schuldratio (excl. ziekenhuis- infrastructuur) t.o.v. ESR-ont- vangsten	43,92%	61,47%	62,73%	64,33%	69,05%	73,45%	77,24%	79,10%	80,24%

Tabel 71: Vlaamse begroting, 2019-2027, schuldevolutie bij de SERV-raming, in € dz en % ontvangsten

	REA 2019	REA 2020	REA 2021	REA 2022	SERV 2023	SERV 2024	SERV 2025	SERV 2026	SERV 2027
Directe schuld	6.802.260	13.935.020	17.815.700	21.849.720	27.712.080	31.894.040	35.669.500	38.691.110	41.292.280
VIPA	1.478.690	1.376.790	1.270.410	1.159.680	1.044.240	924.020	798.560	667.750	532.750
VMSW	5.728.370	5.502.920	5.302.150	5.035.450	4.885.980	4.613.250	4.333.880	4.055.950	3.777.710
VWF	2.399.800	2.239.730	2.074.600	1.904.060	1.612.400	1.438.570	1.262.540	1.084.850	904.790
Ziekenhuisinfrastructuur	4.099.460	3.657.970	3.341.390	3.027.080	2.777.520	2.552.520	2.332.520	2.117.520	1.907.520
Autonomiefactor	915.960	867.580	813.700	752.840	684.840	629.840	574.840	519.840	464.840
Andere	2.695.370	2.694.880	2.828.220	2.736.600	2.812.820	2.712.820	2.612.820	2.512.820	2.412.820
SERV: funding relanceplan BO 2023 - BA 2023					455.010	455.010	455.010	455.010	455.010
SERV: evolutie saldo (gecumuleerd)					53.727	61.322	-173.359	-409.290	-739.971
Geconsolideerde schuld	24.119.910	30.274.890	33.446.170	36.465.430	42.038.617	45.281.392	47.866.311	49.695.560	51.007.749
Geconsolideerde schuld (excl. ziekenhuisinfrastructuur)	20.020.450	26.616.920	30.104.780	33.438.350	39.261.097	42.728.872	45.533.791	47.578.040	49.100.229
ESR-ontvangsten	45.582.838	43.301.500	47.988.550	52.547.900	56.695.686	57.688.778	59.282.007	61.046.250	62.510.522
Schuldratio (excl. ziekenhuisinfrastructuur) t.o.v. ESR-ontvangsten	43,92%	61,47%	62,73%	63,63%	69,25%	74,07%	76,81%	77,94%	78,55%